AUŠRA

7

MĖNESINIS MOKSLEIVIŲ
ŽURNALAS

1938-39 M. M. VASARIO MĖN.

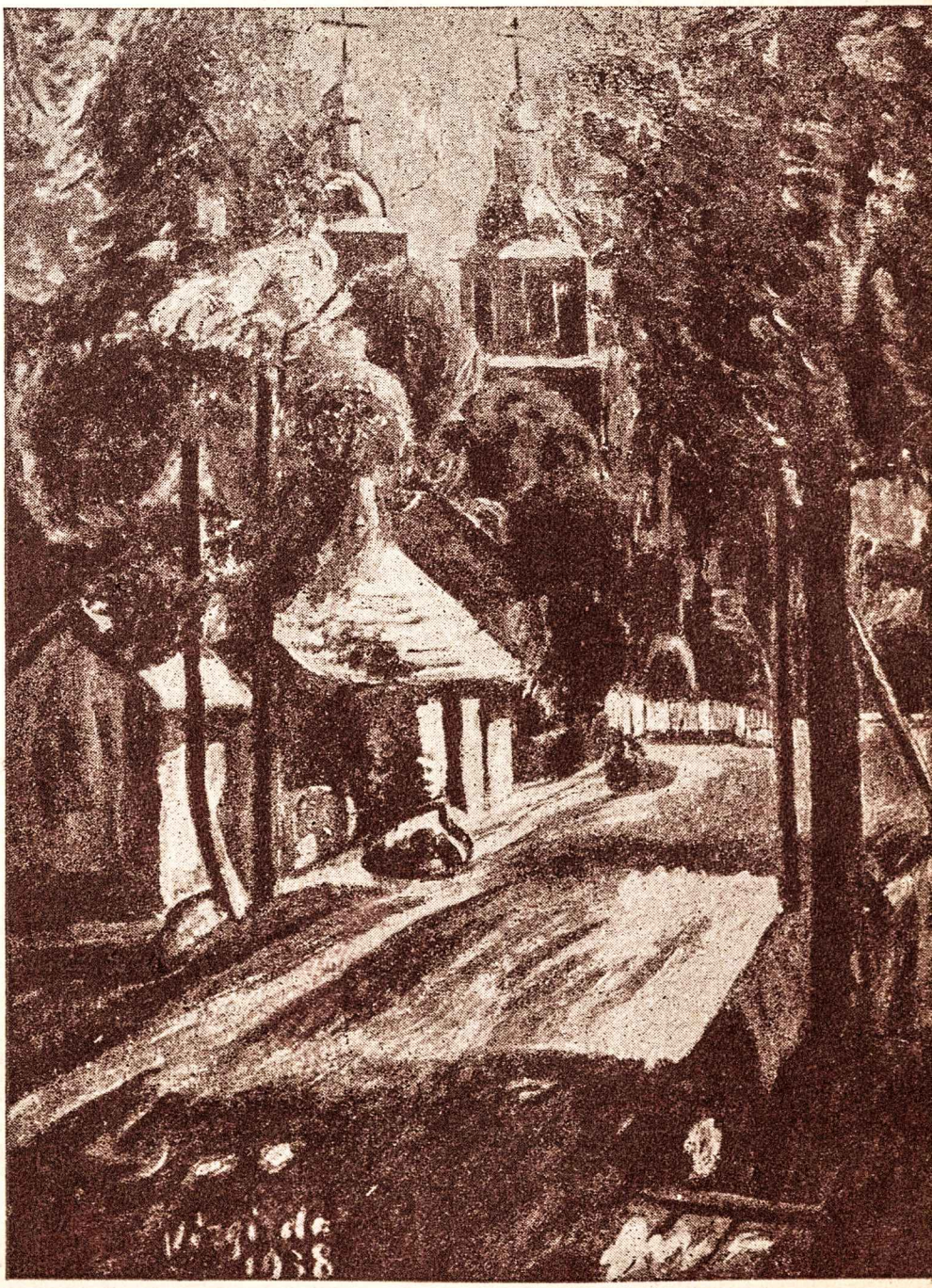

V. VIZGIRDA
VIŠAKIO RŪDOS BAŽNYČIA

ATEITIS
REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės al. 3 b.
Telef. 2 52 35

Prenumerata: moksl., stud. ir kaimo jaunimui met. — 5 lit., pusm. 3 lit. Kitiems: met. — 10 lit., pusm. — 5 lit. Užsieny: met. 16 lit., moksl. — perpus pigiau. Atskiras nr. — 1,50 lit.

Redaktoriaus kalbamosios valandos: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais nuo 14 iki 15 v.

TURINYS

Psl.

A. a. Pijaus XI atmintini žodžiai Lietuvos jaunimui 385
Alfa Sušinskas, Peleno žaismas jaunoj sieloj 389
Bronius Salkūnas, Įžengėme į 22-sius laisvės metus 396
Juozas Lemažėnas, Kaspinas, nov. 398
Aloyzas Baronas, Kelyje, eil. 407
Bronius Krivickas, Premijuotoji literatūra 408
Alb. Daina, Užmik, eil. 413
Pr. Dovydaitis, Kun. P. Martišiaus dienos gimnazijoj 414
Vytautas Mačernis, Aš atnešiau jums saulės patekėjimą 421

MERGAIČIŲ ATEITIS

Ort. Balčiūnaitė, Modernioji kultūra ir mergaitės uždaviniai 423
Emilija Šešeikaitė, Susimąstymas, eil. 425
Z. Pundziūtė, Elgeta, kuri dainavo 426
J. Švabaitė, Malda nakčiai, eil. 428
Valentinas, Laiškas mergaitei 429
Aldona Misiūnaitė, Elegija, eil. 430
Monika Bernotavičiūtė, * * *, eil. 431
* * * Prie stalo 432
* * * Kaip kas valgoma 433

Apžvalga — 434; Mokykloj ir gyvenime — 435; Kreivos šypsenos — 442; Kūno kultūra — 444; Literatūros naujienos — 445.

Naujam nr. raštus siųsti iki III. 8 d. Konkurso (Eucharistijos reikšmė jaunimo auklėjimuisi) terminas pratęsiamas iki III.20. Kviečiame susidomėti.

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė, Kaune, Jakšto 2

A. † a. popiežius Pijus XI, labai daug nusipelnęs visos žmonijos gerovei. (Apie jo darbus ir nuopelnus parašysime kitame numeryje).

A. a. Pijaus XI atmintini žodžiai

Lietuvos jaunimui

MIELOJI „ATEITIES" SKAITYTOJŲ ŠEIMYNĖLE!

Šį kartą man su jumis tenka kalbėtis ne apie tai, apie ką kalbėtis buvome ketinę atsiskirdami praeitą kartą. Nes neseniai yra įvykęs toks vienas įvykis, kuris atkreipė savęsp visos šių dienų žmonijos dėmesį. Dėl to ir mes negalime praeiti pro tą įvykį jo nepaminėję, ties juo nesustoję ir jo proga nepasikalbėję mums žinotinais ir įdomiais klausimais.

Jau jums aišku, kokį įvykį aš čia turiu galvoje: Kristaus Bažnyčios Vietininkas ant žemės, Jos [redacted]regimoji Galva, popiežius Pijus XI šių metų vasario mėn. 10 d. 5 val. 30 min. baigė šios žemės garbingą kelionę ir dabar ilsisi teisiųjų ramybėje ir didžiųjų garbėje.

Šis įvykis apgaubė gedulu visus bent kiek žmoniškus žmones. Gedi jo visa žmonija, nes jis ryžtingai, niekeno nebodamas, per septynioliką savo popiežiavimo metų gyvendino savo programą: *Kristaus taika Kristaus Karalystėje* (Pax Christi in regno Christi). Jis tikrai buvo žmonijos Taikintojas, nes taikė visus su visais: taikė tautas, taikė valstybes, taikė krikščioniškąsias konfesijas, taikė valstybes su Bažnyčia. Dėl to jam,

labiau kaip kam kitam, taikintini Kristaus žodžiai iš pamokslo nuo kalno: *Palaiminti taikieji, nes juos vadins Dievo vaikais.*

Aš jaučiuosi atpalaiduotas nuo pareigos jums šį kartą bent kiek daugiau žinių suteikti apie šios didingiausios ir šviesiausios asmenybės gyvenimą ir nudirbtus darbus einant tas aukščiausias šioj žemėj pareigas, kokios tenka Kristaus Bažnyčios vyriausiems vairuotojams — popiežiams. Juk jūs atsimenate, kad visai neseniai, nes dar tik praėjusiais mūsų „Ateities" metais, aš keletu straipsnelių esu mėginęs paišyti Pijaus XI paveikslą, prieš tai nulebedijęs ir šiokius tokius rėmus bei foną tam jo paveikslui (žiūr. „Ateitis" 1937 m. 5-6, 7-8, 9, 11, 12 Nr. ir 1938 m. 2[14] Nr.). Paskutiniame (1938 m. vasario mėn.N-rio) straipsnely aš pasakojau apie Pijaus XI lankymąsi Lietuvoj, nes 1920 m. sausio mėn. 29—30 ir kovo mėn. 18—19 dienomis jis, Lietuvos apaštališkojo vizitatoriaus pareigose, buvo atvykęs Kaunan per Vilnių. Tą straipsnelį baigiau šiaip: Tur būt tik nedaugelis popiežių būtų galėję taip pasakyt apie tą ar kitą šalį, kurioj jie buvo sutvarkę bažnytinį gyvenimą, kaip kad Pijus XI pasakė savo Apaštališkojoj Konstitucijoj (1926.IV.4) apie Lietuvą, įkurdamas joje bažnytinę provinciją: *„Mes savo akimis esame regėję lietuvių tikėjimą bei maldingumą, taip uoliai ir ilgai jų išlaikytą įvairiuose varguose bei nelaimėse"*.

Bet mano plane šis straipsnelis dar neturėjo būt paskutinis eilėje straipsnelių apie Pijų XI. Dar turėjo būti vienas, baigiamasis: *Pijus XI ir Lietuvos jaunimas.* Jį parašyti tat aš ir jaučiuosiu likęs „Ateičiai" skolingas. Ir geriausia proga tai padaryti yra atėjusi dabar. Tat tą skolą „Ateičiai" aš dabar ir norėčiau išmokėti.

Deja! Dėl ne nuo manęs ir ne nuo „Ateities" pareinamų aplinkybių aš visos tos skolos šį kartą išmokėt dar negaliu, o tai yra, kad ne viską aš galėsiu papasakoti, ką apie tai žinau: apie kai kuriuos dalykus dar yra peranksti kalbėti. Luktelsime, kol jie atsidurs tolimesnėj istorijos perspektyvoj. Dėl to daugis to, apie ką čia kalbėsiu, jau yra žinoma ir skelbta. Tačiau labai pravers, šiąja proga, prisimint ir jau kartą skelbtieji Pijaus XI žodžiai Lietuvos jaunimui.

*

* *

Vienintelis visų iki šiol buvusių popiežių, kuris yra lankęsis Lietuvoj, ir savo akimis matęs jos žmones, Pijus XI, ir prie Bažnyčios vairo atsistojęs, kiekviena proga yra rodęs mūsų Tėvynei ypatingo palankumo. Tą jo palankumą pajusdavo ir lietuvių delegacijos ir atskiri asmenys, kurie pas jį lankydavosi Romoj. Popiežiaus aplinkiniai, tatai matydami, stebėdavosi, kodėl lietuviai yra taip išskiriami iš kitų maldininkų ir interesantų, atvykstančių savo pareigose į Vatikaną.

Ir Lietuvos katalikiškasis jaunimas yra pelnęs Pijaus XI ypatingo dėmesio. O apie katalikišką jaunimą apskritai yra žinomas Pijaus XI posakis: jaunimas jam yra brangus, kaip jo akies lėlytė (sicut pupilla oculi sui).

Dėl to tat, kai „Pavasario" sąjungos centro valdyba, besiruošdama prie savo dvimetinės konferencijos 1928.XII.29—31 d., parašė Pijui XI laišką, painformuodama jį apie pavasarininkų sąjungos siekimus, tikslus ir kt. ir prašė palaimint sąjungos darbus, tai iš jo gavo labai ilgą atsakymą,

kuriame yra išdėstyti tie keliai, kuriais turi eiti toji sąjunga, dirbdama Dievo ir Tėvynės labui[1].

Bet „Ateities" šeimai, tariuosiu, dar įdomiau bus išgirsti Pijaus XI žodžius, kuriuos jis yra atsiuntęs Ateitininkų Federacijos Kongresui Vytauto Didžiojo (1930) metais birželio mėn. Tie žodžiai yra atsiųsti per jo apaštališkąjį nuncijų Lietuvai a. a. arkivyskupą R. Bartolonį ir yra tokį:

Garbingiausias Ekscelencija! Šventasis Tėvas savo mintimis yra su katalikais universiteto studentais ir moksleiviais, susirinkusiais Kaune į savo visuotinį kongresą, kuriam numatyta tokia garbinga programa.

Šventajam Tėvui yra žinoma Jūsų tvirtos organizacijos žydinti būklė ir tai duoda pagrindo džiaugtis laiminga pažanga Jūsų katalikiškos jaunimo organizacijos, įsigijusios jau tiek nuopelnų praeityje ir tiek gero žadančios ateičiai.

Šventasis Tėvas yra tikras, kad minėtas kongresas visus tos organizacijos narius suriš dar tvirtesniais krikščioniško broliškumo ryšiais, užgrūdins jų sielas pasiaukojimui ir sustiprins tuose numylėtuose sūnuose rimtą ir vieningą pasiryžimą eiti ir toliau pasirinktuoju keliu ir, kaip iki šiol, noromis ir su pilnu atsidavimu laikytis Vyriausio Bažnyčios Vado direktivų, kurios yra ir bus visuomet tvirčiausia organizacijos gyvenimo bei klestėjimo garantija.

Su tokia mintimi Šventasis Tėvas linki Lietuvos katalikams studentams ir moksleiviams atnaujinti per savo tikėjimą bei pamaldumą savo uolumą, kad Jūsų Tėvynė spindėtų atgimimo aušra, kaip įsigijusi Vytauto laikais šviečiančios garbės, kad klestėjo ir švietė.

Šventasis Tėvas, prašydamas Aukščiausiojo Lietuvai naujų ir gausių malonių, iš visos širdies siunčia minėtosios organizacijos nariams, jų vadams ir jų visoms šeimoms savo ypatingą laiminimą[2].

*

* *

Tų pačių (1930) metų pabaigoj (XII.27) Pijus XI savo neužmirštiname laiške Lietuvos vyskupams apie Katalikų Akciją taip pat pirmoj eilėj turi galvoj katalikiškąjį jaunimą, kai kalba apie pasauliečių apaštalavimą:

...Bažnyčia, ypatingai šiandien, kviečia pasauliečius, lyg karius mobilizuoja, padėti bažnytinei vyresnybei ir būti, tarsi, dešinė kunigo ranka; Ji suburia juos į suglaustas eiles ir taip tvarko, kad savo srity klusnia ir kilnia dvasia kiekvienas atsidėjęs padėtų darbuotis dvasiškijai, kurtų ir plėstų mylimą Jėzaus Kristaus Karalystę asmenų, šeimynų bei visuomenės gyvenime. Mums nėra nieko malonesnio ir daugiau pamėgto, kaip matyt šiuos kilniausius, lyg kariuomenės, būrius (sanctissimum hoc veluti agmen), svetimus žemiškiems rūpesčiams bei sumetimams, kurie spiečiasi visur ir laimingai žygiuoja, turėdami vienintelį tikslą — skleisti Dievo garbę, rūpintis sielų gelbėjimu[3].

---

[1] Tas Pijaus XI raštas išspausdintas lietuviškai Tiesos Kely (1929 m. 1 Nr.) ir Dr. J. Leimono knygutėj: „Pavasario" Sąjungos istoriniai bruožai" 1931. Dėl to ištraukų iš jo čia ir nedarysime.

[2] Pagal Tiesos Kely (1930 m. 7-8 N-ry) įdėtą tekstą.

[3] Pagal Tiesos Kelio (1931 m. 1 Nr.) tekstą.

*

* *

Neabejotina, kad Pijus XI, priimdamas kas penkeri metai pas jį atvykstančius Lietuvos vyskupus, su jais kalbėdamasis apie įvairius Katalikų Akcijos dalykus Lietuvoje, yra nekartą su jais kalbėjęsis ir apie Lietuvos katalikiškąjį jaunimą. Be to, man yra žinomas dar vienas atsitikimas, kuomet Pijus XI kalbėjosi apie tai vienoj privačioj audiencijoj su vienu asmeniu iš Lietuvos. Tai yra buvę tų metų vasarą, kuomet šias eilutes rašąs „Ateities" redaktorius buvo atsižadėjęs savo paprastos „mužikiškos" išvaizdos ir įsigijęs „bajorišką" fizionomiją, būtent, per pusantro mėnesio laiko (1932.VII.14—VIII.30) želdinosi barzdą. Tuomet Pijus XI, painformuotas apie Lietuvos katalikiškojo jaunimo ryžtingus užsimojimus, maždaug taip kalbėjęs:

Iš tiesų, katalikams reikia turėti pasišventimo ir drąsos, kad šventieji religiniai įsitikinimai išliktų nesulankstyti viršinės jėgos spaudimo. Bet pranešk mylimosios Lietuvos brangaus jaunimo vadams ir visiems katalikams, kad būtų išmintingi. — Keturios yra kertinės dorybės (virtu cardinali): išmintingumas (prudenza), teisingumas (giustizia), drąsa (fortezza) ir susivaldymas (temperanza). Išmintingumas stovi pirmoj vietoj dėl to, kad be jo išsigema kitos trys kertinės dorybės ir netenka savo gerumo: teisingumas be išminties dažnai būna žiaurus, drąsa virsta įžulumu, susivaldymas iškrypsta į šykštumą. Mes visi esame buvę jauni ir užjaučiame jaunuolių uolybę. Nesistebime, kai išmintingumo jiems trūksta, bet vis dėlto to išmintingumo jiems reikia. ... Pranešk brangiajai Lietuvos katalikiškajai jaunuomenei popiežiaus dėkingumą už išreikštus jausmus ir ko stipriausią, ko plačiausią palaiminimą visiems ir kiekvienam, atskiriems ir šeimoms.

*

* *

Tiek paskubomis sugraibiau Pijaus XI žodžių Lietuvos katalikiškajam jaunimui, tartų įvairiomis progomis. Jei kas jų žino ir daugiau, lauksime ir juos viešumai paskelbiant. Nes, a. a. Pijus XI, vertas Pijaus Didžiojo vardo, kaip pradžioj minėjau, yra ypatingai ne tik Lietuva domėjęsis, bet ir ją mylėjęs. Dėl to yra kiekvieno mūsų pareiga prisidėti ko plačiausiai nušviesti jo turėtus pokalbius su Lietuvos žmonėmis įvairiomis progomis, kai tik jam tekdavo su jais bet kuomet ir bet kur susitikti. Nes artimesnėj ar tolimesnėj ateity reiks mums, lietuviams, apie Pijaus XI santykius su Lietuva išleisti atskira monografija, kurioj tie santykiai turės būt nušviesti daug plačiau ir detaliau, nei kiek jie galėjo būti nušviesti užpernai išleistame, O. Zaštautaitės redaguotame, kolektiviniame veikale „Pijus XI", kurį šiąja proga dar kartą rekomenduoju taip pat ir jums, „Ateities" skaitytojų šeimai, su amžinybėn iškeliavusio Didžiojo Pijaus gyvenimu ir darbais plačiau susipažinti.

1939.II.24. *Jūsų Redaktorius*

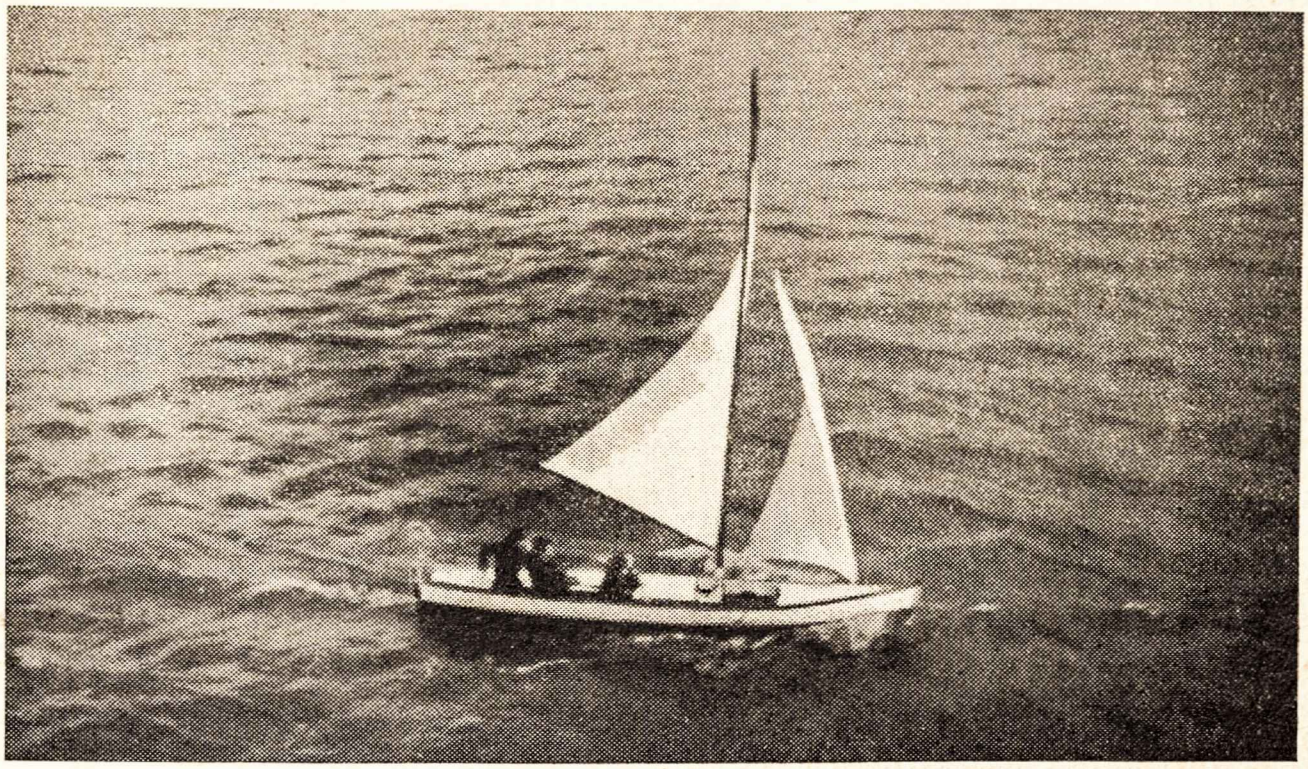

Baltos bangos, baltos burės,
ir gyvenimas smagus...

„N. Romuva"

ALFA SUŠINSKAS

Pelena žaismas jaunoj sieloj

Teisk tu pats save, ir Dievo akyse gausi malonės.

Šventas Raštas.

1. DIDYSIS ČEMPIJONAS

Atsilapojus, visa grakšti, gyva ir liekna šoko aną vakarą mūsų jaunystė. Konkurento jokio jai nebuvo: kur žingsnį žengė — visi jai kelią skyrė, kur akim žvilgsnį tėškė — visi ties jos kojomis klupo.

Ir šėlo aną vakarą mūsų jaunystė, šėlo be ribų, šėlo gaivalingai, demoniškai.

Muzika, lyg susitarus, šiam jaunystės siautuliui grojo eismo, šėlsmo maršus, o graudus, tragiškas valsas traukė mus iš gyvojo gyvenimo.

Mes: — mūsų kūnas ir širdis, mūsų sąžinė ir siela skendėjo tada spalvų šviesoj. Nieko aną vakarą nematėm, niekuo nesirūpinom, gal, ir nieko negalvojom...

Tada tebuvom mes du: gyvenimas ir mes, džiaugsmas ir mes, tu ir ji, ji ir tu, jie ir jos — tada aną vakarą mes buvom vieni jaunoj kvailystėj su jauna ir neprityrusia savo nuodėme...

*

* *

Tarp jaunų ir senų širdžių, tarp šventų ir niekšų, glaudžiai įsispraudus, klaikiai susigūžus, stovėjo jaunystė Pelenų dieną Jėzaus bažnyčioj. Scena po scenos sukėsi jaunystės galvoj, vaizdai kaitaliojosi. Mūsų jaunystė degė prisimindama, drebėjo vis naujus ir naujus savo gyvenimo paveikslus išvysdama. O tie paveikslai tokie kruvini, šlykštūs, šleikštūs, tokie sužaloti, tokie pūliuoją visom jaunystės žaizdom.

Staiga baisus trenksmas trenkė jaunystei tiesiai į pačią širdį. Susiūbavo, linktelėjo, sukniubo visa išdidžioji jaunystė!

Kai džiazo muzika šokio griaustelėdavo, kai vasaros didybėj žaibas savo artilerija dangų skeldavo, kai mokytojas vakaruškose lūšnelėj slapta užklupdavo — mūsų jaunystė tada ne tiek suvirpėdavo, ne taip nusigąsdavo, kaip dabar Jėzaus bažnyčioj Pelenų dieną. O krito ant jaunystės galvos ne akmenų krūvos, bet... pelenas, keli mizerni pelenėliai subyrėjo jaunystės garbanose, ir pasigirdo patys kukliausi gyvenimo žodžiai:

— Atmink, žmogau, — dulkė esi ir dulke pavirsi.

Jaunystė pabūgsta peleno! Ak, jaunyste, kuri leki kalnais, debesimis skrieji, tu, kuri varge žydi, iš bado mirdama juokies, tu, jaunyste, kuri už savo idėją nedrebėdama, be baimės šešėlio budeliui persekiotojui pati savo galią į rankas įduodi, tu, kuri aną nuodėmės gyvenimo vakarą nesilenkei Dievui ir velnio nebijojai, tu, kuri galingesnė už ministerius, karalius, už pašauktus ir nepašauktus diktatorius — tu, jaunyste, dabar sudrebi po Pelenų pelenu, susmunki peleno smūgį pajutus!...

Ne galvon pelenas pataikė ir ne plaukuose sustojo: žmogaus sunykimo pelenas smogė pačion jaunystės širdin, jaunojo žmogaus sieloje atsiliepdamas aitriu šiurpuliu.

Jaunystė ir pelenas — du priešingiausi žodžiai, du tarp savęs toliausi pasauliai. Tai ugnis ir vanduo, gyvenimas ir mirtis! O tačiau ši jaunystė susmuko po peleno dūžiu.

Jaunystės sieloj mažasis bažnyčios pelenas įskėlė revoliuciją. Jaunystė dabar nebematė žmonių; altoriai su šleivais, kreivais savo angeliukais ir su baisiais milžinais šventaisiais išnyko, sutirpo, dingo. Kunigas ir tas lyg degte sudegė.

Jaunystė išvydo baisią šmėklą. Baisus siaubas surakino jaunystės sąnarius. Jaunystę ėmė draskyt toki jėga, toks nežinomas uraganas. Jaunystė šaukė, S. O. S. siuntė. Bet niekas negirdėjo, niekas neatsiliepė, niekas pakliuvusios jaunystės nė nebandė gelbėti.

Jaunystė pamatė savo sąžinę.

Pelenas savo smūgiu iškėlė jaunojo žmogaus sąžinę!

Jaunystė neįpratus iš karto pasiduot. Jaunos jėgos visada su viskuo bando kovot! Todėl ji ir jaunystė, kad nepasiduoda, visada

Žiemos keliu „N. Romuva“

visur su viskuo kovoja. Ir dabar ši jaunystė išeina grumtis su savo sąžine!

Prasideda puikios rungtynės, gražiausios varžybos, kokių nematė jokia mokyklos salė.

Jūs, visi krepšiasvydininkai, pingpongistai ir visokie sportmeisteriai, jūs visi literatai, deklamatoriai, visi mokyklinių varžybų čempijonai, susirinkit dabar į peleno varžybas, kuriose į sceną gavėninio laimėjimo išeina du čempijonai: scenoj dėl pirmybės susigrumia, susivaržo jaunojo moksleivio siela ir jo sąžinė, — jaunystė ir sąžinė išeina žūtbūtinės kovos!

— —

Varžybos buvo baisios, šiurpios, kruvinos. Tiek kartų jaunystė buvo spiovus savo sąžinei anais jauno šėlsmo vakarais, tiek kartų purvais buvo tėškus jaunystė savo sąžinei tiesiai į akis, tiek kartų savo sąžinę buvo išvijus, išjuokus, apšvilpus, pirštais iš savo sielos namų išbadžius.

O dabar! Gavėninė šmėkla sąžinė mažuoju pelenu niekučiu sumalė jaunystės šėlsmą, jaunystės kraują pačiam degime sustabdė.

Ir didžiojoj širdies scenoj po savo sąžinės smūgiais krito jaunystė, tokia nugalėta, išbalus, tokia iškamuota ir suvargus.

Jaunystė slinko iš bažnyčios. Ėjo ir kiti. Jaunystė gureno be čempijonato, nes greta su ja žingsniavo kitas čempijonas — jaunystės sąžinė buvo gavusi didžiojo čempijono laurus! Ėjau iš bažnyčios ir aš, menkas jaunystės palydovas, ėjau ir savo atminty išvydau aną Ispanijos jėzuitų mokyklos vaiduoklių istoriją Koimbroje.

Mokykloj rodydavęsi visokiausi vaiduokliai, klaikios, baisios figūros slankiodavusios mokyklos patalpomis.

Direktorius, įvairių gandų prisiklausęs, žūt būt, pasiryžęs visus vaiduoklius išgaudyti ir reikalą moksliškai išaiškinti.

Ir paklausęs direktorius vieną mokinį, studentu ten vadinamą:

— Ką žinai šioj vaiduoklių istorijoj? Ar pats matei, ar kitus kalbant girdėjai? Sakyk aiškiai ir atvirai!

— Taip, pone direktoriau, tikrai nekartą pats esu matęs aną vaiduoklį. Net akis akin su juo esu susidūręs. Pone direktoriau, ar galiu drąsiai pareikšt, kas tas vaiduoklis čia įsisukęs?!

— Taip, taip! Čia atvirai ir drąsiai! Jaunas esi, o jauną niekas tiek nepuošia, kiek drąsa ir atvirumas.

— Puiku, pone direktoriau! Anas vaiduoklis yra... mano... sąžinė! Mano sąžinė dažnai vaidindavos man klaikiai, šiurpulingai ir gūdžiai! Sąžinė su visu juodųjų poelgių rūbu ir yra ta šmėkla, kuri ir man ir mano draugams vaiduokliu atima ramybę, iš miego naktį ištraukia, gyvenimo laimę suėda. Ir šis vaiduoklis toks įkyrus, baisus, jokiais šventais vandenimis nenubaidomas ir jokiom maldom nenuvaromas.

*

* *

Sąžine, jaunoji žmogaus sąžine, tu esi didysis čempijonas, tu čempijonų karalius, tu čempijonų diktatorius! Sąžine, tu šmėkla, įkyri, pasiutusi šmėkla be gėdos ir sarmatos! Tu furija, kiekvienu savo žingsniu mums ant kulnų lipanti ir mus pančiojanti.

Bet tu, sąžine, ir Dievo balsas, laimės šaltinis, gyvenimo saulės pavasaris tam, kas po tavo čempijonatu susmunka pasiduodamas ir atgailaudamas.

Savo sąžinei paklust — ne vergu likt, bet gyvenimo valdovu pasidaryt; sąžinės diktatūrai atsiduot — didžiuoju dvasios, gyvenimo laisvininku patapt.

2. ŠIRDIES RAUDA IR DANGŲ SKRODŽIA

Kad ir kokia bebūtų jaunystė, bet ji ne iš fariziejų, ne iš tų Šventojo Rašto žydų, kurie aną moteriškę akmenimis jau rengėsi kult ir kuriuos gerasis Evangelijos Kristus vienu išminties posakiu sugėdino, nuginklavo:

— Kas iš jūsų be nuodėmės, tegu pirmas meta į ją akmenį.

Meisteriškai sugebėjom eiti nuodėmės keliu; meisteriškai garbinom nuodėmės stabą ir po juo parpuolę nekartą jam smilkėm.

Bet anos Pelenų dienos graudi melancholija mūsų sieloje nuostabią gailesčio audrą sukėlė. Ir mūsų gailestis už save, už savo klaidą, už savo reveransą žemybei, už bučinį velniui, šis mūsų gailestis už savo jauną kvailą nuodėmę vulkanu iš gilios sielos išsiverčia, siaubinga audra per mūsų širdį perūžia, griaudžiu muzikos tonu mūsų kambariu praskamba.

— Viešpatie Kristau, karčiu gavėniniu žvilgsniu mes laukiam atleidimo, savo pasiutimą pasmerkdami, savo klaidą kraujo ašarom atpirkdami.

Apreiškimas Iš Jub. Bažnytinio Meno parodos „N. Romuva“

— Nazareto Viešpatie, paleistuvių, ištvirkėlių Dieve, vagių meile, galvažudžių broli, atmestųjų, apspiaudytųjų ir išjuoktųjų Kristau, Tau dabar aš pasaką paseksiu apie vieną Tavo angelą ir vieną vienuolį.

Atsiskyrėlis vienuolis kartą angelą sargą prispyręs, kas iš žmonių Dievo akyse meiliausias.

— Nekaltas kūdikis! — pareiškęs pirmiausia pats vienuolis.

— Ne! — ramiai pastebėjęs angelas.

— Mergelė, Dievui pasiaukojusi, — varęs toliau vienuolis.

— Irgi ne! — dar ramiau pridėjęs angelas.

— Tikriausiai tikėjimo kankinys! Ar gal apaštalas, tolimoj laukinių šalyj Evangeliją beskelbiąs!

Bet angelas sargas rėžė vis ne ir ne!

— Tai kas, sakyk, angele, kas ir kur tas Dievo numylėtinis, jo patiktinis?! — nebekantraudamas riktelėjęs vienuolis angelui.

Tada angelas sargas atsiskyrėlį vienuolį perkėlęs kalėjiman ir ten didį, baisų nusikaltėlį jam parodęs. Nusikaltėlis dėl savo kaltės karčiai verkęs, gailiai atgailavęs už savo nuodėmę.

— Štai, matai, žmogau atsiskyrėli: šis Dievui labiausiai patinka, nes jis atgailauja. Dabar jis arčiausiai prie Dievo, nes jis gailisi, savo kvailystę apverkia.

Nusikaltėlis kruvina ašara laistęs buvusįjį gyvenimą. Nors žmonių akims nusikaltėlis buvęs toks pat, Dievui, gerajam meilės Kristui, ši žmonių pabaisa jau buvo nebe toks pat.

Moksleivio širdis jautri. Ji šėlsta su šėlstančiu, su kovojančiu kovoja, su besišypsančiu šypsos, su raudančiu rauda.

Ir gavėnios sopuliui moksleivio širdis yra jautri.

Evangelinės sūnų palaidūnų istorijos, tie visi muitininkų nedrąsūs žodžiai ir jų pasigailėjimo žvilgsniai, karčia atgaila kvėpuojanti visa gavėnios atmosfera jaunojoj sieloj taip pat atsiliepia gyvu paveikslu.

Evangelinis sūnus palaidūnas yra spalvingas mūsų pačių sielos paveikslas; ano sūnaus palaidūno kombinacijos yra kartu ir mūsų kombinacijos; jo gyvenimo drama — mūsų drama.

Daug kartų sava jauna metais, bet sena didumu nuodėme mes rėžėm širdin gerajam Kristui ir spiovėm jo malonės veidan.

Mūsų kraujui nebuvo gera gyventi malonėj, ir Tėvo namuose mes nuobodžiavom.

Iš Tėvo malonės namų išsiveržėm greitai: nei Tėvo meilės žvilgsnis, nei jo namų jaukumas, nei protingas jo perspėjimas, nei kruvinos jo ašaros nesulaikė mūsų jauno pašėlimo — mes išsiveržėm gyvent be Tėvo, mes išlėkėm išgyvent jaunos nuodėmės gyvenimo.

Pirmi nuodėmės džiaugsmo žingsniai buvo saldūs, gėlių žiedais nukloti. Bet kiekvienas toliau kąstas nuodėmės kąsnis, kiekviena nauja skinta nuodėmės rožė kartino mūsų gyvenimą, ramybę ėdė, o lauktasis gyvenimo džiaugsmas ir laimė siektoji kiekvienu nauju nuodėmės žingsniu vis sprūdo tolyn, vis nešėsi toli toli į naują šalį, kur mūsų nebuvo.

Kada savo jaunu pajėgumu, kada visu jaunu pašėlimu turėjom mes griaustelt savo nuodėmės laimės himną, — tada pamatėm esą atsidūrę klaikioj gyvenimo nakty, be džiaugsmo, be laimės ir be ramybės; mes pasijutom po gyvenimo ratais baisiai sumalti, sutrinti su luoša siela, su išdraskyta širdim ir su apipuvusia sąžine . . .

Iš Tėvo malonės namų mes buvom išbėgę savo noru, ir Tėvo namai dabar buvo taip toli, o Tėvo malonė buvo už jūrų marių už vandenynų, ten, iš kur mes išsiveržėm per savo Tėvo kruviną širdį.

Sužalotai mūsų jaunystei beliko arba grįžt arba žūt nuodėmės baisybėj ir sudūžt jaunystės katastrofoj.

Mūsų jaunystė, tegu purvina ir sužeista, yra drąsi drąsiems žygiams. Drąsūs mes išėjom iš Tėvo malonės namų išgyvent nuodėmės avantiūros, bet dar drąsesniu nuolankumu ir nusižeminimu mes į juos grįžtam, nes mes grįžtam pas savo Tėvą.

Išėjom pasišiaušę Tėvo valiai, o grįžtam tos valios vykdyt, nes mūsų gyvenimo laivas be Tėvo rankos neplaukė ramiai, saugiai; išplaukęs be Tėvo globos, ją pamynęs, mūsų jauno gyvenimo laivas klaikiai apdūžo, baisiai aplūžo ir, plaukdamas toliau pats vienas, tikrai nuplauktų ne laimės uostan, bet amžinan žuviman jūros dugne...

— Tėve, mes grįžtam į Tavo namus! Tėve, mes grįžtam į savo Tėvo namus, nes Tavo malonės namai yra ir mūsų namai.

Raudančiom Dovydo psalmėm mes apverkiam savo jauną paklydimą; Magdelenos ašarom plaunam Tavo kojas, jaunųjų Kristau, ir atgailos kartumu jas šluostom, o savo širdim tiesiam Tau kelią į mūsų sielą.

Šventojo Rašto muitininkų viršininkas Zachejas Tau, gyvųjų Dieve, savo klaidą keturgubai žadėjo atitaisyt, mes gi savo jauną suklupimą atitaisysim visu savo gyvenimu, visa jauna aistra išnešim save į naujo gyvenimo naują kelią.

Juk ana Evangelijos nedrausmingoji avis yra mūsų neklaužada jaunystė. Ieškodamas anos avies, suolo Dieve, Tu skubėjai mūsų ieškot, kruvinom kojom ir dar kruvinesne širdimi. Tu bėgai grąžint mūsų jaunystės į tyrumo ir saulės rojų.

Ir Tu privijai bėgančią mūsų jaunystę. Ji nesuskubo nuo Tavęs pakalnėn nuriedėt į neišeinamą bedugnę.

Kruvina, nuodėmės gyvenimo sužeista, visa išbalus, išsigandus jaunoji siela vėl Tavo kruvinose rankose, o Tavo akių ugnis nemuša mūsų, neprikiša mums mūsų pačių sau smogtų žaizdų. Tos Tavo dieviškosios meilės akys mus stiprina, guodžia, myluoja ir buvusį anų dienų šėlimą mums atleidžia meiliau už motiną, maloniau už betkokią žmonių malonę.

*

* *

Pelenų pelenas žaidžia naują žaismą jaunoj moksleivio sieloj. Graudžių verksmų graudūs verkimai vulkanu griaudžia jaunoj atgailos širdy.

Dangaus aušrinėm žiūrinčios jaunos sielos akys išsilieja šv. Petro atgailos skausmu.

Žiedu žydinčios jaunojo žmogaus lūpos pravirksta gavėniniu šauksmu į nukryžiuotąją Meilę, į dieviškąjį atleidimą.

— Jėzau Kristau, jei Tu mane atstumsi, kas tada mane bepriglaus. Kurie man laimės saulę žadėjo nuodėmės džiaugsme, tie mane apgavo, sužeidė ir sužeistą nakties audroj paliko mane vieną.

— Aš grįžtu į savo Tėvo malonės namus, kelią į juos karčia, jauna atgaila sau skindamas.

BRONIUS SALKŪNAS

Įžengėme į 22-sius laisvės metus

Nuplauk, nutrink nuo mūsų žemės
Vergijos liekanų sutras...
Teof. Tilvytis

Lietuviui ilgus amžius buvo lemta vergauti svetimiesiems, Vergavo jis savo nutautėjusiems ponams, kentė žiaurią svetimtaučių priespaudą. Tačiau ilgainiui šis jungas jam nusibodo. Jis pasiilgo laisvės ir, sukaupęs visas jėgas, milžiniškomis pastangomis sutraukė vergijos grandines. O dabar neseniai sukako 21 metai, kaip mūsų tauta naudojasi laisve. *Tačiau lietuvio sieloje vis tiek dar nespėjo išdilti vergijos amžių įspausta žymė.* Anie nelaisvės metai per daug jau aiškų ir sunkiai išnaikinamą antspaudą paliko visos lietuvių tautos charakteryje. Štai, kodėl ir šių dienų lietuvio būde yra ryškios šios ypatybės: nepasitikėjimas savimi, sveikos savigarbos stoka, pasyvumas, nuolaidumas ir kt.

Esame maža tauta, o mus supa didelės valstybės. Todėl atsiranda žmonių, kurie tiki ir kitus įtikina, kad mūsų tautos ateitis esanti visai netikra ir liūdna. Tokie žmonės galvoja, kad mūsų valstybė gali laisva gyvuoti tik iš kažkieno malonės, tik iš kaimynų geraširdiškumo ir pan. Tačiau taip šnekėti gali tik tie, kurie nesupranta, kad teisingumas šiandien tautų tarpusavio santykiuose neturi jokios reikšmės. Gyvuoja tik tos tautos, kurios yra stiprios ir kūrybingos. *Ir lietuvių tauta laisva gyvuoja tik todėl, kad turi savitą kultūrą, kad turi savo šviesuomenę, kad yra pakankamai kultūringa ir apsišvietusi ir kad turi pakankamai fizinės jėgos savo interesams apginti.* Kitaip gali galvoti tik neišmanėliai arba tie, kurių sielose teberusena *vergiškas bailumas ir nepasitikėjimas savimi.*

Kai kas labai abejingai žiūri į mažųjų tautų fizinę jėgą ir net tvirtina, kad kariuomenė mažosioms tautoms nereikalinga. Aišku, mūsų tauta savo kariuomenės galingumu negali nė iš tolo lygintis su didžiosiomis valstybėmis. Tačiau atmintina, kad ir tų tautų interesai yra proporcingai didesni. Didžiosioms tautoms apginti didžiuliams savo žemių plotams, miestams, kolonijoms, jūrų pakraščiams reikia didelės jėgos, o mažesnėms — užtenka atitinkamai mažesnės, nes ir jų interesai daug mažesni. Taigi, mes turime žinoti, kad *esame jėga, galinti bet kam pasipriešinti ir apginti savo interesus.* Priedo — dar mes turime pasitikėti savo jėgomis. Dabartinėj politikoj pirmoj vietoj stengiamasi sunaikinti tautos pasitikėjimą savimi ir jos ryžtingumą. Jeigu tatai pavyksta — tauta pralaimi be kovos.

Lietuvių tauta rūpinasi ne tik savo nepriklausomybės apsaugojimu, bet numato ir daugiau uždavinių. Ji, be abejo, niekada neatsisakys tų sričių, kurios teisėtai priklauso lietuvių rasei. Ji stengsis savo kultūrine įtaka paveikti jau atkovotą, bet smarkiai nutautintą Klaipėdos kraštą. Tačiau, jei mūsų tauta bus kultūriškai ir ekonomiškai atsilikusi, nuskurdusi ir tamsi, ji netik šių uždavinių

neįvykdys, bet ilgainiui praras ir savo nepriklausomybę. Tokiu atveju nepadės jokia fizinė jėga. Todėl *mūsų tautai be galo svarbu kultūrinė ir ekonominė pažanga.*

Iš vergijos laikų lietuvis atsinešė įprotį niekinti visa, kas yra sava. Anot vieno svetimtaučio profesoriaus, lietuviai yra gabi tauta, bet ji visą laiką nyksta todėl, kad nemoka įvertinti savo dvasinių turtų. Tai tikra tiesa. Ir todėl labai skaudu, kad net mūsų šviesuomenė nemoka vertinti savosios knygos, savosios muzikos, savojo meno, savosios spaudos, kad taip maža domisi mūsų kultūrininkų kuriamuoju darbu ir jų pastangomis. Todėl kenčia mūsų tautinės kultūros plėtojimasis, todėl mums sunku šioj srityj lenktyniauti su kitomis tautomis. Štai, kodėl *moksleivija turi jau dabar domėtis, kiek jai prieinama, savo tautos kultūriniu darbu ir jam entuziastiškai pritarti, o ateityje tą darbą skatinti ir remti ir jame aktyviai dalyvauti.*

Nelaisvėje ir vergijoje gyvendamas, lietuvis įprato, kad kiti jį skriaustų ir išnaudotų. Ir tik todėl mūsų krašte taip baisiai įsigalėjo svetimtaučiai ir užėmė visus pelninguosius verslus. *Mūsų tauta tol negalės reikiamai pagerinti savo ūkinio būvio, kol prekyboje ir pramonėje neužims sau priderančios vietos.* Vergiškumo savo dvasioje nėra išdildęs tas lietuvis, kuris remia svetimtaučius prekybininkus ir amatininkus ir tokiu būdu leidžiasi išnaudojamas. Kodėl žydas remia tik žydą? O kodėl lietuvis negali remti tik lietuvio? *Moksleivija pirmoji turi parodyti reikiamą susipratimą.* Žinoma, neužteks to, kad lietuvis nebepirks pas žydą. Patys lietuviai turi veržtis į verslų sritį ir konkuruoti su svetimtaučiais. Ir iš moksleivių tarpo turi rastis tokių pasiryžėlių! Juo labiau, kad ekonominė gerovė yra pirmoji sąlyga tautos kultūros augimui ir plėtotei.

Be to, lietuvių tauta turi ir daugiau uždavinių, kurių įvykdymas yra būtinas. Tačiau tas įvykdymas pareikalaus daug darbo ir pasiaukojimo, daug dvasinių ir fizinių jėgų. Todėl moksleivija turi būti ideališkai nusiteikusi, religinga ir dora, todėl *ji turi dildyti iš savo dvasios vergijos laikų žymes, trukdančias mūsų tautos pažangą.* Jeigu dabartinė mūsų šviesuomenė daug blogų ypatybių yra paveldėjusi iš mūsų tautos prispaudėjų, tai būsimojoj Lietuvos inteligentijoj neturi rasti vietos karjerizmas, savanaudiškumas, nesąžiningumas ir kt. Moksleivija turi išeiti gyveniman, atsikračiusi vergijos žymių, su plačiais ir drąsiais užsimojimais, su idealizmu ir entuziazmu. Tik tada *mūsų tauta žengs pirmyn kultūringa ir kūrybingai nusiteikusi, ryžtinga ir drąsi, laisva savo laisvojoj žemėj.*

JUOZAS LEMAŽĖNAS

KASPINAS*

Pamažu, lėtu žingsniu eidami, nepamatėme, kaip atsidūrėme už miesto. Po mūsų kojomis girgždėjo minkštas, nesumintas laukų sniegas, kuriame įsispaudę mūsų pėdos greitai pranykdavo vakaro sutemose.

Mes eidami kalbėjome. Teisingiau, kalbėjo ji viena, o aš tik įterpdavau vieną kitą žodį. Kartais man atrodydavo, kad mane ji visai užmiršdavo, nes imdavo kažką kalbėti taip nuoširdžiai ir laisvai, beryšiais sakiniais, kurie nežinia kam buvo taikomi. Tiesa, vienas kitas pašaipus sakinys tekdavo ir man.

Aš truputį nuo jos atsilikau. Kiek pastovėjęs, atsisėdau ant griovio krašto minkštajame sniege. Ji to nepastebėjo ir čiauškėdama ėjo toliau. Staiga ji sustojo. Pamaniau — atsigręš pasižiūrėti, bet ne. Kiek paėjusi, atsisėdo antrajame griovio gale.

— A, pikčiurna, — pamaniau, — sėdėk sau.

Praėjo kiek laiko. Nebeiškenčiau.

— Ema! — šūktelėjau švelniu balsu.

Iš jos puikių, rausvų lūpų neišsprūdo nė vienas garsas.

— Ema!

Šįkart ji atsiliepė.

— Kas yra mano mielas? — paskutiniuose žodžiuose skambėjo pasityčiojimas.

— Kas yra? O gi nieko! Visiškai nieko! Tik nuo tavo žavingo čiulbėjimo man užėjo snaudulys . . .

— Na, tai ir snausk! — tarė ji, pakildama ir taisydamosi eiti. Jau supyko — dingtelėjo į galvą.

— Emute, — tariau aš taip pat pakildamas ir artindamasis į ją, — ar nenori šįvakar nueiti į „Liaudies Namus"? Rodo „Auksinių Vakarų Dainą". O kaip tau patinka Nellson Edy? Puikus vyras, ar ne? Eisime?

— Ne, — skambėjo ramus atsakymas.

Aš savo širdyje nusijuokiau. Toks atsakas ir turėjo būti! Žinojau, kad toks bus — kai ji supykusi niekada nieko nenori. Kitokiu atveju aš nė nebūčiau jai apie tai užsiminęs, nes paprastai neturėdavau nė vieno cento savo sudilusioje piniginėje.

— Ne, — pakartojo ji dar sykį, — niekur neisiu, kaip tik į namus. Ir niekada, niekada su tavim nebedraugausiu. Tu toks . . .

Ant jos blakstienų suspindėjo krikštolinė ašara ir, pamažu nuriedėjusi rausvais skruostais, nugrimzdo puriajame sniege.

— Ema, žiūrėk, jau nebesninga. Aš manau šiąnakt bus giedra, o antai ir Dievo žvakutė danguje spinksi. Ji spinksi, žinoma, tau . . .

— Taip, taip, tu visados tokiais atvejais taip kalbi, — nutraukė ji greitai kalbėdama mano poetiškus išvedžiojimus. — Apie sniegą, giedrą ir žvaigždes. Apie ką dar pradėsi kalbėti? A? Apie musmires, Miliutės kasas ir . . . Et, tu toks . . .

---

* Novelė, laimėjusi II konkurso premiją.

Vincas Sabaliauskas, Jurbarko v. gimnazjos, VIII kl. m., laimėjęs I novelės konkurso premiją.

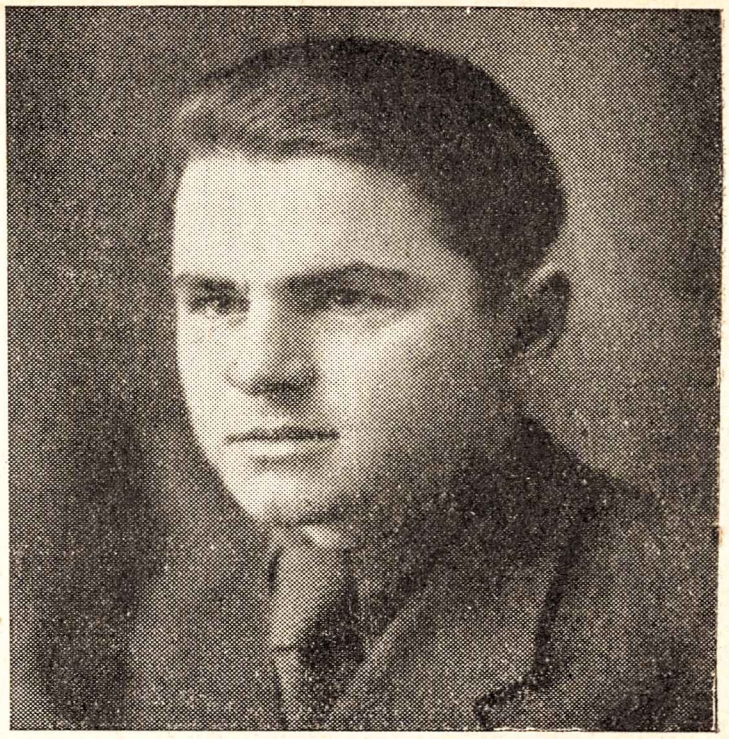

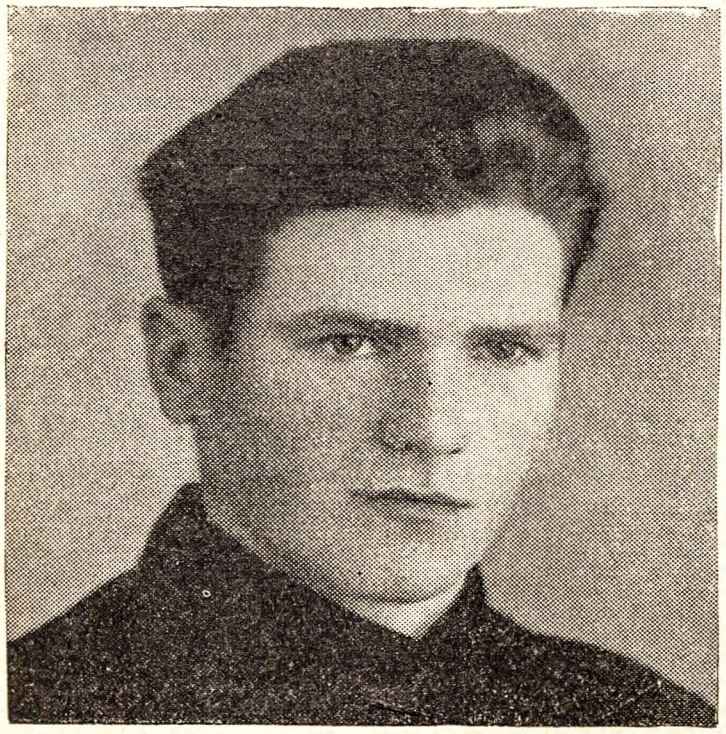

Juozas Lemažėnas, Šiaulių amatų mokyklos mokinys, laimėjęs novelės konkurse II premiją.

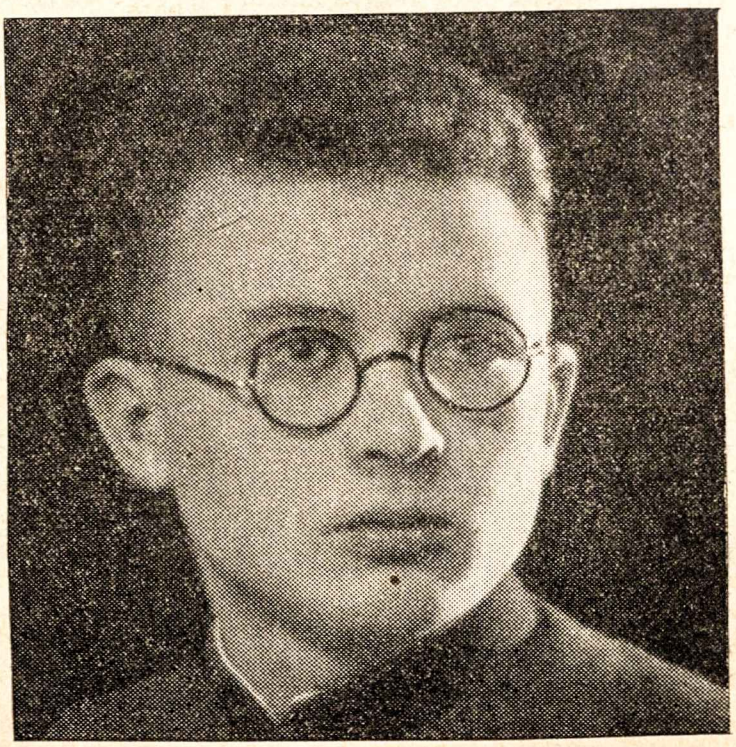

Zigmas Šimkus, Šiaulių v. gimnazijos, VI kl. m., laimėjęs III novelės konkurso premiją.

— Ką padarysi, dovanok man, Ema.

Po šių žodžių ji nusijuokė skaidriu auksiniu juoku. Aš grožėjausi jos kupliomis garbanomis, kurios drebėjo nuo juoko, tarytum prinokusios kviečių varpos, vėjeliui pūstelėjus.

— Štai, žiūrėk, snaigė, — ji žiūrėjo tiesiai į mane, — kokia graži!

Ji priėjo visai arti, pakėlė ranką ir davė spriktą man tiesiai į nosį.

— Štai, kur buvo snaigė! — juokdamasi tarė ji.

Aš dabar supratau jos juoką — ji man atkeršijo už ašarą. Timptelėjau nosį — truputį skauda. Ėmiau ir aš juoktis. Ji vis dar šypsojosi plačia šypsena. Aš jai padaviau ranką.

Mudu susitaikėme.

Apsisukę žingsniavome į namus. Netoli savo namų pasiūliau jai užeiti į mano kuklų butą, nes numaniau, kad iš namiškių nieko nebus. Ji svyravo.

— Ką aš ten veiksiu?

— Parodysiu savo knygas. Pasikalbėsime.

Ji šyptelėjo.

— Eime.

Įėjome. Aš padėjau jai nusirengti paltą ir pakabinau jos melsvą kepuraitę. Nusirengusi ji buvo dar gražesnė. Sužavėtas kurį laiką žiūrėjau į ją. Ji tai pastebėjo.

— Ko spoksai, negi pirmą sykį matai? Kur knygos?

— Tu vis nauja ir vis ta pati, — tariau jai.

— Gal būt, — abejingai tarė ji, sėsdamosi kėdėn, — bet prašau be komplimentų.

Aš ištraukiau iš palovės savo biblioteką. Ji pribėgusi atidarė dėžės voką ir atsiklaupusi ėmė vartyti knygas. Pusė knygų buvo latviškos, kita pusė — lietuviškos. Emos akys spindėjo džiaugsmu.

— Kodėl man anksčiau nesakei, kad turi tiek knygų? — klausė ji manęs, atmetusi galvą ir žiūrėdama lino akimis.

Aš atsiklaupiau šalia jos ir kalbėjau:

— Tai vienintelis mano turtas... Daugiau aš nieko brangaus neturiu... Šiose knygose visada randu nusiraminimą ir paguodą...

— Taip. Aš suprantu tave.

Nejučiomis aš buvau uždėjęs savąją ranką ant josios. Mūsų žvilgsniai susitiko. Aš pirmas nuleidau akis ir atsistojęs nesąmoningai tariau:

— Aš noriu valgyti. Ar nesutiktumei išgerti arbatos?

Su pirmaisiais žodžiais aš išraudau kaip vėžys. Kvailys koks! „Aš noriu valgyti“! Gerai, kad ji buvo įsigilinusi į knygas ir to nepastebėjus, tik trumpai atsakė:

— Ne. Dėkui.

Arbatos, iš tikrųjų, nė nebuvo.

Lempa buvo padėta ant kėdutės ir metė savo silpną šviesą, kuri žaidė jos auksinėse garbanose, supančiose jos dailųjį kaklą. Ant pečių ji buvo užsimetusi ploną markizetinę skepetaitę.

Savo plonais pirštais ji ėmė knygas iš dėžės, dėliojo ant grindų, ir be perstojimo tauškė:

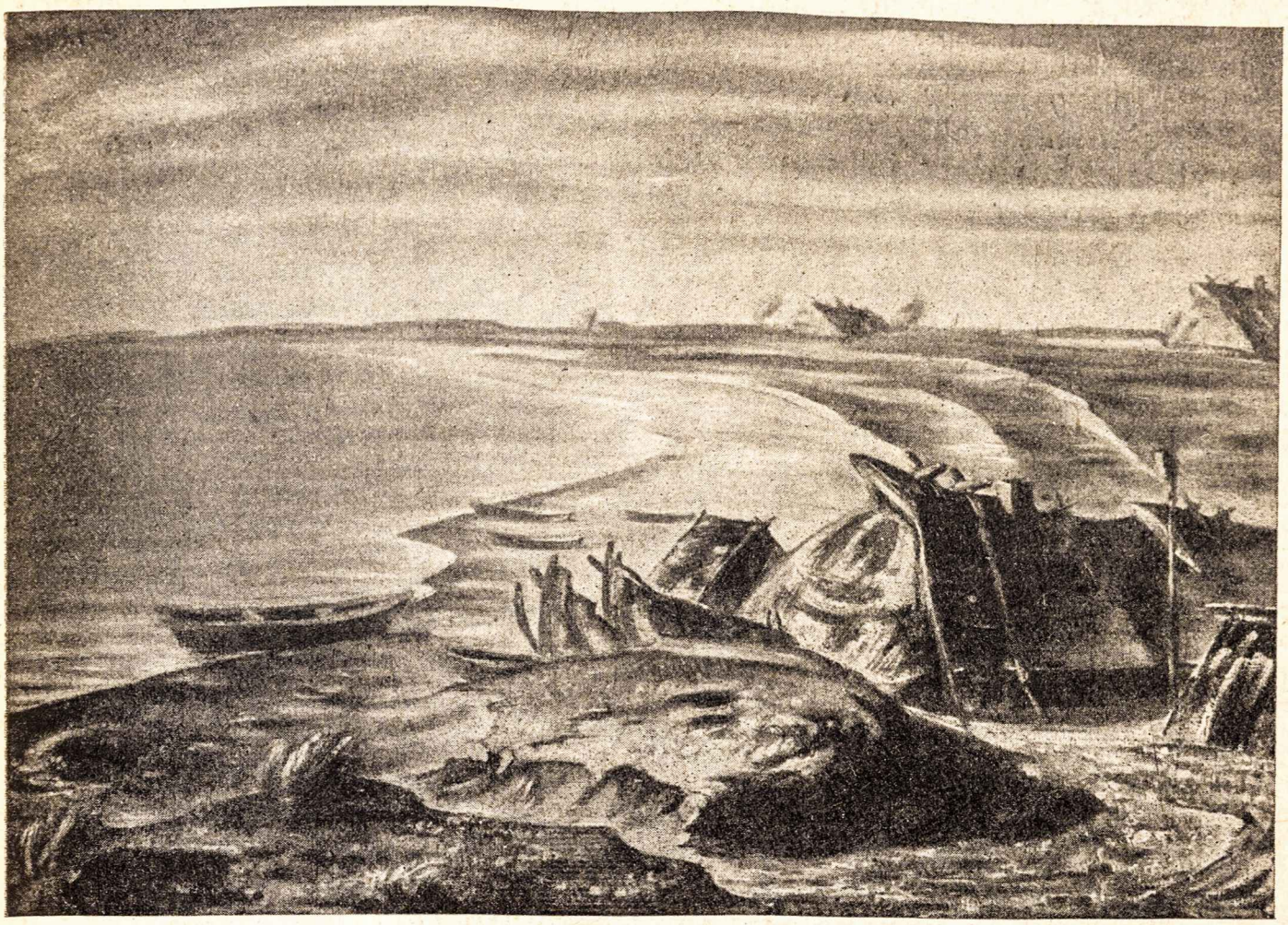

A. Galdikas Pajūris

— Čia, štai — Romen Rolan. A, latviška! Gaila, kad nemoku latvių kalbos. Bet išmokysi. Kas čia? A! Dovydėnas. Šeiniaus „Imerzelbe". Alfa Sušinskas su savo „Maršu". Hm, M. Sarfati — „Mussolini". Vis latviškos. Ak, yra ir lietuviškų. N-a-a, štai, ko man ir reikėjo — lietuviškas-latviškas žodynas. O-o-o, storokas! Na, dabar galėsiu mokytis latvių kalbos. Padėsi?

— Taip.

Staiga jos rankoje atsidūrė viena meilės apysaka. Ji vartė ją ir su įdomumu žiūrėjo iliustracijas.

Beverčiant paskutinius puslapius, iš knygos vingiuodamasis iškrito ir ištyso grindyse rausvas kaspinas. Kurį laiką mes sustingę žiūrėjome į jį.

Pirmiausia pasijudino ji. Ištiesė ranką ir savo plonais pirštukais pakėlė kaspiną, paskum pamažu prilenkė veidą prie jo ir pasisukusi į mane tarė:

— Tai mergaitės kasų kaspinas. Jis dar turi plaukų kvapą, — ji lyg kažką sunkiai nurijo, — eikš, sėsk čia ir papasakok, kaip jis čia atsirado.

Aš pakilau. Atsisėdau ant kilimėlio. Į rankas paėmiau kaspiną ir kilstelėjau prie veido.

Tikrai, jis kvepėjo plaukų kasomis!

— —

Baigėme pradžios mokyklos egzaminus, ir kiekvienas išklydome kas sau, savais keliais. Vieni rengėsi rudenį į gimnaziją, kiti amatų mokytis. Ir visi turėjo šviesią viltį ką nors atsiekti...

Ką maniau aš? Geriau — ką mano motina galvojo su manim daryti, nes mano ir jos norai visada sutapdavo.

Jau prieš egzaminus ji kartą kalbėjo:

— Sūnau, kai baigsi mokyklą, tada eisim į Latviją. Aš stosiu tarnaite, o tu šią vasarą dar galėsi paganyti. Paskum galėsi mokytis kokio amato. Žinok, kad juodadarbiui žmogui labai sunku. Darbas sunkiausias — uždarbis mažiausias. Man iš tavęs naudos bus maža, kiek aš čia begyvensiu. Bet aš noriu, noriu, mano sūnau, kad tu taip nevargtumei kaip aš...

Aš sutikau. Argi galėjo kitaip būti?

Ir taip vieną ankstybą birželio ketvirtadienio rytą, — nes tomis dienomis būdavo Skaistkalnėje turgūs — kai saulutė dar nesirodė, bet rausvi pazarai sakė greitai ją patekėsiant, aš su motute, palikę savo kuklų butą paežerėj, patraukėm šiaurės link, plačiuoju vieškeliu į Latviją.

Dangus buvo žydras ir nė vienas debesėlis netemdė jo veido. Aukštai danguje kybojo auksinis piautuvas, ir man atrodė, kad jis tuoj įkris į ežerą.

Vieną ežero pusę, palei Astravą, dengė plonutis, permatomas rūkas, kuris lengvo rytmečio vėjelio genamas, slinko ir plėtėsi per visą ežerą. Bet netrukus jis dingo: vėjelis jį nunešė tolyn.

Ties pirmuoju pakelės rūpintojėliu motina mane sulaikė ir tarė:

— Vaike, atsisuk ir pažiūrėk į savąjį miestą, nes taip greitai jo nebepamatysi...

Aš atsisukau.

Virš miesto jau kilo saulė, savo spinduliais išblaškydama nakties rūkus. Čerpiniai namų stogai žėrėjo lyg žarijos. Galinga ir išdidi stovėjo Radvilų pilis, savo dukters Širvėnos vandenų apsupta.

Aplink liūliavo garuoją laukai, išnykdami tolimame horizonte.

Netoli vieškelio buvo ežeras, kuris tęsėsi tolyn į rytus ligi pat Astravo ir, pasisukęs truputį į pietus, puslankiu juosė miestą. Ežere buvo paskendęs dangus — toks mėlynas.

Pakraščių meldynai ėmė švelniai suptis. Aš pakėliau akis aukštyn: auksinio piautuvo jau nebebuvo. Jis įkrito ežeran. —

Iš meldynų išlindęs vėjelis brido ežeru, darkydamas jo veidrodį, auksinio piautuvo ieškoti. Iš miesto medžių pakilo varnos. Antroj ežero pusėj, ties bažnyčia, nuo lieptelio viena mergaitė sėmė vandenį. Gal Emilija?

Miestas bunda ir ten greitai prasidės gyvenimas...

Nuleidęs galvą, aš atsisukau. Motina jau manęs laukė. Eidamas dar pažvelgiau į saulės apšviestą rūpintojėlį.

— Lyg brangakmenis, — pamaniau.

Toks Tu ir esi, Viešpatie. — Didi brangenybė mums...

O prieš akis, tolyn vingiavosi žvyruotas vieškelis, pranykdamas miškuose.

Dar tolimas kelias...

*
* *

Pirmasis pavasaris Latvijoj išlijo, kviečiai prinoko ir sodo vaisiai nukrito, man esant pas Krastinius. Antroji vasara — pas Brovskį. Trečioji — pas Jukevičių.

Įvažiavus poriniam į Jukevičiaus kiemą, prievaizda, aukštas petingas lietuvis bernas išlipo iš vežimo ir juokdamasis sušuko:

— Ilgvarai! Dzidra, eikite čia!

Beregint iš sodo juokdamiesi su šunim iš pirkios atbėgo trys mergaitės ir berniukas. Pamatę mane jie stabtelėjo ir nusišypsojo. Šyptelėjau ir aš.

— Na, eikite čia, varliai. Susisveikinkite ir tapkite draugai. Žiūrėkit, nesimuškite ir... aibių nedarykite, — šypsodamasis kalbėjo bernas Aleksas, — dabar tu Ilgvarai, — kreipdamasis į berniuką, — turėsi draugą ir seserys negalės tavęs taip lengvai aplamdyti, todėl...

— Ha! Nebijome mes tokių vyrų, nors ir šimto, — nutraukė viena iš mergaičių Alekso kalbą, — koks vyras! — Ji piktai pažvelgė į mane ir atmetusi savo gelsvas kasas lūpų kampučiu šyptelėjo. Mačiau: ji suspaudė kumštuką ir sudavė broliui į pašonę.

Šis pašoko ir ėmė ją gaudyti tampydamas už ilgų kasų. Mane nukrėtė šiurpas. Juk gali nutraukti tokias gražias, geltonas kasas!..

Pagaliau mes pasisveikinom. Berniukas truputį jaunesnis už mane, vardu Ilgvaras. Dvi jo seserys buvo dvinukės — Zenta ir Ilma. O ta ilgakasė turėjo skambų vardą — Dzidra.

Besisveikinant ji man skaudžiai įgnybo ranką. Aš užpykau ir pasakiau:

— Neišauklėta mergaitė.

Ji sukando dantis ir suspaudė kumštuką. Aš ne juokais išsigandau. Bet ji nepuolė, tik pasakė:

— Leišis!

Atsiskyrė nuo mūsų ir dingo sodo medžiuose.

*
* *

Puiki, tai buvo vasara!

Rytais tekėdavo saulė ir mes — Ilgvaras ir aš — sveikindavome ją, braukdami nuo kaktos deginantį prakaitą po daugelio išvarytų pradalgių.

Kai saulė surinkdavo nuo laukų sidabro rasą, mes pavalgę pusrytį eidavom į malūną ir paleisdavome didįjį turbiną, kuris drebindavo visą malūno pastatą.

Mums patikdavo galingas besiveržiančios pro užtvanką Iecavos šniokštimas ir monotoniškas turbino klebenimas: tiku-tiku-tik-tik-tik, tiku-tiku-tik-tik-tik...

Vakarais kildavo rūkas, grieždavo griežlės ir skambėdavo miškas nuo mūsų dainų. Vieną tokį vakarą aš galutinai susitaikiau su Dzidra.

Žaibu prabėgo vasara, ir ruduo baigė galutinai pribrandinti laukus.

Atėjo Martinų šventės. Aš nelinksmas išvažiavau, susitaręs su šeimininku, kitą pavasarį vėl į šią pačią vietą grįžti.

*

* *

Aš sugrįžau. Sekmadienį Skaistkalnėj manęs jau laukė Ilgvaras. Prie namų pirmoji mane pasitiko jinai. Ji stovėjo ant tilto ties malūnu ir, persisvėrusi per atramą, žiūrėjo į vandenį.

Arkliai, išėję iš miško, kuris baigėsi prie upės, sužvengė, džiaugdamiesi sugrįžę į namus. Bet ji nė neatsigręžė. Tik kuomet tiltas sudundėjo nuo arklių kanopų, ji atsisuko, plačiai šypsodamosi ir žaisdama savo kasomis. Apsimesdama abejinga, tarė:

— A, tu. Sveikas gyvas, — ji man padavė ranką, — nesitikėjau taip greit. Tik apie vakarą, — kalbėjo ji, eidama šalia ratų, — ar galiu įlipti į vežimą?

— O, labai prašom.

Ilgvaras priturėjo arklį.

Ligi namų važiavome visi trys, maloniai kalbėdamiesi ir juokaudami bei pasakodami, kaip kas praleido žiemą ir planuodami, kaip praleisime šią vasarą. Aš mažai kalbėjau. Stebėjau ją. Ji buvo tokia surimtėjusi, truputį pasitempusi ir pilnesnė.

Kieme mūsų laukė Zenta ir Ilma. Iškinkęs su Ilgvaru arklius, paklausiau, kur juos nuvesti. Tuo laiku Dzidra, savo jaunesnes seseris kažkur pasiuntė, o pati užsėdo ant vieno arklio.

— Na, jokim! Aš parodysiu kur. Juk vienas nerasi, — linksmai sušuko ji, suduodama savajam žirgui plaštaka, ir pasileido zovada.

Aš sugriebiau savajam žirgui už apynasrio ir pasileidau įkandin. Ką ji pasakė? „Nerasi“? Juokus kalba...

Jodami ir grįždami atgal, mes viską, kas buvo ant širdies, vienas kitam išsipasakojom.

Vakare didžiajame kambary, Ilgvarui skambinant pianinu ir Karoliui smuiku grojant, mes, bernai ir mergos, — buvo atėję ir iš kaimynų, — linksmai pasišokome.

Tą vakarą sode, prie tvenkinio, aš ją pirmą sykį pabučiavau.

Danguje jau gęso žvaigždės.

Aš ją palydėjau iki vasarnamio. Ji man pasakė „labanakt“ ir pranyko už durų. Aš grįžau prie šokančiųjų. Bet netrukus nuėjau į bernų kambarį ir virtau savo lovon.

Ilgai dar girdėjau pianino ir armoniko garsus. Jie tikriausiai šoko ligi išauštant.

O pamažu artinosi aušra, skelbdama sunkią darbo dieną...

*

* *

Ak, kaip greit prabėgo toji vasara!

Netikėčiau, kad jos jau nėra, jei po mūsų kojomis nečežėtų pageltę medžių lapai ir nespindėtų auksu rudens saulės spinduliuose vasarojų ražienos.

Plieno paukščiai aukščiau debesų „N. Romuva“

O lapai! Tie auksiniai lapai! Kur tik eini visur jie maišosi ir pinasi po kojų, nelemtai čežėdami, lyg paskutinis praėjusios vasaros atgarsis, toks mielas ir liūdnas: čžž... čžž... čžž...

Saulė taip žemai, nors pats vidudienis, rodos, jog ranka ją pasiektum. Ji tik vos, vos pačiu lūpų krašteliu šypsosi ir blankiai šviečia. Tačiau nebesijuokia ir nebedegina savo karštomis lūpomis.

Miško medžiai gėdingai slepiasi vienas už kito, norėdami pridengti savo nuogumą. Gal būt, jie žiūri į savo suplėšytus rūbus, kuriuos vėjas nešioja po laukus ir drabsto į purvinus vieškelius.

Šiandien sekmadienis. Rytoj aš išvažiuoju.

Mes vaikštome su Dzidra po laukus; tuos laukus, į kuriuos sunkėsi lietuvių bernų prakaitas, mūsų, lietuvių, prakaitas dėl svetimųjų.

Klystame pamiškėmis ir Iecavos pakrantėmis, kur taip dažnai skambėdavo mūsų dainos ir skaidrus, nekaltas juokas.

Iecavos vanduo dabar toks juodas ir niūrus. Netoks būdavo vasarą, kada irstydavomės mėnesienos naktimis. Tada sidabru tviskėdavo. Ir mes jausdavomės esą laimingi, sėdėdami vienas šalia antro, surėmę pečius ir suglaudę galvas.

Ir dabar mes susiglaudę stovime ant tilto prie malūno ir žiūrime į Iecavos vandenį, klausomės jo šniokštimo ir tyliai tarp savęs kalbamės. Gal paskutinį sykį.

Plaukia vanduo, plaukia ir bėga ir verčiasi per užtvanką. Bet

ne taip, kaip pavasarį, kada jis galingai putodamas, veržėsi pirmyn. Dabar jis taip lėtai talaškuoja į betoninius malūno pamatus, kurie stovi išdidžiai įsikibę į upės krantą.

Malūnas nedreba ir nekyla iš jo baltos dulkės; gateris nepurkščia piūvenų ir oblius nekaukia, spiaudydamas skiedras. Tik karveliai vaikšto po stogą ir nardo pro aukštutinį langelį į malūno vidų.

Visa aplinkuma dvelkia rudens rimtimi ir melancholija.

Mes nuėjome nuo tilto ir atsisėdome pušyne po egle minkštose samanose.

Ji paėmė į rankas savo kasą ir, žaisdama ja, kalbėjo:

— Kam tau važiuoti? Pasilik pas mus, galėsi dirbti malūne. Tėvelis tavęs nori ir tau apie tai kalbėjo. Na, tai kas, kad aš išvažiuosiu į gimnaziją. Greit baigsiu. Per atostogas susitiksime. O gal mokysiuos privačiai. Vėl ateis vasara, ir bus kaip seniau...

Aš pamačiau kokia bedugnė mus skiria.

— Ne, — kalbėjau aš kramtydamas lūpą ir pradėjau ironizuoti, — tu nuvažiuosi į sostinę, kam tau manęs bereikės? Ten tiek karininkų, tiek studentų... Ne, ne... Jau niekados...

— Ką kalbi, mano mielas?... Ir kas man jie... — savo puikiomis akimis žiūrėjo ji į mane.

Aš pakilau ir padėjau jai atsistoti. Mano galva palietė jos plaukus ir aš, kaip draugas, pabučiavau ją į skruostą.

Mano rankas apvijo kasos. Aš paėmiau vieną už kaspino ir ėmiau ją išpinti.

— Leisi šį kaspiną man paimti atminimui?

— Taip, — tarė ji šypsodamosi plačia šypsena ir rodydama savo baltus dantukus...

Rytojaus rytą aš išvažiavau.

Nieko daugiau neišsivežiau, tik prisiminimus ir Dzidros plaukais kvepiantį kaspiną...

Kelyje liko vežimo ratų išspaustos vėžės ir arklių kanopų ženklai...

Ten už miško kilo juodi niūrūs debesys. Gal su sniegu?... Atūš šiaurys, atgins sniegą... Viską, viską užpustys ir neliks nė ženklo...

Taip ir buvo. Liko tik kaspinas. Tiesa, Širvėnos pakrantėse dar mylėjau vieną mergaitę Miliutę. Ir ji turėjo kasas, nors ir juodas. Juodai blizgančias. Bet nebuvo jose kaspino...

Yra Ema. Ji neturi nei kasų, nei kaspino, o tik garbanas. Dideles auksines garbanas. Ir kažin ką ji paliks man?...

— —

Ema apsirengė ir užsimetusi kepuraitę tekina išbėgo pro duris. Aš iš paskos. Sustojau lauke prie durų.

Gatvėse siautė uraganiška pūga ir įtūžusiai siuto audra. Lempos buvo užgęsusios ir visur siautė klaiki tamsa. Iš pastogės švilpdamas vėjas drabstė sniegą į akis.

Prie vartų ji mostelėjo ranka. Aš vos sugaudžiau vėjo išdarkytus žodžius:

— Neik.. lydėti... Aš užsiauginsiu... auksines kasas... Kasas... ir jose bus kaspinas... Tu jį išpinsi... ir paliks... tau... amžinai!!!

Aš už savęs užtrenkiau duris...

ALOYZAS BARONAS

KELYJE

Visi išklysim, kaip išvyti.
Gal kas išklydusius priglaus.
Kitur kitokia saulė švyti,
Ir žvaigždės krinta iš dangaus.

Bus šviesios dienos, naktys tamsios.
Niauks dangų debesys juodi.
Tai kartais džiaugsmo nesusemsim,
Tai skruostus plaus rasa gaili.

Ir gal suklupsim nenuėję
Kur nors palaukėj ant akmens.
Aplinkui šoks suktinį vėjas
Ir mūsų skarmalus purens.

Ir taip negausime išvysti,
Kur miela meilė, kur dangus . . .
Suduš, kaip aidas mūs jaunystė,
Kaip meilės vakaras, suduš.

Ir liks tik džiaugsmas neatneštas,
Plaus veidą ašara gaili,
Kad ėję ieškot žvaigždžių rašto
Sunkiai suklupome kely . . .

PETRAS ORVIDAS

ŽVAIGŽDĖMS KRINTANT

Mačiau, kaip krito žvaigždės,
Už marių saulė leidos.
O liūdnas tąsyk buvo
Apšviestas tavo veidas.

Upeliai sraunūs, gilūs
Čiauškėjo užu miško.
O baltos marių putos
Į debesėlius tryško.

Ilgėjos tavo akys
Tos laimės paslaptingos.
Matei, kaip krinta žvaigždės
Ir tyliai sielon sminga . . .

PREMIJUOTOJI LITERATŪRA

Jau kelinti metai, kaip mūsų rašytojams skiriamos premijos. Jos skatina pačius rašytojus tobuliau atlikti savo darbą, teikia jiems moralinę ir šiokią tokią materialinę paramą, o taip pat kelia ir didesnį visuomenės susidomėjimą literatūra.

Praėjusiųjų metų *valstybinė* literatūros premija (5000 Lt) buvo paskirta *Salomėjai Nėriui-Bačinskaitei* už eilių rinkinį „DIEMEDŽIU ŽYDĖSIU". Pažymėtina, kad jau antri metai iš eilės, kaip lyrika nusipelno valstybinę premiją. Be to, Nėris yra antroji moteris valstybinės premijos laureatė.

Salomėja Nėris yra, be abejo, pati stipriausia visų Lietuvos moterų lyrikių. Visi keturi iki šiol pasirodę jos eilėraščių rinkiniai yra didelis mūsų lyrikos turtas. Ypač vertingas ir įdomus yra paskutinysis rinkinys. Šiame rinkiny jau veik neužtinkamas jaunystės nerūpestingumas, lengvas žaismingumas ir meilės motyvas, nors pirmieji jos rinkiniai („Anksti rytą" ir „Pėdos smėly") tuo ypač pasižymi. „Diemedžiu žydėsiu" savo pobūdžiu yra artimesnis trečiajam jos rinkiniui „Per lūžtantį ledą", tačiau šiame premijuotame rinkinyje daugiau ramumo ir giedros, įvairesnė eilėraščių tematika ir meniškesnė forma.

Paskutiniame savo rinkinyje autorė švelniai melancholinga ir susimąsčiusi, kai ji kalba apie gyvenimo praeinamumą ir apie mirtį. Čia pasireiškia aistringa ir didi gyvenimo meilė, prisirišimas prie žemės ir jos daiktų. Gamtos gyvenimas Nėries lyrikoj labai ramus ir giedras. Be to, Nėris ypač giedra ten, kur ji dainuoja apie „motiną su kūdikiu ant rankų", „apie saulės kūdikėlį, drugeliu plasnojantį". Gilia užuojauta skamba jos daina apie vargšus ir benamius klajūnas, apie mažytę gėlių pardavėją, mirštančią badu, apie menininkės vargo ir skurdo tragediją (dedikuota a. a. dail. Katiliūtei) ir pan. dalykus. Autorė drąsiai protestuoja prieš pasaulio neteisybes, prieš silpnųjų skriaudas, prieš blogą socialinę santvarką. Tokiose vietose Nėries daina kartais virsta audringa kovos giesme („Prakeikimas"). Tačiau tiek savo giedriuose ir idiliškuose, tiek audringuose, kovos gaida skambančiuose eilėraščiuose Nėris išlieka nuoširdi, meniška, originali ir simpatiška.

Nėries forma paprastutė, poetinės priemonės negausios ir nesudėtingos. Tačiau autorė ir labai paprastomis priemonėmis moka meniškai reikšti savo mintį ir jausmą. Gal būt, todėl jos lyrika tokia aiški ir kiekvienam lengvai suprantama. Nėris kalba suglaustais, sintetiškais vaizdais. Sakysime, trumpučiame vienos strofos eilėraštyje „Alyvos" ji keliais suglaustais vaizdais sugeba nupiešti visą žmogaus gyvenimą nuo gimimo iki mirties. Eilėraščių ritmika įvairi, pritaikinta atitinkamai nuotaikai reikšti. Autorė vykusiai panaudoja muzikalines žodžio ypatybes, todėl jos eilėraščiai tokie skambūs.

Bendrai, šis rinkinys įdomus savo turiniu ir forma, simpatiškas savo nuoširdumu, paprastumu ir aiškumu.

Akc. b-vės *Spindulio* premija (2000 Lt) buvo paskirta *Antanui Miškiniui* už jo poemas „KETURI MIESTAI".

Jau paskutiniame Miškinio lyrikos rinkinyje „Varnos prie plento" buvo labai ryškus patriotinis-visuomeninis motyvas, o formoj žymėjo aiškus pasinešimas į liaudies kūrybą. „Keturiuose miestuose" šios ypatybės dar labiau išryškėja.

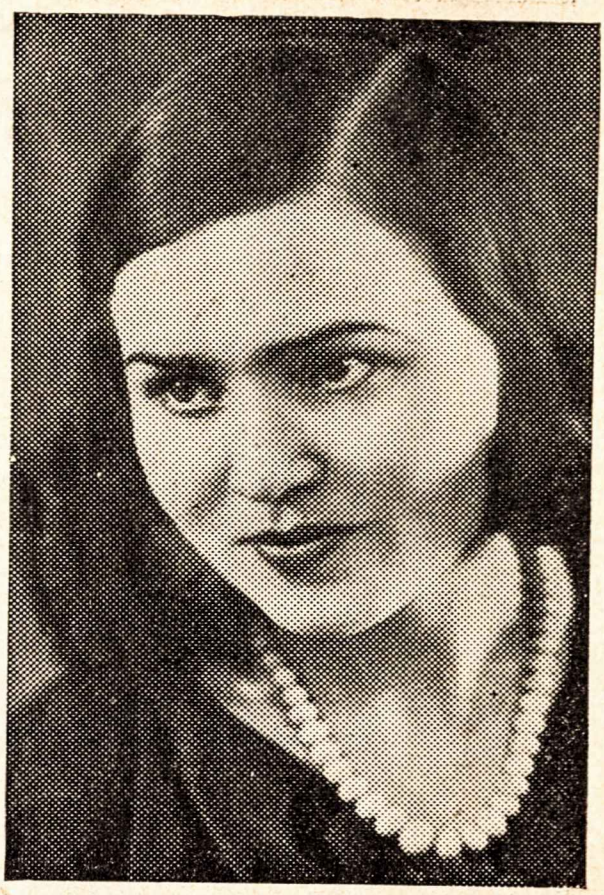

Salomėja Nėris-Bačinskaitė Bučienė

Miškinio poemos, palyginus jas su Nėries lyrika, daro, pasakytumėm, kažkokį masyvumo ir didingumo įspūdį. Veikalas labai svarus idėjiniu atžvilgiu. Tai ryškus veidrodis nūdienės Lietuvos tikrovės su praeities kovų atošvaista ir perspektyva į ateitį. Miškinis su pamėgimu dainuoja apie netolimą mūsų tautos praeitį, apie laisvės kovų laikotarpį. Paskui grįžta į pilką dabartį. Meta žvilgsnį į miestą ir kaimą. Su skausmu išdainuoja kaimo vargą, savanorių ūkių varžytynes ir su ironija stebi Lietuvos „inteligentą", kuris „laiku pamilęs tėvynę", įsigijo dvarą, tą patį dvarą, kur išvaržytų savanorių tėvai ne taip seniai vilko vergijos grandines... Miestas Miškinio poemose tamsus: melas, nedorybės, dvasinis smukimas. Miškinis pažvelgia ir giliau į sumiesčionėjusio žmogaus dvasią. „Dirbtinėse gėlėse" jis atidengia miesčioniškumo purvo apneštos, netekusios kilnumo ir tauriųjų žmoniškumo jausmų sielos tragediją. Dainuoja Miškinis apie mūsų keturis miestus: Vilnių, Kauną, Klaipėdą ir būsimąjį ateities miestą Naujapilį. Su dideliu skausmu konstatuoja lietuvio šviesuolio dvasinį sumenkėjimą, bet į ateitį žvelgia optimistiškai. Tiki, kad Lietuva dar prisikels, nors ir „krauju reiktų nusiprausti" ir žengs į gražesnę ateitį kurti šviesaus miesto Naujapilio, kur neviešpataus dabartinio gyvenimo smukimas, kur nebus vietos niekšams ir mūsų tautos parazitams.

Miškinio poemose vyrauja lyrinis elementas, nudažąs jas giliu jausmu, priduodąs nuotaikos ir šilumos. Kaip minėta, jo forma linksta į liaudiškumą. Ypač tai žymu poemoj „Lietuva", kuri visa alsuoja liaudies kūrybos dvasia, vietomis dvelkia tokiu lyrizmu, koks tik gražiausiose liaudies dainose tesutinkamas. Be suminėtos poemos, nemažiau svarios idėjiniu atžvilgiu ir formos meniškumu yra „Dirbtinės gėlės", „Keturi miestai", Ant Ligajo ežero kranto".

Sakalo knygų leidyklos premiją (2000 Lt) gavo *Petras Cvirka* už savo noveles „KASDIENĖS ISTORIJOS".

Cvirka, be to, mūsų literatūrai yra davęs vieną eilių, vieną novelių rinkinį ir tris romanus.

Prof. Vincas Krėvė-Mickevičius

Pas mus anksčiau nebuvo išbujojęs novelės žanras. Ankstyvesnėje prozoje vyravo apysaka, o paskutiniu laiku rašytojų buvo labiausiai mėgstamas romanas. Tačiau dabar mūsų rašytojai kreipia daugiau dėmesio ir į novelę. Jau pernai Grušas savo „Sunkioj rankoj" davė keletą visai puikių novelių. Cvirkos „Kasdienės istorijos" taip pat kalba apie mūsų novelės kilimą.

Cvirka daugiausia vaizduoja mūsų liaudį, nors yra keletas novelių ir iš valdininkijos gyvenimo. Tiek vienu, tiek kitu atveju novelėse piešiamas gyvenimas yra tamsus. Cvirka mėgsta mums rodyti nekultūringą kaimo žmogų, kuriame godumo aistra yra visai nuslopinusi žmoniškumą, mėgsta pavaizduoti ir mūsų „inteligentų" išsigimimą ir kraštutinį susmulkėjimą. Cvirkos personažų psichika nesudėtinga ir aiški; jo veikėjai eine tiesiai, be jokių vingių, ten, kur juos veda beribis egoizmas. Simpatingų veikėjų retai pasitaiko. Autorius jų randa nebent tik nuskriaustųjų žmonių tarpe (elgeta nolėje „Šventasis", atleistas dėl savo gerumo iš tarnybos eigulis novėlėje „Simanas"). Bendrai, knygos nuotaika nejauki ir baugi, nors yra ir viena kita truputį kitokio pobūdžio novelė.

Atrodo, kad Cvirka daug dėmesio kreipia į formalinę novelių pusę. Jis sugeba iš gyvenimo pasiimti įdomų epizodą, kuris nėra perdidelis novelės siužetui ir neapsunkina jos kompozicijos. To epizodo jis neišplečia, o viską pasakoja suglaustai, be nukrypimų į šalis, kaip to reikalauja klasiška novelės kompozicija. Be to, Cvirka puikiai valdo stilių.

Tačiau ne visos Cvirkos novelės vienodo stiprumo. Cvirka vietomis per daug nučiuožia paviršium ir pasidaro psichologiškai nevisai įtikinantis. Kai kurioms jo novelėms trūksta apdirbimo ir gilesnio įsigyvenimo. Silpnokas dalykas yra „Siena", keistokos ir per daug neapdirbtos anekdotiškosios „Vedybų istorijos", nesimpatiški savo nešvankiais juokais „Mirusiųjų reikalai".

Tačiau tokie dalykai, kaip „Simanas", „Tėvas", „Šventasis", „Broliai" ir kt. atestuoja Cvirką, kaip puikų novelistą.

Katalikų Veikimo Centro romano premiją (2000 Lt) gavo *Jonas Marcinkevičius* už dviejų tomų romaną „KRAŽIŲ SKERDYNĖS".

Marcinkevičius jau anksčiau yra gilinęsis į mūsų tautos praeities įvykius ir, juos vaizduodamas, parašęs trijų tomų romaną „Mes ateinam". „Kražių skerdynės" taip pat vaizduoja vieną nelabai senos mūsų praeities įvykį, kuris, tur būt, visiems yra girdėtas ir ži-

nomas. Rusai nori uždaryti Kražių bažnyčią. Dvasinė vyriausybė jiems nusileidžia. Bajorai neišdrįsta atvirai kovoti. Todėl savo teisių ginti stoja vieni pilksermėgiai žemaičiai. Jie atkakliai pasipriešina prieš brutalią jėgą, bet caro pakalikai juos žiauriausiu būdu numalšina.

Autorius sugeba mūsų praeitį prikelti gyvą ir ryškią prieš skaitytojo akis. Gerai atvaizduoja anuometinį kaimo žmonių gyvenimą, vykusiai pagauna jų psichologiją. Jo veikėjai yra gyvi ir ryškūs žmonės.

Pirmasis romano tomas yra vykusiai sukomponuotas. Ten matome, kaip palaipsniui kyla įtampa, kaip vis labiau užverda žemaičių maištingumas. Antrasis tomas kompozicijos atžvilgiu silpnas. Marcinkevičiui nepavyko romano taip gerai užbaigti, kaip buvo pradėjęs. Ypač pergiliai jis nuklimpo, veik protokolišku tikslumu aprašinėdamas kražiečių teismo bylą. Būtų užtekę tik pačius ryškiuosius bylos epizodus aprašyti. Tada ir visas veikalas būtų trumpesnis.

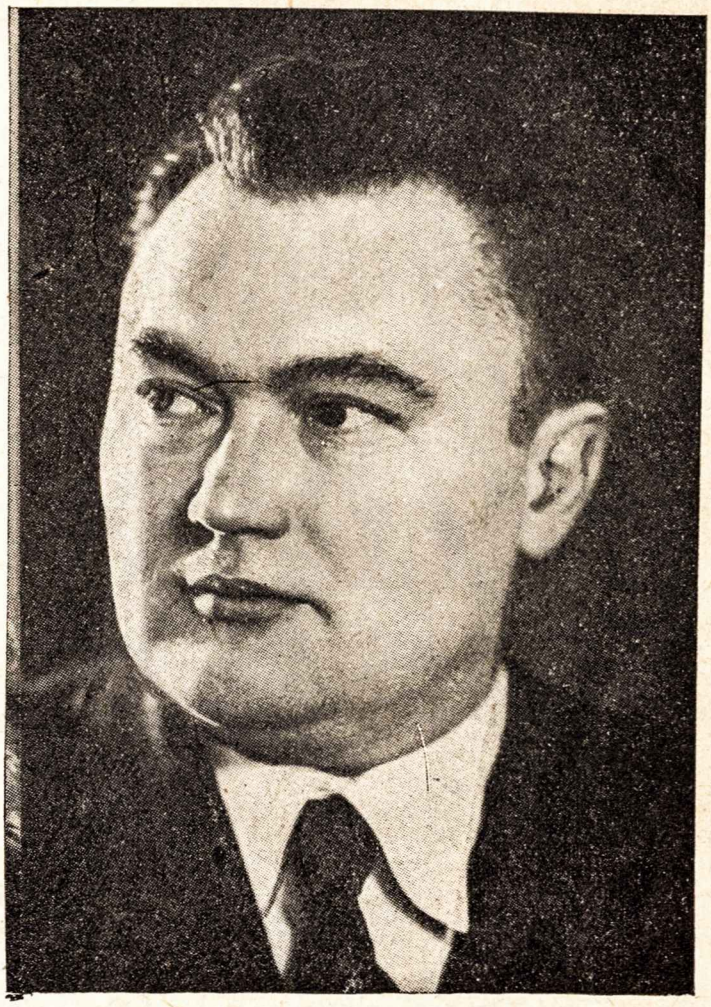

Jonas Marcinkevičius

Marcinkevičiaus stilius paprastas, be jokių ypatingų puošmenų ir pagražinimų. Stiliaus nelygumų vis dėlto pasitaiko. Kai kur autorius prabyla grynai istoriko ar publicisto tonu. Tatai, žinoma, rašytojui netinka.

Parodyti praeitį gyvą, realią, atkurti ryškų ir tikrą jos vaizdą yra didelis ir sunkus uždavinys. Tačiau, reikia pasakyti, Marcinkevičius šį savo pasirinktąjį uždavinį atliko gerai.

Spaudos Fondas premijavo (2000 Lt) *Vinco Krėvės* „SKIRGAILĄ".

Apie Krėvę nėra reikalo plačiau kalbėti. Jį mes ir taip pažįstame iš mokyklos literatūros kurso. Jis yra, tur būt, didžiausias mūsų senesniosios kartos rašytojas, o „Skirgaila" yra vienas pačių geriausiųjų jo kūrinių.

„Skirgaila" — drama, vaizduojanti mūsų tautos persilaužimą iš pagoniškosios kultūros į krikščioniškąją. Tai aukšto meniškumo ir vertingo turinio veikalas, kur sprendžiamos gilios filosofinės ir psichologinės problemos. Apskritai, „Skirgaila" pasižymi puikia kompozicija, giliu dramatiškumu ir ryškiais charakteriais.

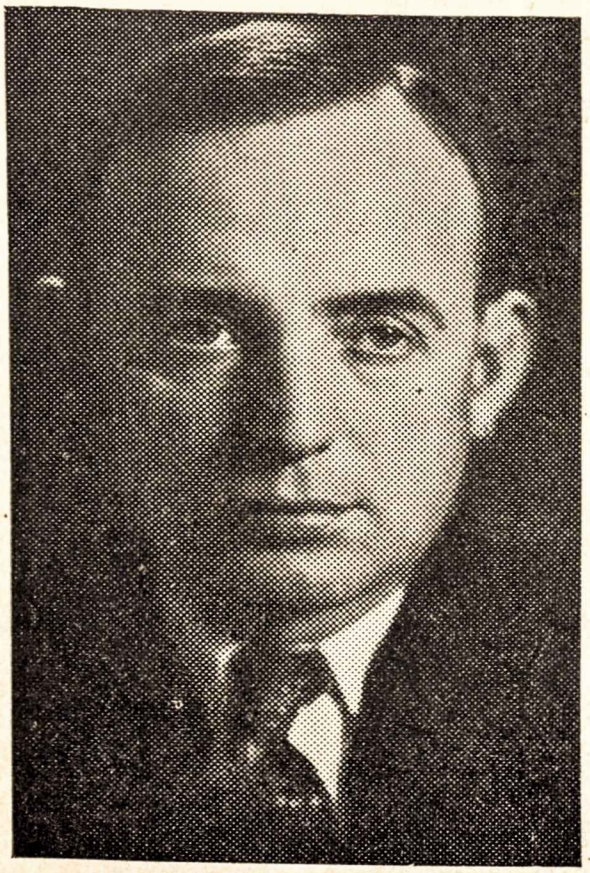

Antanas Miškinis

„Skirgaila“ parašytas jau gana seniai. Šįmet „Spaudos Fondas“ išleido antrąjį šio veikalo leidimą ir jį premijavo. Truputį keistoka, kad pradedama premijuoti senų klasikų veikalų nauji leidimai...

Raudonojo Kryžiaus premija (1000 Lt) teko *Pranui Mašiotui* už knygelę „IR AŠ MAŽAS BUVAU“; atsižvelgiant į jo bendrus nuopelnus jaunimo ir vaikų literatūrai.

Pranas Mašiotas pernai šventė savo 75 m. sukaktį. Per savo ilgoką amžių jis daug pasidarbavo mūsų jaunimo literatūrai: yra išvertęs apie 100 geresniųjų užsienio autorių veikaliukų ir pats yra parašęs apie 25 knygutes.

Tiesą sakant, jaunieji vaikų ir jaunimo literatūros autoriai Mašiotą yra žymiai pralenkę savo veikaliukų meniškumu, tačiau atsimintina, kad Mašiotas yra buvęs šioj srityj pirmųjų takų minėjas ir anksčiau beveik tik jis vienas parūpindavo vaikams tinkančių pasiskaitymų.

Kazio Borutos romanui „MEDINIAMS STEBUKLAMS“ buvo paskirta *Ukmergės miesto visuomenės* premija (500 Lt).

Apie Borutos „Medinius stebuklus“ šit ką rašo V. Mykolaitis-Putinas „Lietuvos Aido“ 1939 m. 79 nr.: „Užvožiame rūpintojėliu papuoštą knygą ir nustebę klausiame: tai puikiųjų kūrinių, graudžiųjų sopulingųjų, liūdnųjų smūtkelių didžiojo meisterio gyvenimas“? Ne, tur būt, pasijuokė Boruta iš savo Dovinės ir skaitytojo! Juoktis gal ir nesijuokė, bet jei norėjo tokio dievdirbio pavyzdy parodyti menininko sielos tragizmą, tai jam tas nepavyko. Boruta nesuprato savo Dovinės, o jo kūrinius, nors vadina gražiais vardais, knygos pabaigoje išniekino ir padarė kažkokio antireliginio farso priemone“.

Katalikų Veikimo Centro dramos premija (1000 Lt), neatsiradus tinkamo veikalo, liko nepaskirta.

Be šių premijuotųjų veikalų, yra šiais metais pasirodę ir daugiau vertingų dailiosios literatūros knygų. Iš poezijos veikalų minėtinas mūsų išeivio *Venancijaus Ališo,* gyvenančio Pietų Amerikoj, eilėraščių rinkinys „SAO BENTO VARPAI“, *Fausto Kiršos* „PELENŲ“ II d., *Kazio Inčiūros* „BALTIEJI RAITELIAI“ ir *Kazio Borutos* „EILĖS IR POEMOS“ (meniniu atžvilgiu šis veikalas žymiai svaresnis už to paties autoriaus „Medinius stebuklus“). Iš prozaikų minėtinas tik praėjusiais metais mūsų skaitančiajai visuomenei pasirodęs *Jurgis Jankus.* Jo „EGZAMINAI“ ir „BE KRANTŲ“ rodo autorių esant visai subrendusį ir talentingą rašytoją. Be to, minėtinas *Kazio Jankausko* romanas „VIEŠKELY PLYTŲ VEŽIMAI“ ir *Ievos Simonaitytės* romanas PAVASARIŲ AUDROJ.

Mūsų literatūra kasmet kyla, auga ir ieško naujų kelių. Pažymėtina, kad dabartinė lietuvių literatūra vis labiau artėja prie visuomenės gyvenimo. Tatai ypač ryšku poezijoj. Beveik visi mūsų poetai pirmoj eilėj dainuoja patriotiniu-visuomeniniu motyvu, kritikuoja dabartinį Lietuvos gyvenimą ir viliasi geresnės ateities. Beletristai beveik neiškelia naujesnių temų, bet ir čia galima įžiūrėti platesnių užsimojimų. Sakysime, Marcinkevičius parodė nemenką užsimojimą, ryždamasis atkurti mūsų tautos praeities gyvenimo vaizdą, Jankus pasiekė geresnių laimėjimų, vaizduodamas lietuvių mokyklą ir mokytojo gyvenimą, negu kiti mūsų rašytojai, anksčiau bandę šią sritį vaizduoti. Cvirka mėgino pakelti mūsų novelės lygį, kreipdamas dėmesį į jos formalinę pusę, kompoziciją, stilių. Ir jam tatai neblogai pavyko. Žodžiu, mūsų literatūra, kaip ir kiekvienais metais, taip ir šįmet yra pasiekusi naujų laimėjimų. Mūsų rašytojai, kad ir sunkiose sąlygose dirbdami, kasmet praturtina mūsų literatūros lobyną naujais vertingais veikalais ir tuo nusipelno visos tautos padėką. Deja, mūsų visuomenė dar permaža domisi savąja literatūra ir nemoka, kaip reikiant, įvertinti savo rašytojų kūrybinių pastangų.

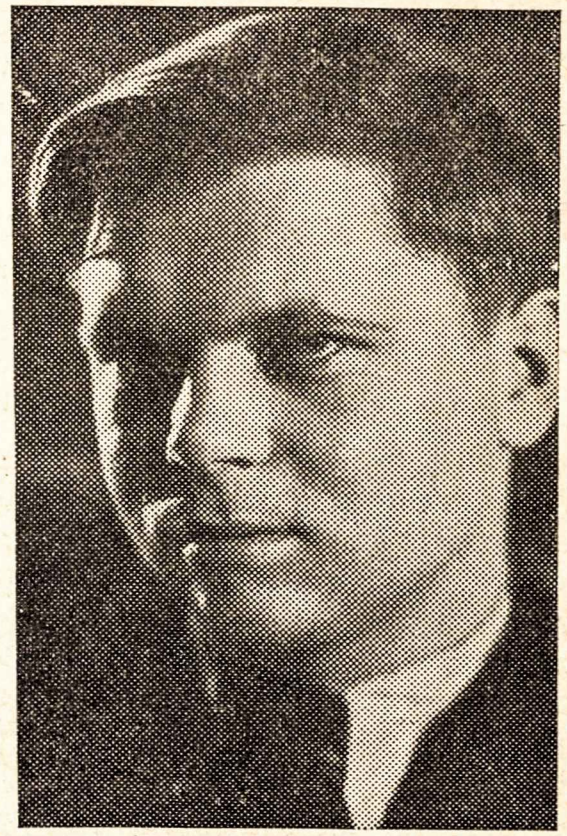

Petras Cvirka

ALB. DAINA

UŽMIK

Tu užmik, pamiegok čia prie kelio,
Pailsėk po svyrūnais klevais —
Tau kuždės čia mažučiai čiobreliai,
Tavo laimė sapne čia ateis . . .

Tau spindės per naktis mėnesiena,
Tau žvaigždelės padangėj drebės . . .
Pilko sielvarto kupinos dienos
Po klevais tau bemiegant išblės.

Tad užmik, pamiegok čia prie kelio,
Pailsėk po svyrūnais klevais. —
Tau kuždės čia mažučiai čiobreliai,
Tavo laimė sapne čia ateis . . .

Kun. P. Martišiaus dienos gimnazijoj

arba:

KAIP KOVOJO IR LAIMĖJO LIETUVOS MOKSLEIVIAI KATALIKAI PRIEŠ 40 METŲ

Šių metų vasario mėn. 2 d. yra suėję lygiai 60 metų amžiaus vienam labai kukliam, bet dideliam Lietuvos kultūrinio darbo darbininkui, kuris, tikrai žinau, visai nenorėjo, kad būtų apie šitai bet kur viešai kalbama ar rašoma. Tačiau šių eilučių rašytojas buvo savo sąžinės balso raginamas šios sukakties nepraleisti tylėjimu ir dėl to apie sukaktuvininką ir jo veiklą sukaktuvių dieną trumpai (net pertrumpai, — bet ne dėl savo kaltės!) painformavo Lietuvos visuomenę „XX amžiuje" (str.: „Tylaus artojo gili vaga". 1939.II.2, Nr. 27).

Dabar su mano mielu bičiuliu kun. Peliksu aš ateinu į ‚Ateitį" ir čia pat noriu pasiaiškinti, kad šio moksleivių žurnalo skaitytojų šeima mudu čia maloniai priimtų ir nežiūrėtų, kaip į kokius nepageidaujamus įsibrovėlius.

Pirmiausia noriu garbingąjį jubilatą pristatyti, kas jis toks yra. Kunigas kanauninkas Peliksas Martišius yra Prienų „Žiburio" privatinės gimnazijos direktorius... Dar man nespėjus kitų jubilato darbo sričių suminėti, aš jau mano vaizduotėj regiu, kaip nevieno skaitytojo kakta truputį susiraukšlėjo, o pro tas raukšliukes žybtelėjo mintis: „na, po šimts pypkių! Moksleivių žurnalas pradės gimnazijų direktorius garbinti. Tegul juos, tuos direktorius, kita spauda giria ir garbina, tik jau ne moksleiviškoji..."

Aš tuojaus norėčiau taip manantiems nepasitenkinimo raukšleles nuo kaktų nutrinti ir jau iš anksto įspėti, kad kun. direktoriaus Martišiaus santykiai su jo vedamos gimnazijos auklėtiniais nėra toki, koki paprastai būdavo moksleivių lietuvių santykiai su savo direktoriais (ir mokytojais) rusų gimnazijose ir koki esti ne vienoj ir mūsų šių dienų lietuviškų gimnazijų. Mūsų jubilato kun. direktoriaus Martišiaus auklėtiniai — Prienų gimnazijos moksleiviai — manau, sutiks su mano pasakymu, kad jų direktorius yra jiems ne tiek direktorius, oficialiąja šio žodžio prasme, kiek gerasis tėvelis, besirūpinąs ne tik jų geru išauklėjimu bei išmokslinimu, bet ir jų materialiniais reikalais, sudaręs sąlygas ne vienam neturtingam, kad, nenukenčiant pamokoms, galėtų užsidirbti lėšų pragyventi ir mokslą apsimokėti. Plačiau apie tai galės pasipasakoti patys Prienų gimnazijos buvusieji ir esamieji moksleiviai. Man čia rūpi kitas dalykas. Aš kun. Martišiaus jubiliejaus proga norėjau papasakoti kai ką iš jo gimnazijos dienų, t. y. kaip ėjo gyvenimas gimnazijose tuo metu, kada kun. jubilatas dar buvo gimnazistas. Manau, kad visiems „Ateities" skaitytojams bus įdomu apie tai sužinoti ir ano laiko gim-

nazistinį gyvenimą palyginti su dabartimi. Čia pasakosiu visa taip, kaip pats jubilatas yra man papasakojęs. Tikriau sakant, čia pasakosis pats jubilatas; aš padarysiu tik įvadą ir išvadą.

* * *

Mūsų jubilatas — Suvalkijos ūkininko sūnus. Gimė Sudargo parapijoj (kampas kairiąjame Nemuno krante prie pat Vokietijos sienos). Ketvirtus amžiaus metus eidamas neteko tėvelio ir augo tik motutės globojamas. Aštuonerių metų Peleksiuką paėmė savo globon jo motinos tėvai ir pradėjo leisti mokytis pirmiausiai pas kaimo daraktorių, o paskui į Sintautų ir Griškabūdžio pradedamąsias mokyklas. Senoliai savo vaikaitį leido mokytis ne kunigą iš jo norėdami padaryti, bet amatininką — siuvėją, dailydę, geriausiu atveju — vargoninką ar pradedamosios mokyklos mokytoją. O tokiais mokytojas galėdavo būti išėję mokytojų seminariją Veiveriuose. Tačiau ton seminarijon priimdavo tik gerokai paūgėjusius. Peleksiukas dar buvo per jaunas, tad buvo laukiama iki paaugs.

Bet Peleksiuko dėdės — jo motinos broliai — kun. Juozas ir gydytojas Jonas Rūgiai nusprendė jį įstatyt mokytis gimnazijon. Bet vaikas jau buvo peraugęs, kad galėtų gimnaziją pradėt eit nuo pradžių. Dėl to teko ruoštis stot į aukštesnes klases.

Čia jau dabar duodu žodį pačiam jubilatui (pasakoju jo paties žodžiais):

„Į gimnazijos pirmąją klasę tepriimdavo iki 12 metų, o aš jau ėjau penkioliktuosius. Tad reikėjo privačiai paskubomis pasiruošti stot į kiek aukštesnę klasę. Marijampolėj privačiai mokė mane per du metu VII-sios ir vėliau VIII-sios klasės mokinys Antanas Daniliauskas, dabartinis tos gimnazijos direktorius. Pamokydavo ir vasarą atostogų metu; pas jį į jo tėviškę nueidavau iš Rūgių (Sintautų par.; Rūgių kaime gyveno Peleksiuko senoliai Rūgiai. Pr. D.). Dvejus metus ruošęsis laikiau egzaminus į V klasę, bet nepasisekė, neišlaikiau. Reikėjo kursas pakartoti. Pasimokęs iki Kalėdų pas VIII kl. mokinį Matulaitį (Daniliauskas jau buvo išvykęs į universitetą), 1896 m. Sausio mėn. išlaikiau Palangoje į IV klasę (Marijampolėje IV klasėj nebuvo vietų, o Palangoje buvo; nelabai toli nuo Palangos, Švėkšnoje, gyveno mano globėjas dėdė gydytojas Juozas Rūgys). 1896 m. pavasarį baigęs Palangos progimnaziją, po atostogų nusikėliau į Mintaujos gimnaziją. Bet ten neilgai teko būti — nes iš gimnazijos pavarė“.

Kad ir Palangos progimnazijoj ir Mintaujos gimnazijoj mūsų jubilatui teko būti neilgai, bet jam teko būti tokiu laiku, kuomet moksleiviams lietuviams katalikams teko eiti tikrieji kryžiaus keliai, kuomet jiems teko pakelti dideli gimnazijos vyresnybės persekiojimai. Apie tai mūsų jubilatas štai ką pasakoja:

„Tais metais rusinimo ir pravoslavinimo banga siūbtelėjo progimnazijose ir gimnazijose, bandydama tų įstaigų jaunuolius parblokšti nauju smūgiu. Norėdama jaunuoliams įdiegti, kad Rusijos caras yra ir sielų aukščiausias valdovas, rusų vyriausybė įsakė progimnazijose ir gimnazijose kalbėti naujas maldas, kuriose caras buvo aukščiausiai išstatomas. Maldoms atkalbėti moksleiviai buvo

suskirstyti į grupes, kiekvienos konfesijos visų klasių moksleiviai susirinkę turėjo maldas kalbėti skyrium nuo kitų konfesijų; mokiniai katalikai turėjo maldas kalbėti rusiškai. Maldoms vadovauti buvo įsakyta religijos mokytojams-kapelionams.

Palangos progimnazijoj tais metais mokėsi beveik vieni katalikai žemaičiai; tik keli buvo žydai, gal trys rusai pravoslavai ir bene 1 liuteronas. Rusinimo bei pravoslavinimo banga pirmiausia ir bus palietusi Palangos progimnaziją.

Nežinia, ar buvo mėginta pirma išbandyti jaunesnieji, tik progimnazijų moksleiviai, ar Palangos progimnazijos inspektorius Polzinskis (rusų progimnazijoms vadovavo inspektoriai, direktorių ten nebuvo) norėjo parodyt ypatingą savo stropumą, Palangos progimnazijoj tos įsakytos rusiškos maldos buvo bandytos įvesti jau 1896 m. pavasary. Kai apie tą sumanymą iš inspektoriaus sužinojo to meto Palangos progimnazijos kapelionas kun. Kazimieras Genys, jis inspektoriui pareiškė, kad moksleiviai tų maldų nekalbės (taip pasakojo kun. Genys IV klasėj) ir atėjęs į klases moksleiviams paaiškino, kad šitaip melstis Katalikų Bažnyčia draudžia; dėl to liepė tų maldų nekalbėt ir klausiamiems ar baramiems pasiaiškinti, kad jis, kapelionas, uždraudęs taip melstis.

Inspektorius Polzinskis pradžioje paskyrė du ketvirtosios klasės mokiniu kataliku, katruodu vienas vieną dieną, kitas kitą dieną perskaitytų įsakomas maldas; toliau, — sakė jis, — paskirsiąs kitus. Pirmajai dienai skirtasai mokinys Grudzinskis, inspektoriaus liepiamas, įsakytąsias maldas perskaitė. Visi mokiniai tylėjo jam skaitant, tylėjo ir perskaičius. Kitai dienai skirtasis moksleivis Vaicekauskas, kitą dieną inspektoriaus liepiamas skaityti maldas, atsisakė jas skaityti. Jam taip padarius, inspektorius pradėjo grasinti, kad, jei neklausys, bus pašalintas iš progimnazijos. Tuomet visų keturių klasių maldon sukviestieji katalikai moksleiviai pradėjo šaukti, kad visi atsisako tas maldas kalbėti. Inspektorius, dar pagrasinęs, pats perskaitė įsakytąsias maldas ir liepė visiems eit į savo klases. Vaicekauskas į gimnaziją nebeatėjo, jį išvarė; bet kitų daugiau nevertė tų maldų kalbėti. Tik ar ne po dvejeto savaičių atvykęs Rygos mokslo apygardos globėjas į progimnazijos namuose paruoštos cerkvės pašventinimą, atėjęs į IV klasę per pamoką smarkiai visus moksleivius barė už ‚politikavimą'. Kun. Genys gimnazijos kapelionu dar buvo palikęs iki mokslo metų galo.

Man nusikėlus į Mintaujos gimnaziją ir joje pasimokius apie mėnesį laiko, vėl iškilo įsakytų naujų maldų kalbėjimo klausimas. Čia mokiniai katalikai pasijuto dar labiau užgaunami, įžeidžiami. Mintaujos gimnazijoj mokėsi gal daugiausia lietuvių katalikų; be jų, buvo kiek lenkų katalikų, keletas ar keliolika latvių katalikų, kiek vokiečių katalikų. Be katalikų, buvo ir pravoslavų, liuteronų (latvių ir vokiečių) ir žydų.

Gimnazijos vyresnybė pranešė mokiniams, kad vyriausybė įsako prieš pamaldas melstis mokiniams pasiskirsčius konfesijomis, religijos mokytojams — kapelionams — vadovaujant. Rusai melsis skyrium rusiškai, žydai skyrium, liuteronys vokiečiai vokiškai, liuteronys latviai — latviškai, *katalikai — rusiškai.* O katalikų buvo, rodos, bent pusė visos gimnazijos moksleivių. To meto gimnazijos ka-

talikų moksleivių kapelionas kun. Pr. Urbanavičius, moksleivių klausiamas, paaiškino Katalikų Bažnyčios pažiūrą į rusų pastangas. Mokiniai sujudo, vieni kitus skatino nesutikti.

Rusų pastangos ėjo nesklandžiai. Kunigui į rusiškas maldas neateinant, buvo verčiami jas kalbėti moksleiviai. Atsisakę kalbėti du moksleiviai Tilvytis (IV kl.) ir J. Tūbelis (III kl.) buvo iš gimnazijos pašalinti. Maldas perskaitydavo matematikos mokytojas lenkas Mečnikovskis. Moksleiviai įteikė prašymą švietimo ministrui, kad ir katalikams moksleiviams būtų leista melstis jų gimtąja kalba, arba bent bažnytine — lotynų — kalba. Trumpam laikui įsakytų maldų kalbėjimas buvo sustabdytas.

Bet neilgai trukus klasių auklėtojai atkirose klasėse klausinėjo kiekvieną moksleivį skyrium, ar sutinka kalbėti įsakytas maldas. Moksleiviai atsakė įvairiai: daugis sakė pasitarsią su tėvais, keli pasakė sutinką (jų vienas buvo, rodos, VIII kl. bene Mikuckis, kitas VI kl. latvis, kiti keli žemesnių klasių), o kelios dešimtys pasisakė nesutinką. Aš pasakiau, kad nesutinku (nenorėjau atidėliot: persunku buvo susisiekt su motute; ji rašyt nemokėjo; bijojau, kad gali būt įsakyta rusų policijai ar kitam kam įgąsdinti neklaužadų moksleivių tėvus, kad tie, įgąsdinti ir kaip reikiant dalyko nesupratę, nelieptų vaikams rusų įsakymų klausyti, be to, tikėjausi, kad mano geradariai dėdės Rūgiai — gydytojas ir kunigas — nebars manęs už tokį žygį; vėliau sužinojau, kad juodu pagyrė mano žygį).

Dienai kitai trukus pranešė, kad atsisakiusieji maldas kalbėti negali lankyti gimnazijos. Gimnazijon nėjau; laukiau, kas bus toliau. Į mokinių kambarius beveik kasdien pradėjo lankytis mokytojai (iki tol kambariuose jie nesilankydavo). Klasės auklėtojas Lunin'as (istorikas), kelis vakarus ateidamas į mano kambarį, gana ilgai įkalbinėjo nedaryti taip, kaip darau ir sutikti kalbėti maldas. Gyrė mane kaip moksleivį, piešė gražią ateitį, jei nesusitrukdysiu ir baigsiu gimnaziją; tikino, kad aš gerai baigsiąs, beveik maldaute maldavo sutikti daryti, kaip liepiama.

Po kelių dienų visus, atsisakiusius kalbėti rusiškas maldas, šventadienio vakarą kviečia į gimnaziją. Paaiškėjo, kad atvykęs iš Rygos apygardos inspektorius Zajančkovskis (Mintaujoje kalbėjo, kad jis yra pravoslaviją priėmęs lenkas). Prasidėjus gimnazijoje neramumams dėl maldų, jis beveik kiekvieną dieną buvo matomas gimnazijoj. Dabar buvo atvykęs kvosti moksleivius, atsisakiusius kalbėti naująsias maldas. Klausinėjo po vieną įsikviesdamas, įtikinėjo atsisakyti nuo pasiryžimo, ragino sutikti kalbėt įsakytas maldas, neklaužadoms grąsino, nepaprastai juodai piešdamas jų ateitį. Mane įtikinėjo apie valandą. Įtikinamas nesidaviau, pasakiau rusiškai maldų nekalbėsiąs.

Kitą dieną pranešė, kad atsisakiusieji kalbėti naująsias maldas IV, V ir kitų aukštesnių klasių moksleiviai pašalinti iš gimnazijos, o III, II ir I kl. moksleiviams įsakyta vėl gimnaziją lankyti.

Kai moksleivių prašymas švietimo ministrui paliko be teigiamų pasekų, buvo surašytas prašymas carienei, Mikalojaus II žmonai, kad ji užtartų skaudžiamus moksleivius, kad ir moksleiviams katalikams būtų leidžiama melstis kiekvieno gimtąja kalba, o jei tai nebūtų galima, tai bažnytine lotynų kalba.

Pašalintų iš gimnazijos Mintaujoje ilgai nelaikė, liepė nešdintis, iš kur kas buvo atvykęs. Aš išvykau nesulaukdamas, ar bus kas gero iš prašymo carienei, ar ne. Ir nesitikėjau, kad kas iš to būtų gero.

Grįžau pas dėdę į Rūgių km., Sintautų par. Kiek trukus, atvyko iš Sintautų policininkas ir teiraujasi, kokia teise aš čia gyvenąs. Atrėžiau, kad kiekvienas, išstojęs iš gimnazijos, turi teisę gyventi 6 mėnesius, kur nori. Tokio nuostato tur būt nebuvo, bet kai pasakiau tvirtai, tai policininkui užteko ir jis daugiau manęs nekliudė, nors čia gyvenau daugiau kaip pusantrų metų.

Grįžus man į Rūgius, po poros mėnesių Mintaujos gimnazija atsiuntė man pažymėjimą, kad atleistas iš gimnazijos su elgesio pažymiu 4 (keturiais).

Man iš Mintaujos išvykus, gimnaziją lankyti dar kurį laiką buvo leidę tiems moksleiviams, kurie pradžioje buvo ketinę pasitarti su savo tėvais, ar kalbėti rusiškas maldas. Po kiek laiko juos visus vėl perklausinėjo, ar galutinai sutinka, ar ne. Jų daugis pasisakė nesutinką, todėl taip pat buvo iš gimnazijos pašalinti. Dabar jau buvo pašalinti ir žemesniųjų klasių moksleiviai. Kai kurie sutiko kalbėti; tokių atsimenu vieną, VI kl. moksleivį, kuris pirmiau, vaikščiodamas po kambarius, prikalbinėjo kitus nesutikti kalbėt rusiškų maldų. Man ir dabar neaišku, ar jis tik vėliau pabūgo, ar pirmiau draugus tik provokavo. Abiem atvejais iš Mintaujos gimnazijos išvarytųjų moksleivių susidarė, rodos, per šimtą.

Į pasiųstą carienei prašymą, jau man iš Mintaujos išvykus, Mintaujos gimnazija gavo iš carienės kanceliarijos raštą, kuriame buvę pasakyta: pranešti mokiniui Vrubliauskui ir kitiems, kad Aukščiausiuoju vardu gautas jų prašymas yra pasiųstas Ministrų Tarybai peržiūrėti (Vrubliauskas-Žvirblis buvo II kl. moksleivis. Vyresnieji moksleiviai prašyme pasirašinėjo toliau, pirmąsias vietas palikdami tuščias, ir į jas davė pasirašinėti mažesniesiems. Tat Žvirbliui-Vrubliauskui buvo tekusi pirmoji vieta).

Kitose Rygos mokslo apygardos gimnazijose prieš Kalėdas buvo mokiniams pareikšta, kad po Kalėdų bus įvestos naujos maldos rusų kalba prieš pamokas. Kai kur gimnazijų vyresnybė pasiūlė moksleiviams pasitarti su tėvais, kad neatsitiktų tai, kas įvyko Mintaujoje. Ir kitose mokslo apygardose buvę tas pat pareikšta.

Bet 1897 m. Sausio mėnesyje moksleiviai, susirinkę po Kalėdų atostogų pamokoms, sužinojo, kad įsakymas pakeistas: moksleiviams katalikams prieš pamokas ir po pamokų melstis leista bažnytine lotynų kalba. Pakeista ir bausmė už neklausymą: visi pašalintieji už tai, kad nesutiko kalbėti įsakomas maldas rusiškai, priimami atgal į gimnaziją.

Aš gyvenau toli nuo Mintaujos, dėl to vėlai sužinojau, kad vėl galiu stot į gimnaziją. Be to, jau buvau pasiryžęs stot į kunigų seminariją. Tat ir sužinojęs, kad galiu grįžti gimnazijon, jon nebegrįžau. Ryžausi siekti būti kunigu, nes tikėjaus galėsiąs daugiau gero padaryti".

Taip papasakojo man kun. jubilatas apie ano laiko lietuvių katalikų moksleivių kovą ir tos kovos laimėjimą. Iš jo pasakojimo matome, kad ano meto lietuvių moksleivių katalikų nebūta lepšių, ne-

būta tešlos, kurią rusai manė pigiai suminkysią ir padarysią iš jų sau paklusnius vergus — pasiduodančius surusinimui ir suprovoslavinimui. Ypatingai džiugu, kad tų nepalaužiamų, nenuveikiamų jaunų idealistų kovotojų tarpe būta ir mūsų jubilato.

Savaime suprantama, kad jokia rimta kova neįmanoma be aukų. Tokia auka yra buvęs ir moksleivis Peliksas Martišius. Pašalinimas iš Mintaujos gimnazijos jam dar atsiliepė ir jo naujojo tikslo siekiant — stengiantis įstot į kunigų seminariją. Apie tai jis toliau taip pasakojasi:

„Iki 1898 m. vasaros gyvenau Rūgių kaime pas dėdę, padėdamas dirbti visus ūkio darbus. 1897 m. buvau bandęs stot į kunigų seminariją Kaune, bet neišlaikiau rusų kalbos egzaminų. Vilniaus mokslo apygardos inspektorius Odincov'as, rodos, kiek savotiškiau egzaminavo ir smarkiau pakratė iš rusų kalbos tuos, kurie buvo pašalinti iš Mintaujos gimnazijos. Tiesa, ne visus mintaujiškius ‚nukirto'; bene du išlaikė. Kad ir kilęs iš Seinų vyskupijos, bet bandžiau stot į kunigų seminariją Kaune, nes čia buvo arčiau; be to, Kauno seminarijon stoti buvo pataręs mano geradarys dėdė gydytojas Rūgys, gyvenęs Švėkšnoje, kai jam pasakiau, kad stosiu į kunigų seminariją.

1898 m. buvau priimtas į kunigų seminariją Seinuose. Kadangi jau buvo praėję daugiau, kaip šeši mėnesiai, kai buvau paliovęs mokytis gimnazijoj, tai reikėjo išlaikyti gimnazijoj patikrinamieji egzaminai iš rusų kalbos, rusų istorijos ir geografijos. Juos laikiau Rygoje Aleksandro gimnazijoj, o Seinų seminarijoj telaikiau tik tuos egzaminus, kurie seminarijai buvo reikalingi".

*
* *

Šitiekos mūsų jubilato pasipasakojimo tariuosi pakaks. Aš pridėsiu tik keletą baigiamųjų eilučių apie tai, kaip ėjo toliau kun. Martišiaus gyvenimas ir veikimas.

Seinų kunigų seminarijoj klierikas Martišius nesijautė taip, kaip Liudas Vasaris (Putino-Mykolaičio romane „Altorių šešėlyje"): seminarija nebuvo jam slopinimo įstaiga nė vienu atžvilgiu, bet rimtai parengė jį būsimajam kunigo darbui, kurį jis pavyzdingai dirbo seminariją baigęs ir įšventintas kunigu 1903.VII.12. Pirmoji jauno kunigo darbo vieta buvo jo gimtoji parapija — Sudargas (1903—1909), antroji — mano gimtoji Višakio Rūdos parapija, Suvalkijos girininkų („sakuotnugariais" pravardžiuojamų) sostinė; čia kun. Martišius veikė nuo 1909 m. rudens iki 1918 m. pavasario; trečioji jo darbo vieta — Prienai.

Vikaraudamas Sudarge ir Višakio Rūdoj kun. jubilatas pasireiškė kaip modernus (geriausia šio žodžio prasme) kunigas dar anais prieškariniais senaisiais laikais: jis su atsidėjimu dirbo ne tik gilindamas jaunųjų ir suaugusių religinę sąmonę, bet taip pat ir kaip parapijiečių mokytojas skaityt bei rašyt, platindamas spaudą ir pats ją savo plunksna gamindamas, organizuodamas parapijiečius į draugijas ir statydindamas joms reikalingas patalpas, vokiečių okupacijos metais steigdamas lietuviškas mokyklas; greta visa to, kun. Martišius yra ir sodininkystės pionierius Lietuvoje. Bet kun. Martišiaus

veikla savo apogejaus pasiekė Prienuose, kai jis buvo pakviestas vadovauti čia, dar vokiečių leistai įsteigti, „Žiburio“ gimnazijai (1918 m.). Jis čia rekordiniu tempu, nes tik per pustrečio vasaros atostogų mėnesio (1920 m.), pastatydino gimnazijai patalpas, nugalėdamas visokeriopas kliūtis, įsteigė didelį pavyzdingą medelyną, kuris prisideda ne tik gimnazijai išlaikyti, bet padeda ir moksleiviams auklėtis užsidirbant sau lėšų mokslui eiti; per 10 vasarų (1925—1934) pagret suorganizavo sodininkystės (vėliau prijungus ir bitininkystės bei paukštininkystės) kursus, kuriuos kas vasarą lankydavo po 70 su viršum asmenų. Prienų gimnaziją, kun. Martišiaus vadovaujamą, galima drąsiai laikyt pavyzdingą ypač dėl to, kad ji iki šiol, rodos, neišleido dar nė vieno bolševiko ar tolygaus mūsų tautos ar valstybės priešo.

Kunigo direktoriaus Martišiaus santykius su jo auklėtiniais būdingai nušviečia ypač šis faktelis. Kun. jubilatas, pakėlęs daug visokių vargų, 1937 m. pradžioj buvo rimtai susirgęs ir turėjo būti net du kartu sunkiai operuojamas. Direktoriui gulint Kauno ligoninėj, jo auklėtiniai neraginami meldėsi už jo pasveikimą ir laisvu noru atsisakė nuo tradicinio tuo laiku rengiamo pasilinksminimo bei pramogos... Taigi, čia buvo ne taip, kaip pasakojama neseniai išėjusioj garsiosios mokslininkės Skladovskos-Curie biografijoj, kai ji dar buvo gimnazistė Varšuvoj: sunkiai susirgo nekenčiamo gimnazijos direktoriaus (žinoma, ruso) dukrelė; tuomet moksleiviai su dideliu slaptumu rinko savo tarpe pinigus užpirkti mišioms, kad direktoriaus dukrelė... numirtų...

O kun. direktoriaus santykius su jo pagalbininkais — gimnazijos mokytojais — parodo kitas faktas. Jo šių sukaktuvių proga Prienų gimnazijos mokytojai įkūrė direktoriaus vardo fondą moksleivių pažangumui skatinti ir paremti. Tokios žinios nedažnai ateina iš mūsų gimnazijų.

Bet gal jau per ilgai įsikalbėjau. Tat baigsiu. Kun. jubilatas, būdamas pavyzdingas gimnazijos direktorius, buvęs pavyzdingas kunigas parapijoj, besimokančiam jaunimui yra ypač pavyzdingas kaip tvirtų katalikiškų principų gimnazistas rusų priespaudos laikais. Deja, ne visi, kurie šiandien stovi ar pasaulinės ar dvasinės vyresnybės aukštose vietose gali šiuo atžvilgiu taip didžiuotis ir džiaugtis savo gimnazistiškais laikais, kaip tai gali daryti dabartinis Prienų gimnazijos direktorius, o 1896-97 mokslo metų Mintaujos gimnazijos V klasės gimnazistas.

Jaunystėje padaryti idealūs žygiai ir nudirbti pasiaukojimo darbai pripildo pasididžiavimu bei nuskaidrina visą žmogaus gyvenimą ir palydi žmogų net anapus karsto: *„Opera eorum sequuntur eos“* (Šv. Jono Apr.).

Gimnazistui Peliksui Martišiui daug garbės!

Vivant sequentes!

PR. DOVYDAITIS

Kaunas, 1939.II.9.

P. S. Plačiau apie kun. Martišiaus gyvenimo veiklą papasakosiu „Lietuvos Mokyklos“ 1939 m. 3-me N-ry.

PR. D.

Aš atnešiau jums saulės patekėjimą

Vieną vakarą grįžau į savo tylų kambarėlį. Saulė ką tik buvo nusileidusi, ir jos rožinis ratas dar tebejuosė visą horizontą. Prie pat horizonto padangė buvo kruvina, bet juo aukštyn skliautais, juo ratas darėsi šviesesnis, labiau ružavas. Toks juodbruvis vakaro raudonumas visada mane kerėdavo, bet šį vakarą aš nebesvajojau apie nusileidusios saulės gražumą, tik jos pačios man gaila buvo . . .

Atsisėdau kambarėly prie stalo priešais vienintelį langutį ir pažvelgiau į rytinę dangaus pusę. Saulės grįžtant, dar nė laukt negalėjau. Buvau labai pavargęs ir pats sau tariau:

— Aš pamiegosiu ramiu miegu iki saulės atėjimo.

Nutarimas buvo eilinis, bet ir neblogas. Juk visi taip daro — laukdami saulės, užmiega jaukiu ir nuoširdžiai giliu miegu.

Atsiguliau. Galva ramiai ilsėjosi ant priegalvio, nes joje, nebuvo jokios minties. Tai yra momentas, kada imi savo sielos ūgiu išsitiesti tinginystei ir taip glūdėdamas, pats savęs nejunti. Bet užmigt vis dėlto negalėjau. Langą nuauksinęs vakaro raudonumas kažkaip slėpiningai atsimušė mano akyse. Pasikėliau ir, priėjęs prie lango, nuleidau užuolaidą. Tariaus galėsiąs ramiai praleisti naktį. Bet nieko negelbėjo. Manyje kartu su vakaro šešėliais pabudo neramumas ir staiga širdį užgavo kažkoks slėpinys. Jis atėjo nejučiom lyg koks įkyraus skausmo atsiminimas. Gal jau ne vieną kartą buvo su manim taip atsitikę, ir, tariau, naktį praeisiant, besiblaškant ant pagalvio . . .

Vieną minutę, kai lange visiškai užgęso juodbruvis raudonumas, mano mažutis kambarėlis prisipildė vakaro slėpinių. Kažkaip keistai, bet varginančiai buvau tų slėpinių pagautas.

Bet tai buvo slopininčiai malonu ir saldu, ir varginąs skausmas turėjo kažkokią didžią vertybę, kurios nei tada, nei dabar negaliu įspėti. Atėjo rytas. Laikrodis paskelbė pirmąsias naujos dienos valandas. Bet vis dar tebebuvo tamsu. Pagaliau pamažėle nusiraminau ir lyg prisnūdau. Kažkoks grįžtelėjimas mane pabudino ir aš pamačiau aukštą, tvirtą būtybę, ramiai ir lėtu žingsniu besiartinantį į mane. Aš neišsigandau, bet, labai nustebintas, atsisėdau ant lovos krašto. Nepažįstamasis priėjo prie staliuko ir prisėdo vienintelėn mano kėdėn. Jis pažiūrėjo į mane ir pamažėle vėl nusisuko į lango pusę. Aš tuoj sumečiau, kad tai kokių trisdešimt metų vyras, kažkaip patraukiančiai malonus ir geras. Jo akys buvo pilnos ramios ugnies ir judesiai nusistebėtino pranašumo, palyginus juos su žmonių judesiais. Šis žmogus staiga man pasirodė pažįstamas, tik niekaip negalėjau prisimint, kur aš jį buvau matęs: ar karščiu degančiose jaunystės naktyse, ar tyliame dvasios susikaupime. Tik niekaip negalėjau atspėti . . .

Jis pasikėlė ir patraukė lango užuolaidą. Pirmieji tekančios saulės spinduliai nušvietė Jo veidą ir aš pažinau.

— Viešpatie! — sušukau ir tyliai prie Jo prisiartinau. Man pasidarė be galo baugu.

— Viešpatie! Kodėl teikeisi aplankyt mane? Jis tik pasilenkė ant stalo ir tyliu patraukliu balsu tarė:

— Aš atnešiau saulės patekėjimą, nes tu laukei.

— Taigi, Viešpatie! Aš jo laukiau.

Jis tik pasižiūrėjo į mane ir liūdnai pratarė:

— Tu laukei saulės, bet jos laukimą pakeitei miegu. Ir taip visi jūs darote! Šviesos laukiate miegodami. „Tegu ji pati ateina", sakote jūs. Bet budint aš jūsų nemačiau, nors jūs dažnai skundžiatės ir verkiate, nesulaukę saulės. Bet saulė dažnai pro jus praeina, tik jūs nepastebite jos, nes niekada nebudite sargyboje. Jūs saugote gyvybę, bet šviesos nesaugote. Jūs bijote tamsos, bet šviesos nelaukiate. — Staiga Jis nutilo ir susimąstė, žiūrėdamas į tekančią saulę.

Aš irgi nukreipiau į ją savo akis. Šįrytinė saulė buvo kažkaip neįprastai skaisti. Aš, nutraukdamas tylą, tariau:

— Kokia meili saulės šviesa, Viešpatie. Šitie spinduliai atgaivins laukus ir vasara subręs beregint. Žmonėms bus nemaža džiaugsmo.

Staiga Viešpats atsigręžė į mane ir pilnu užuojautos žvilgsniu palydėjo paskutinius mano žodžius. Aš sumišau, susigėdau.

— Gal tušti mano žodžiai, Viešpatie; gal ir negeri?

Jis atsakė:

— Žodžiai geri, bet ne geriausi. Tu kaip ir daugelis nesidžiaugi pačia šviesa ir saulės spindėjimu, bet tau rūpi spindulys, kuris padės subręsti vasarai ir atnešti žemei vaisių, reikalingų tavo kūnui. Šviesa jau tapo jums ne šviesa, o šviesoje įžiūrimų daiktų tinkamumas, ir Jūs patys gyvenate ne šviesai, o Šviesos padarams.

Jis dar labiau pakėlė balsą ir toliau tęsė:

— Aš atnešiau jums saulės patekėjimą, bet jūs nebudėjote, aš įdiegiau jūsų širdyse Šviesą, bet jūs pasišvietėt mano šviesa, savo auksui suskaityti, aš įdiegiau sieloj šilimos liepsną, bet liepsną jūs panaudojote valgių kepimui. Todėl vargstate ir nerandate ramumo. Budėkite, ir vėl atsivers šviesa. Pakelkite galvas ir pastumkite šalyn auksą, nes auksas slegia sielą ir sumaišo protą. Šilima atkurkite save ir pasaulį, o aš būsiu jūsų žingsniuose. Budėkite, nes Aš atnešiau saulės patekėjimą, — baigė Viešpats.

Aš dar kartą pasižiūrėjau saulėn. Ji staiga ėmė nesulaikomu greitumu į mane artėti, ir mano akys pamatė nuostabų dalyką: mano svetys liepsnojo saulėje ir saulė Jame. Aš buvau pagautas neįprasto karščio ir meilės ugnyje apalpau . . .

Kai aš pabudau, į mano kambarį buvo prisirinkę žmonių. Mano galvą jie trynė šlapiais skudurais ir išsigandę verkšleno . . . Tačiau pamatę mane vėl sveiką, nudžiugę dėkojo Dievui.

Ar ir su tavim taip pat neatsitiko, mano mielas drauge? Bet štai mes pamažėle pamiršome tą gražų atsitikimą ir, gal būt, tik retkarčiais jį beprisimename. Pradėkime budėt, saulės laukdami, ir tas malonus saulės užtekėjimas vėl ateis pas mus. Žinoma, tai sunku, nes tavyje pabudusi šviesa bus šlapiais skudurais gesinama, bet tu gali nepasiduoti ir palikti žmogum, kuris niekada neišleidžia saulės iš akių ir iš širdies.

ORT. BALČIŪNAITĖ

Modernioji kultūra ir mergaites uždaviniai

Pasaulis yra daug laimėjęs įvairiausių išradimų, daug padaręs pažangos kultūros srityje, bet kiek jis duoda pilnutiniai išsiauklėjusių asmenybių, kiek duoda žmonių, kurie ne išradimais didžiuotųsi? Šitoje srityje pasaulis nežengia šuoliais, bet roploja, kaip mažutis vabalėlis.

Girdime garlaivių, garvežių, automobilių ir kitų įvairių, įvairiausių mašinų sirenas, džiaugiamės garo jėga ir jos panaudojimu, bet kiek pasaulyje yra jėgos meile vadinamos? Kiek pasaulyje yra pasiaukojimo, nuoširdaus, krikščioniško sugyvenimo? Galime tiktai pakartoti rašytojo Michelet žodžius: „Visa žengia į priekį ir vystosi; tik vienas daiktas mažta — siela".

Yra žmonių, kurie lyg mitologinis dievaitis Glaukas, ištremtas į jūrų gilumas, yra apaugę maurais, akmenimis ir straigėmis ir todėl nebeturi tikros gyvenimo nuovokos. Jie tenkinasi tik gyvenimo panaudojimu savo kūno statomiems reikalavimams, ieško savo kūnui įvairių pramogų ir blizgučių, stengiasi jam pataikauti, o apie savo sielą ir vidujinio „aš" tobulinimą nė nenori galvoti. Bet ir šitokie, dvasine prasme neturtėliai, retkarčiais, giliau pažvelgę į savo vidų, pamato savo darbų niekingumą ir pajunta tą didelį skirtumą tarp to, kuo jie yra tapę ir to, kuo jie privalėjo tapti.

Stebėdamos gyvenimą, rasime daug ko jame negero, žodžiu, daug ko taisytino. Pasaulio pataisymas moters rankose. — „Su ja jis kyla, su ja ir puola" sakoma. Reikia daugiau moterų, su kuriom kiltų žmonija.

Per daug šiais laikais moteris kreipia savo akį į madą ir per daug ją seka. Ne viskas, kas yra madinga — padoru ir moteriai tinka. Tiesa, negalime mes visai smerkti moters, kai ji šiek tiek laikosi mados. Tas leistina ir visai natūralu. Sutikime mes su šv. Tėvo Pijaus žodžiais, kuris tuo reikalu šitaip kalba: *„Reikia, kad moteris būtų elegantiška ir daili, kad būtų maloni ir žavėtų. Bet kai ji pradeda* (perdaug) *pamesti padorumo nujautimą, ji lygiai pradeda*

pamesti ir savo doringumą, malonumą ir nustoja patikti". Aklas mados sekimas ne tik kad nepuošia moters, bet ją žemina ir padaro pajuokos objektu rimtų žmonių akyse. Moteris turi išbraukti iš gyvenimo posakį: „Kas modernu — tas ir gražu". Tai yra ne tik kad keista, bet ir juokinga nuomonė.

Nors gyvenimo pulsas ir labai greitas, nors bangos aukštos ir gilios, bet jaunoji moksleivė teneleidžia savęs blaškyti skiedrele po gyvenimo užkampius, mėtyti savęs nukritusiu medžio lapeliu po dulkėtą gatvę. Ji atsistos pilna gyvybės, entuziazmo, pilna trykštančio vidujinio saulėtumo, pilna pasiaukojančios meilės. To iš jos laukia tėveliai, broliai ir sesutės, to tikisi Bažnyčia ir tėvynė.

Dabar niekas nenori klausyti įsakymų, patarimų ir pamokymų be pavyzdžių. Pavyzdys daug daugiau pasako, negu tūkstančiai žodžių. Tu būsi pavyzdžiu visur, visada ir visiems. Tavo uždavinys pakreipti žmoniją kita linkme, pakreipti jos pražūtingą šuoliavimą ne ten, kur blizgą viliojimai, bet tokiuo keliu, kuris nors ne žiedais ir džiaugsmu klotas, bet užtat tikras ir teisingas ir kurio gale stovi pati šviesiausioji Šviesa — Kristus.

Pasaulis nevien blogybėmis gyvena. Žmonės padaro daug ko gražaus, daug gražių dvasią į aukštybes nešančių knygų parašo. Sukuria ir kitokių meno kūrinių. Džiaugiamės tokiais kultūros laimėjimais, džiaugiamės tokio turinio veikalais, paskaitomis, žurnalais ir laikraščiais. Bet kaip tenka nusivilti palyginus gerąsias knygas su kitomis! Kokią mažą dalį jos tesudaro! Kiek daug parašome knygų, kurios nuodija sielą, kurių nė knygomis vadinti neverta. Tokias knygas skaitant, pamažu, lašas po lašo, į žmogaus sielą pilami nuodai, kurių išpilti jau niekas nebeįstengs. Tavo, jaunoji pasaulio reformuotoja, pareiga knygas skaityti tik tokias, kurios yra vertos knygos vardo. Tai maža. Tu stenkis, kad ir visi tavo artimieji, draugai ir pažįstamieji tokias pat skaitytų. Taigi, ypač čia didelis mergaitės uždavinys: *ji savo meile liepsnojančia širdimi, pasiaukojimu ir savęs išsižadėjimu turi nuveikti daug daugiau, negu iš jos yra reikalaujama.*

Mergaitė tobulina savo gerąsias būdo ypatybes: kuklumą, draugiškumą, nuoširdumą, mokėjimą pasiaukoti, gerumą ir daug kitų gražių ypatybių, kurių padedama ji galės tobulai atlikti savo uždavinius. Ji neprivalo po kojų paminti vyresniųjų žmonių patarimus. Pasitikėk gerais autoritetais. Jie nenuves tavęs į sielos dykumas. „*Duokite mums mergaičių išmintingų, kurios turi savo pažiūras, mergaičių, kurios aklai nesivaiko madų, kurios apsidaro dailiai, bet kukliai ir paprastai* — jei nešaukia, tai šauks gyvenimas. Duokit mergaičių linksmų, širdingų ir gerų, kurios nevien blizgėti puikiose draugijose trokšta. Jeigu nors nedidelė saujelė tokių mergaičių gyventų tarp mūsų, mūsų gyvenimas atsimainytų, kaip oras atsimaino pavasariui atėjus". (Odett.-Marden, N. Vaidil.).

Modernioji kultūra šalia visų civilizacijos laimėjimų apnešė mus pelenais, bet, smarkesniam vėjui pūstelėjus, įsižiebs anglys ir suliepsnos didelė milžiniška, niekad neišblėstanti liepsna. Jaunasis idealizmas didelius būrius ves į aukštumas. Pasaulį valdys pasiaukojimas, savęs išsižadėjimas, švelni moteriška ranka ir didelė, tauri meilė . . .

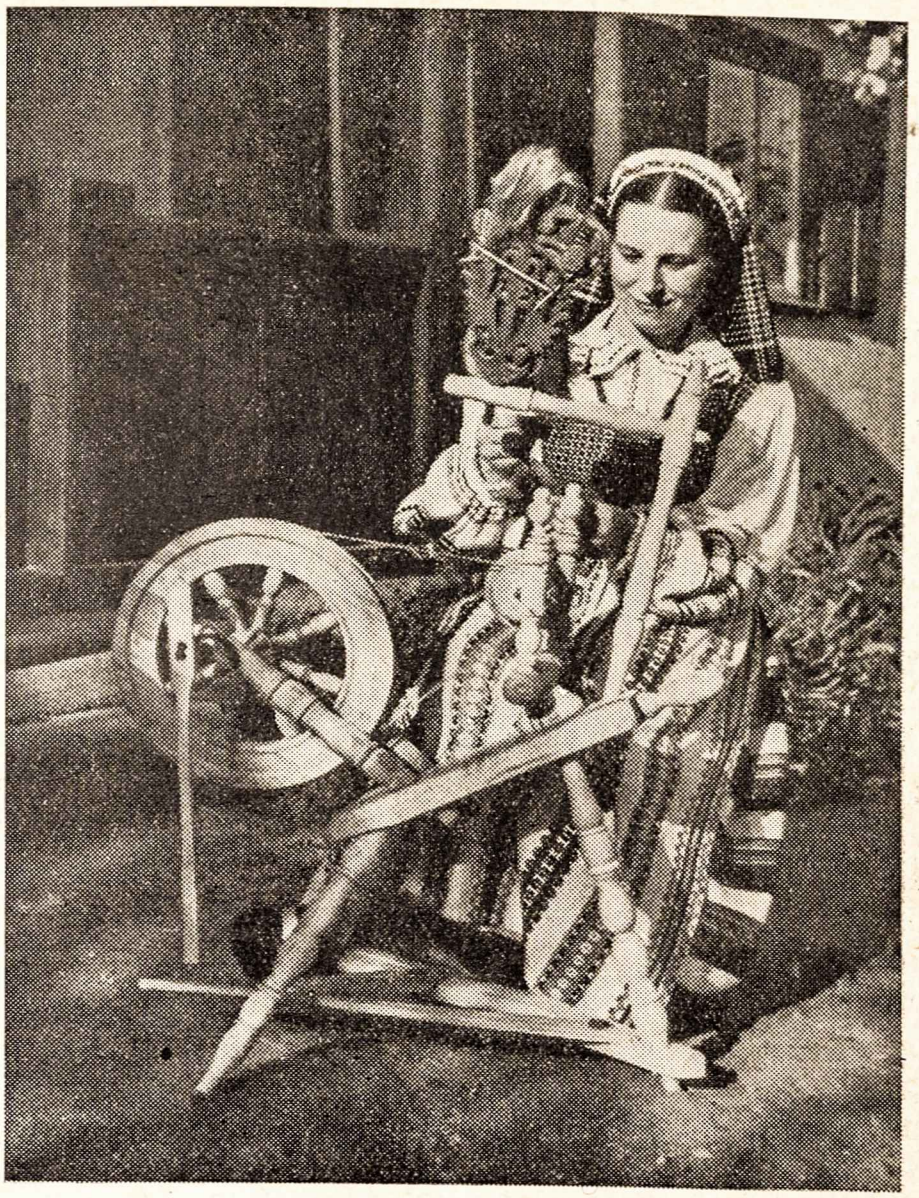

Prie ratelio

EMILIJA ŠEŠEIKAITĖ

SUSIMĄSTYMAS

Ilgoj nakty užkimo gausmas salėse . . .
O, Vešpatie, jau dulkės ant galvų!
— Žiupsnelis pilko peleno nubiro per skarelės kraštą,
tylu, tylu . . .

Suklupus vartuos kryžių miesto,
menu tragedją kalne, menu . . .
Pakilo nuodėmės miegoję dūšioje,
kaip bangos Nemune.

Regiu gilias akis altoriuje
Pritvinusias skausmų . . .
Verki o, Dieve, vėl dėl žemės nuodėmių,
kaip ir Jeruzalėj kadais.

Atėjo gailesys, kaip Jonas — pranašas iš tyrų.
Išblėso nuodėmė kaitri . . .
Išdžiūvo rupios ašarų ant veido Dievo,
ramu, ramu . . .

Elgeta, kuri dainavo

Ar žinot jūs, — pas mane šįvakar buvo svečias; sėdėjo va, čia, prie pat stalo, sėdėjo ir juokės, visais bruožais ir visais sąnariais juokės.

Mano kambario sienos, lubos ir grindys ir visi daiktai geltoni, (ir jie visi matė svečią), ir elektros šviesoje jie buvo dar geltonesni. Ir už durų visą laiką krosnyje kūrenos sakuoti eglių pagaliai, jie kvepėjo ir skleidė šilumą, ir mano geltonas kambarys buvo šiltas, šiltas, kaip pati šiluma.

Ir aš žinojau, kad man be galo jauku, taip jauku, kaip niekada. Tyliai atvėrė duris ir įėjo, nelauktai ir netikėtai, ir tai buvo taip neryškiai, kaip vakaro atėjimas, kad aš nė nesuvirpėjau.

Kai pakėliau nuo knygos akis, išsitiesė visai ties manim sulinkęs liemuo, ir kaip išvažinėtas baltas žiemos kelias, pasenęs veidas.

— Ar leisi čia atsisėsti? — ištarė visai fioletinės lūpos tokiu sausu balsu, kaip šienas, kurs saulėtą vasarą ilgai stovėjo nesuvežtas.

— O sėsk čia, sėsk! Taip seniai čia padėtas krėslas tiems, kurie niekad neateina. —

Ji pastūmė krėslą ir atsisėdo visai šalia manęs. Jos senų kailinių rankovės ilsisi ant stalo, susiraukšlėję pirštai glosto mano staltiesę, o fioletinės lūpos šnibžda:

— Ta staltiesė graži, taip graži, ir ta lempą tokia aiški, ir čia visai nešalta. —

Sena elgeta, ji buvo virtuvėj, aš tada klausiau, ar ne alkana. Ji purtė galvą ir paliko besėdinti. Ji nenorėjo duonos, ji panoro žmogaus, ir čia atėjo.

— Tu man ką papasakosi, senute? —

— Aš noriu padainuot. —

— Padainuot? O, dainuok visas dainas, kurias tik moki. Aš klausysiu su noru. Ir tikrai! — su džiaugsmu. —

Aš sunėriau rankas, žiūriu į ją ir girdžiu:

— Sako, kad aš elgetą,
sena ir purvina,
ir kad nuplyšę mano skarmalai.
Gana man gyventi, gana!
Ir muša mane, ir bara,
Kai duonos neturiu.

Paskutiniai žodžiai užkliuvo gerklėj, ir senos akys pilnos drėgmės.

— Senele, kur tu girdėjai tą dainą? —

— Niekur negirdėjau, — nukrito iš akių skaidrus lašas ir nusigiedrijo sutemę vyzdžiai, kažkur giliai krūtinėj suskambėjo sausas juokas ir išlenkė fioletines lūpas.

— Dainuok dar, senele! —

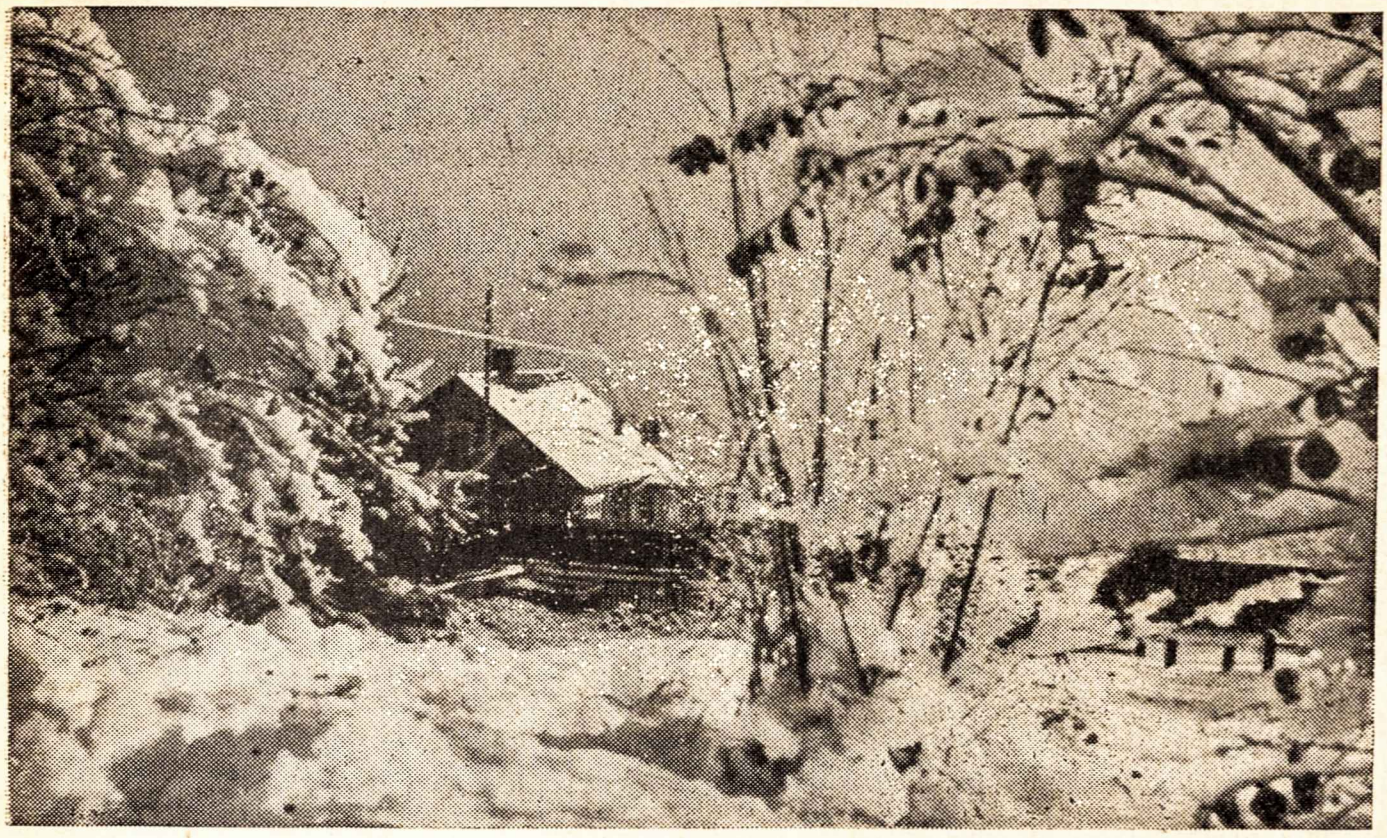

Žiema „N. Romuva“

— Aš buvau visai jauna,
ir mano akys mėlynos.
Ir aš eidavau grakščiai
Ir dainuodavau visad.

— Senele, kokios liūdnos tavo dainos. —

Bet ji tartum kurčia, ji pergyvena gėlėm kvepiančią jaunystę. Jos veide išsilygina raukšlės ir išsilygina džiaugsmo srovelės, akyse taip giedra giedra, kaip saulėtą vidurvasarį pievose. Bet paskui vėl ji lieka elgeta, užgęsta jos žvilgsnis, ir ji visa nuvargusi, nuvargusi sugniūžta. Visai apsiniaukia jos akys ir pažiūri į mane.

O aš neįstengiu suspausti lūpų, kurios prasivėrė ir šypsosi. Man kažkaip gera klausyt dainų, kuriose saulė ir kartu gėla.

Ir tada suskamba sausas juokas, lyg seną gluosnį kaltų genys, ir vėl daina.

O, senele elgeta! Aš matau visą gyvenimą, visą! Taip aiškiai jaučiu jo plastėjimą visose dienose, naktyse ir sekundėse; aš matau visas žemes, visus angelus, visą gyvybę, matau viską, viską. Visi keliai su kryžkelėm išsitiesia . . . Ir iš visų gyvenimo džiūgavimų ir kančios kažko taip juokiasi širdis, — o, taip neapsakomai gera!

— Kodėl tu taip keistai dainuoji, senute? —

Negirdi, neklauso.

Dainuoja, kad kailiniams uždėjo naują lopą, ir kad ilgai juos nešios, kad medinės kurpės tikrai tvirtos ir su jom taip šilta, šilta.

Ir juokias, kaip ji juokias! — akys žėri, senos, nuvargusios akys; ir fioletinės lūpos išsilenkia, ir susiraukšlėję pirštai virpa, — visais sąnariais ji juokias.

J. ŠVABAITĖ

MALDA NAKČIAI

Neišeik, neišeik, nepalik dar manęs,
aš jau nieko daugiau nebetrokštu,
dar sugrįžk... ach, regiu... tu iš lėto eini,
tavo rankose sutemos miršta...

Pasijuokim abi, šiurpulinga naktie,
pasijuokim iš mėlyno skliauto,
mano džiūgesį klaikų tegu vėjas kartos,
tegu nešis į žemę palaidot...

Aš bijau tavo rankų, juodo žvilgio akių,
aš bijau tavo drebančių pirštų...
bet myliu tavo skausmą, ir norėčiau šiąnakt
tavo širdgėloj viską užmiršti...

Atėjau paklajot, neatstumki manęs,
nes čia žemėj visi jau atstūmė...
Man taip gaila rudens, greito žingsnio dienų
ir mažytės palaukių ramunės...

Neišeik, nepalik, nepalik dar manęs,
aš juk nieko daugiau nebetrokštu,
Prisikels tuoj iš naujo pavargus diena,
naują taurę man sopulio ruošti...

O, netikit jūs?! Juk ji buvo tik elgeta, o tokia artima, lyg mes turėtume vieną širdį. Ji buvo tikrai čia prie stalo, tik paskui aš išleidau ją pro duris. Jos medinės kurpės girgždino sušalusį sniegą — lyg vasarą griežlės griežtų rugiuos. Raudonai švietė žvaigždės, ji pranyko sniego baltumoj.

Tik čia kažkas paliko. Tartum, ji būtų atsinešusi auksinių siūlų kamuolį pas mane ir įdavusi į rankas, o su išvyniotu siūlo galu išėjus.

Ir aš negaliu suspausti lūpų, kurios tebesišypsos, ir negaliu nutildyt juoko, kurs varpeliais krūtinėje skambina kažkokio be galo tylaus džiaugsmo daineles.

Rodos, aš laikau auksinį kamuolį, kurį padovanojo mano vienintelis svečias — elgeta, ir esu laiminga, lyg būčiau kalnų viršūnėse, kurios skęsta saulėj...

— —

Jūs klausiat, kodėl aš šiandien liūdna? — Atėjo šįryt moterys karstui drobės.

— Mirė sena elgeta. Dėkui Dievui, nebevargs ir kitų nebevargins. Vaikščiodama sirgo, ir pas jus dar vakar atėjo.

Aš niekad neverkiu numirusių.

Tik neklauskit, kodėl aš šiandien liūdna.

Laiškas mergaitei

EMILIJA,

Atleisi, kad drįstu Tau parašyti. Man teko Tave jau keletą kartų matyti. Nežinau, gal klysdavau, bet visuomet atrodydavai nešiojanti savyje kažkokios tragedijos likučius. Tai nėra tik melancholija, bet tiesiog jau pesimizmas. Jauna mergaitė ir jau pesimistė! Gal Tavo nuliūdimo priežastys ir rimtos, aš jų nežinau, bet kaip viskas, kas yra gražu, sakei, praeina, taip praeis ir nuliūdimai. O savo draugių linksmumo nepavydėk — jos, tikriausia, po juoku slepia ne mažesnius nepasisekimus.

Tikėk, kad vargas ir skausmas žmogui toks pat būtinas ir reikalingas dalykas, kaip oras, šviesa, maistas. Tu girdėjai ne sykį iš Šv. Rašto Kristaus žodžius: „Kas iš jūsų be nuodėmės . . .“ Galima taip pat parašyti ir „Kas iš jūsų be vargo . . .“ Aplinkui savęs matome tūkstančius žmonių. Jie, kartais, atrodo ir linksmi ir patenkinti. Bet ką mes žinom apie juos? Paklausk, ar jų kuris laimingas. Laimė, iš viso, yra kaip ta banga, kuri iškyla iki kelių metrų, paskui vėl leidžias žemyn. Nenusileist ji negali, nes nebūtų bangavimo. Laimę vėl būtų galima sulyginti su kalnynu. Ar Tu gali įsivaizduoti kalnų eilę, kur tebūtų tik viršūnės, be pakalnių ir duobių? Tai būtų tik nuobodi lyguma. Argi žmogaus gyvenimas nėra tas pats kalnynas? Tik pakalnėje žmogus semiasi jėgų, tik kova ir vargas žmogų stiprina, grūdina. Pažiūrėk į jūrininko rankas ir raumenis. Ar tą visą geležinę jėgą jis gavo nieko neveikdamas, ar gal su lėlėm žaisdamas? Arba pažiūrėk į didelio mokslininko ar rašytojo ar menininko spinduliuojantį veidą. Ar jis žodžio ir minties jėgą ar grožį įsigijo tik nuotykių romanus skaitydamas ir futbolo rungtynių žiūrėdamas?

O kai Tavo sielą užplūsta toks liūdesys, kurio, atrodo, negali pakelti, noriu kaip realiausią ir pirmą iš eilės pasiūlyti patarimą — dažniau jieškoti bažnyčios durų. Te nebūnie ji tik šventadieniais telankoma. Kolektyvine malda ne visi gali nuoširdžiai pasimelst. Yra žmonių, kurie tik vienatvėje gali pajust maldos reikšmę. Įeik Tu į bažnyčią, kai joje nieko nėra. Sėsk į suolą ir valandėlę paklausyk šventos, gilios tylos. Ir melskis ne lūpom, ne kasdieniniais žodžiais, bet visa siela. Tai bus pati geriausia Tavo malda. Nejau ir po to Tavo sieloj neatsiras bent kibirkštėlės ramybės? Ir jei tai nuolat kartosi, po kelių sykių pajusi kaip Tavo išjudinti vandens ims po truputį skaidrintis. Ir niekas, manau, negali būti toks laimingas ir tiek daug jaust ir rast paguodos tikėjime, kaip krikščionis. Reikėtų, tiesiog, visiems garsiai skelbti: aš negaliu būti nuliūdęs, nes esu krikščionis! O mano žodžio tikrumą gali patvirtinti tas, kas yra jieškojęs tikėjime ramybės ir ją radęs.

Jei daros neramu vakarais, išeik kur netoli į gamtos prieglobstį. Išeik viena. Nebijok jokių vaiduoklių nei dvasių — jų seniai jau nėra. Bijok tik tų tariamų vaiduoklių kūrėjo — žmogaus. Paklausyk, kaip naktį šlama vėjo glostomos medžių šakos, kaip jų viršū-

ALDONA MISIŪNAITĖ

ELEGIJA

Nebenutrauksit liūdesio nuo mano veido,
Kaip melsvo šydo, jau nebenutrauksit.
Per daug jau kartėlio tenai suausta,
Per daug jau ūkanų į širdį nusileido.

Dangus toksai nuplyšęs,
Ir žemė juoko išbadėjusi,
Sutirpo džiaugsmas vėjuose,
Kaip saulėj žalsvas lašas.

Nebesulauksi, žeme, žalio sužaliavimo,
Džiaugsmingo sužydėjimo nebesulauksi jau...
O gal nupūsi nevilti tolyn, tu šaltas vėjau,
O gal atneši laimę sumeluotai žavimą?...

Sutirpo skausmas širdyje,
Toks sausas skausmas, kaip Sacharos vėjas,
Ir kažkas degančio krūtinėj liejas,
Ir kažkas degina ir neužgyja...

---

nės ošia. Sustok ir įsiklausyk gamtos balso, nieko negalvok, stenkis tik viską girdėti. Pasiduok tam šlamėjimui. Tegul jis Tave neša. Žmonių draugystėj esi nuolat, pasisvečiuok pas geriausią draugą, gamtoje. Antai, vėjo garsuose girdi kaip telefono stulpai kaukia. Grįžus į kambarį eik tuoj gult. Pajusi nemažą palengvėjimą, užmigsi greičiau ir miegosi sveikiau. Kartas nuo karto tai pakartok. Tai bus sveikas Tavo sielai skersvėjis.

Būk linksma ir stenkis būti pati savo valdove. O juo daugiau skausmų ir vargų turėsi ir jų neišsigąsi, išeisi geresnė ir kilnesnė. O dabar tikėk, kad Tave tikrai užjaučiu.

Jei būsi kada Kaune, nueik į Valstybės Teatrą. Tik būk protinga ir neplok tuoj uždangai nusileidus, bet orkestrui dar grojant. Tai labai negražu ir trukdoma išklausyti paskutinių gražiausių akordų. Taip daro Kauno žydai ir... (gaila) iš provincijos atvažiavę gimnazistai. Pasakyk tai ir kitiems, kad kauniečiai nemurmėtų „provincijalai".

O už lango vėjas gainioja snaiguoles.

VALENTINAS

Kaune, 1939.II.15.

Nors tu turėtum būti neturtingas ir priklausomas, niekuomet niekam neleisk į save nuvalyt batų. Niekas negerbia žmogaus, kurs sutinka su kiekvienu, neturi savo nuomonės ir yra toks silpnas, kad jis geriau kitam pritaria, negu pasiryžta tau nepatikti skirtinga nuomone.

O. S. MARDEN

Prieš vėją

MONIKA BERNOTAVIČIŪTĖ

*
* *

Krisit baltos snaigės
Su žiedais kartu,
Bėgsit mano dienos
Nežinios taku.

Aš užmiršiu visa . . .
Visa — tu tikėk.
Ūžaus laisvės vėjas
Liūdesio — nė kiek.

Ir taip bėgsit dienos
Nežinios taku,
Krisit baltos snaigės
Su žiedais kartu.

Prie stalo

Žmoniškai elgtis reikia ne tik svečiuose, bet ir namie. Ne baliaus metu šokių salėje vieta mokytis šokti, ir ne svečiuose pakliūvus pratintis gražiai valgyti.

Išauklėtas žmogus ir namie ir svečiuose punktualus. Labai nemalonus dalykas šeimininkams, jei reikia ko nors pavėlavusio laukti. Bet jei kartais netyčia pasitaiko pavėluoti, ir atėjus randi kitus *jau prie stalo, nedera sveikintis su visais rankos padavimu.* Užtenka pasisveikinti nulenkiant galvą.

Sėsti prie stalo nei perdaug arti, nei per toli. Jei šeimininkai nenurodo kurioje vietoje sėstis, pasirenkama kuklesnė vieta. Jei būsi verta garbingesnės, šeimininkai paprašys ją užimti.

Duona paimama ne šakute, bet ranka. Nevalgoma iš visos riekės atsikandant, *bet laužoma mažais gabaliukais.*

Nieko negalima dėti į burną peiliu. Jis tarnauja tik piaustymui. Kai imamas valgis, nedera kalbėti. Taip pat negražu kalbėti kąsniu burnoje. Tuo laiku kalba pertraukiama.

Jeigu norimas valgis pertoli, nesiekiama jo per stalą, bet paprašoma kaimyno, kad paduotų. Negražu yra valgius rinktis, vartyti. Valgyti kas paduodama. *Nežaisti prie stalo peiliu, šakutėmis ar kitais daiktais.*

Valgant viena ranka, kitą laikyti ant stalo iki kumščio. Negalima jos laikyti po stalu, arba remtis su alkūne ant stalo.

Stengtis būti malonia, sąmojinga. Perdaug netriukšmauti, bet stengtis užimti abu savo kaimynu, nors kitas būtų ir neįdomus. *Kalbos prie stalo turi būti tokios, kad neužgautų ir negadintų nė vieno asmens nuotaikos.* Nekalbėti perdaug apie save, nes tas ne visiems įdomu. Jeigu svečių nedaug, užmezgama tokia kalba, kurioje visi galėtų dalyvauti. Bet jei daug, tai susiskirstoma grupėmis. Nešnekėti apie mėgstamus ir nemėgstamus valgius, nes tas gali įžeisti šeimininką.

Reikia valgyti baigti drauge su kitais. *Negražu, kai vieni baigė, o kiti dar tik įpusėję.* Jei kam įvyktų koks nors nepasisekimas: išlietų sriubą, nukristų šakutės ir t.t., neišsgąsti, nekreipti į tai daug dėmesio. Baigus valgyti, lėkštės nepastumti nuo savęs. Peilį ir šakutę padėti ant lėkštės vienas šalia kito, o ne sukryžiuoti. Valgant peilį ar šakutę ant lėkštės nededame, bet šalia.

Su tarnais, kurie patarnauja, nekalbama. Bet jei jie pamiršo padėti reikalingą daiktą, jų paprašome tyliai, mandagiai. Jei ant stalo yra vaza gėlių, negražu imti gėles ir duoti kaimynams, pažįstamiems. Jos ne dalymui skirtos.

Pavalgius tuoj nekylama nuo stalo, bet laukiama kol šeimininkė pasiūlys.

Tai pagrindiniai elgimosi dėsniai prie stalo. Žinoma, kiekvienu atveju yra įvairių kitokių smulkesnių variantų. Bet žinąs pagrindinius dalykus, daugiau nuvoks kaip kuriuo atveju pasielgti.

Kaip kas valgoma

Sriuba nesemiama iš lėkštės dugno, bet nuo paviršiaus. Valgyti tyliai. Semiama ne iš šaukšto galo, bet iš šono. Semti ne į save, bet nuo savęs. Baigiant sriubą valgyti, galima lėkštę palenkti. Lenkiama tolyn nuo savęs. Draugijoje patariama valgyti tik tiek, kol galima pasemti nepalenkiant lėkštės. Jei sriuba karšta, ataušinama pamažu maišant šaukštu. Pūsti nepriimta. Sriubos valgoma tik viena lėkštė. Išvalgius, šaukštą palikti lėkštėje.

Mėsa piaustoma mažais gabaliukais. Atsipiaunama, kiek vienam kąsniui reikia. Iš anksto prisidirbti „zacirkos" nepriimta. Jei mėsą galima suskaidyti vienomis šakutėmis, pav., valgant maltinius, smegenis ir kt., peilio nevartoti. Kaulo geriausia pirštais neliesti. Nupiaustoma kiek galima peiliu.

Daržovės valgomos šakutėmis. Virintų vaisių kauliukai išimami iš vaisiaus prieš dedant į burną. Bet jei to negalima padaryti, pav., valgant vyšnias ar kitas smulkias uogas, kauliukas išimamas iš burnos su šaukšteliu ir padedamas atgal ant lėkštės.

Žemuogės ir braškės valgomos šaukšteliu. Paduodamos be kotelių.

Vynuogių kekė laikoma vienoje rankoje, kita ranka uogos dedamos į burną po vieną. Sėklos pamažu nepastebimai išimamos iš burnos ranka ir padedamos ant lėkštės. Panašiai valgoma agrastai ir vyšnios.

Apelsinai valgomi įvairiai. Vieni juos valgo su peiliu ir šakutėm. Kiti — peiliu ir vėliau pirštais. Valgant su peiliu ir šakutėm, apelsinas perpiaunamas į 4—6 dalis, paskui su peiliu atlupama žievė, apelsinas valgomas šakutėm. Valgant pirštais, peiliu supiaustoma žievė, nulupama ir valgoma skirstant skiltimis. Riešutai spaudomi su spaustuvais. Dantimis nepriimta.

Vėžiai valgomi rankomis. Pirštai pavalgius nuplaunami specialiai paduotuose indeliuose.

Valgant kiaušinį, numušama lukšto viršūnė ir valgoma šaukšteliu. Stengtis nesusitepti baltymu ar tryniu.

Įvairūs gėrimai duodama išnešiojant ant padėklo padėjus, arba čia pat pripilama. Išgėrus kavą ar kokį kitą gėrimą, puodelį ar stiklelį dedam ant padėklo ar lėkštės. Kitaip galima sugadinti baldus.

Naudotas N. Vaidilutės priedu

„NAMIE IR SVEČIUOSE"

Apžvalga

Įteiktos literatūros premijos

Sausio 13 d. Valstybės Teatre įvyko šių metų literatūros laureatams premijų įteikimo aktas. Ta proga buvo kartu ir literatūros vakaras. Laureatai skaitė ištraukas iš savo premijuotųjų veikalų. Programoje dalyvavo ir svečiai rašytojai iš Estijos ir Latvijos.

Trečiasis lietuvių katalikų mokslininkų suvažiavimas

Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija per Užgavėnes suorganizavo tretįjį mokslo kūrėjų ir mėgėjų suvažiavimą. Suvažiavimo programoje buvo įvairūs posėdžiai, ir buvo paskaitytos viso 33 paskaitos, be to, įvyko viešas prel. A. Dambrausko-Jakšto ir kan. J. Tumo-Vaižganto minėjimas. L. K. Mokslo Akademija suvažiavime skaitytus referatus išleidžia atskiruose „Suvažiavimo darbų" tomuose.

„Varpo" sukaktuvės

Š. m. sausio mėn. sukako 50 metų, kaip buvo pradėtas leisti dr. V. Kudirkos redaguojamas „Varpas", turėjęs didžiulės reikšmės lietuvių tautiniam sąjūdžiui.

Rašytojo Jono Biliūno palaikai bus atgabenti į Lietuvą

Dabartiniu laiku imamasi realių žygių rašytojo Biliūno palaikus iš Zakopanės atgabenti į Lietuvą. Ypač šiuo dalyku rūpinasi Lietuvių rašytojų d-ja.

Leidinys apie Lietuvos kultūrinį gyvenimą

Neseniai iš spaudos išėjo vokiečių kalba leidinys „Litauens Werden und Schaffen" (Lietuvos buitis ir kūryba), kur nušviečiama Lietuvos istorija, literatūra, spauda, menas, mokslas, teatras ir kt. Leidinyje bendradarbiavo visa eilė laikraštininkų, menininkų ir mokslininkų. Redagavo **Stepas Vykintas-Povilavičius.** Tas pats leidinys spausdinamas prancūzų ir anglų kalbomis.

Lietuvių rašytojai Europos literatūroj

Šiais metais viena Berlyno leidykla išleido didelį veikalą, kuriame apžvelgiama veik visų Europos tautų literatūra. Lietuvių literatūros apžvalgai skiriama puspenkto puslapio. Apžvalga pradedama Maironiu ir baigiama naujaisiais mūsų rašytojais. Daugiausia vietos skiriama J. Kossu-Aleksandravičiaus ir Mykolaičio-Putino kūrybai apžvelgti. Lietuvių literatūros apžvalga yra nepilna ir nevisai tiksli, bet užsienietį skaitytoją ji galės pakenčiamai informuoti apie mūsų žodžio kūrybą.

Literatūros naujienos

— Vilnietis rašytojas **J. V. Narbutas** atidavė spaudai Didžiojo karo ir laisvės kovų vaizdų rinkinį „Nuaidėję šūviai". Be to, jis rašo romaną iš literatų bei menininkų gyvenimo.

— **Prof. V. Krėvė-Mickevičius** įteikė išleisti Spaudos Fondui savo novelių rinkinį „Raganius", kur vaizduojamas prieškarinių laikų Lietuvos sodžiaus gyvenimas.

— **Sakalo** leidykla numato šiais metais išleisti šių mūsų klasikų raštus: **Lazdynų Pelėdos** „Klaidą", **Pietario** „Algimantą", **Gustaičio** raštus, **Šatrijos Raganos** raštus ir kt. Be to, **Sakalas** numato išleisti daug vertingų vertimų: **Pearl S. Buck** „Jaunąjį revoliucionierių", „Namų padalinimą" ir „Išdidžią širdį", **Tolstojaus** „Aną Kareniną", **Destojevskio** „Brolius Karamazovus" ir „Nuskriaustuosius ir pažemintuosius", **Servanteso** „Don Kichotą", **Šolochovo** „Tylųjį Doną", **Romen Rolano** „Žan Kristofą" ir kt.

— „Dirvos" b-vė leidžia lietuvių poezijos antologiją, skirtą nepriklausomybės dvidešimtmečiui paminėti. Antologijoj dalyvaus 35 poetai, savo eilėraščiais apdainuojantieji Lietuvą. Antologija redaguoja **K. Papečkys.** Iliustracijos — dail. **Šimonio.**

— „Studijos" knygnas leidžia prancūzų klasiko **J. J. Rus'o** šešių tomų romaną „Julija arba Naujoji Eloiza". Jau išėjo iš spaudos antrasis tomas. Veikalą išvertė **R. Mironas.** Ta pati leidykla leidžia ir antrąjį Rus'o veikalą taip pat šešių tomų „Išpažintis".

— **Nėlė Mazalaitė** pabaigė spaudai ruošti novelių rinkinį „Pajūrio moterys".

BIRŽAI

— I.14. literatai surengė pasilinksminimą. Suvaidino „Moterims neišsimeluosi" ir paskaitė savo kūrybos. Vaidinimas pasisekė neblogai, tik gaila, kad vaidinimui parenkami tokie silpni veikalai.

— I.21. Aštuntokai, norėdami įvesti tradiciją, surengė visuomenei vakarą. Pastatė „Folvili, pasibučiuokime". Gaila, kad neparodė kitoms klasėms.

Jurgis Špunka

JONIŠKIS

— I.14. įvyko tradicinis aštuntokų vakaras. Buvo suvaidinta 3-ų veiksmų komedija — operetė „Ponia Barbė". Labai gražiai pasirodė A. Tuminas, S. Dundulis, I. Mykolaitytė ir M. Gailiūnas. Pelno virš 500 litų, už kuriuos po egzaminų manoma suruošti ekskursiją į užsienį.

—I.28. įvyko steigiamasis istorikų būrelio susirinkimas. Būreliui vadovauja mokyt. K. Senikas. Valdybon išrinkta: P. Jaras (VII), R. Hiltonas (VII), B. Volotka (VIb), J. Mačiūnas (VIb) ir D. Rutkutė (VII). Narių apie 50.

— I.23 įvyko literatų susirinkimas. Buvo skaityta keletas referatų ir laisvos kūrybos.

II.1. buvo suruoštas pasilinksminimas. Programą užpildė literatai savo kūryba.

— II.2. įvyko religijos būrelio susirinkimas. Buvo skaityta paskaita mokyt. A. Kuzavino „Moksleivis kasdieniniame gyvenime". Paskaita buvo labai įdomi. Turiu pažymėti, kad religijos būrelis yra vienas iš veikliausių ir labiausiai mėgstamų.

Pas mus yra dar fizinio lavinimosi būrelis. Veikia, rodos, jau treti metai. Didžiausias patogumas tas, kad visai nereikia eiti į susirinkimus, mat, kaip iš narių girdėjau, jų nėra buvę dar nė vieno.

— II.11. penktos ir šeštos pamokų metu įvyko popiežiaus Pijaus XI-ojo mirties paminėjimas. Minėjimą pradėjome „Marija, Marija". Toliau buvo kapeliono kun. P. Racevičiaus paskaita, kuri puikiai nušvietė Pijaus XI-ojo gyvenimą ir darbus.

— **Jonas Šukys** paruošė spaudai novelių knygą.

Meno parodos

— Sausio 29 d. buvo iškilmingai atidaryta Bažnytinio meno paroda. Paroda nepaprastai gausi ir turtinga savo eksponatais. Ten puikiai atvaizduojamas religinis mūsų tautos menas, kaip kryžiai, koplytėlės, statulėlės, tapyba ir kt. Yra ten ir šiaip didelių meno turtų, kurie yra surinkti iš įvairių bažnyčių. Pažymėtina, kad mūsų krašte religinio meno esama gana puikiai išbujojusio. Bent Pabaltėje tuo atžvilgiu lietuviai yra pirmieji.

— Tą pačią dieną buvo atidaryta ir menininko J. Dagio paroda, kur išstatyta daug vertingų skulptūros tapybos ir paišybos darbų.

— Vasario 4 d. Vytauto Didžiojo muziejaus patalpose buvo atidaryta didžiulė moderninio prancūzų meno paroda. Į parodos atidarymą buvo atvykęs iš Prancūzijos žymus meno istorikas ir kritikas Robert Burnand, kuris skaitė paskaitą apie modernųjį prancūzų meną. Paroda bendrais bruožais vaizduoja paskutiniųjų 50 metų prancūzų meną.

Muzikos naujienos

— Prie Lietuvių Muzikų D-jos įsteigta kapelmeisterių sekcija, kuri rūpinsis orkestrų repertuaru ir natų reikalais.

— Lietuvių Muzikų D-jos rūpesčiu sudarytas reikalingiausių dūdų orkestrams natų sąrašas. Natas tikimasi išleisti su Šv. Ministerijos pašalpa.

— Amerikoj gyvenąs lietuvių kompozitorius A. Aleksis iš naujo pertaisė savo operetę „Į tėvynę". Operetė bus statoma Amerikos lietuvių kolonijose.

— Komp. Žilevičius (Amerikoje) parašė lietuviškus mišparus

— Šveicarų muzikos žurnalas „Schweizarische Musikzeitung" įdėjo platoką straipsnį apie lietuvių liaudies dainas.

— Tą pačią dieną įvyko istorikų būrelio susirinkimas. Buvo skaityta paskaitų ir referatų. Sus-mas praėjo labai linksmai.

II.12. gimnazijos salėje buvo iškilmingas, 550 metų nuo krikščionybės įvedimo, minėjimas. Minėjimą pradėjome „Tautos Himnu". Toliau buvo kun. kapeliono paskaita, puikiai nušvietusi krikščionybės įvedimą Lietuvon. Po paskaitos buvo suvaidinta 6-ių veiksmų drama „Kryžius ant perkūno aukuro" Čia neblogai pasirodė R. Hiltonas ir B. Volodka. Toliau literatai religininkai paskaitė keletą novelių. Svečias iš Linkuvos gimnazijos visus sužavėjo savo puikiais eilėraščiais. Nors šokių nebuvo, tačiau minėjimu visi patenkinti.

A. B. C.

JURBARKAS

— I.21. įvyko pirmas pokalėdinis literatų susirinkimas. Giedraitytė (VI) recenzavo J. Jankaus romaną „Be krantų". Savos kūrybos skaitė Tamošaitytė (VIII) — novelę ir Stankaitytė (III) — eilėraščių. Po susirinkimo buvo šaunus pasilinksminimas. Žinoma, į jį atsilankė daugiau mokinių, negu į susirinkimą.

— I.22. susirinkimą padarė ir matematikai, išrinkdami naują valdybą.

— I.25. buvo surengtas mergaičių stalo teniso turnyras vieno minuso sistema. Po smarkių kovų vietomis taip pasiskirstyta: I v. — Sviderskaitė (VIII), II v. — Poliakaitė (III), III v. — Tamošaitytė (VIII). Pirmų vietų laimėtojoms įteiktos kuklios, sportiškos dovanos.

— Prancūzų kalbos mėgėjų būrelis gyvuoja kaip ir seniau: saldžiai snaudžia. Ką padarysi — nesėkmė!

— Prieš Užgavėnes buvo manoma dar kartą statyti Binkio „Atžalyną", bet, užėjus gripui, teko viską palikti.

Esta

KAIŠIADORYS

— Prieš Kalėdas VIII-os kl. mokiniui H. Martusevičiui gimnazijos direktorius įteikė Š. Ministerijos prisiųstą dovaną, kurią padovanojo Keliavimo Sąjunga už 1938 m. septintųjų klasių stovyklos dienoraščio vedimą.

— I.22. mūsų gimnazijos stalo teniso berniukų ir mergaičių komandos žaidė su Kauno IV gimnazijos komandomis. Berniukai pralaimėjo 5:3, o mergaitės 5:4.

— I.29. literatūros mėgėjų būrelis padarė penktą šių mokslo metų susirinkimą. H. Martusevičius (VIII) skaitė paskaitėlę apie Krėvės-Mickevičiaus kūrybą. Po to skaitė savo kūrybos eilėraščių A. Velička (VI) ir A. Leonavičius (VI). Juos kritikavo J. Stempožeckas (VIII). K. Karčiauskas (VI) skaitė referatą apie Valančių.

— Fiz. lav. kuopelės mergaitės ruošiasi tautiškų šokių konkursui.

— Berniukai ruošiasi rungynėms su Lietuvos krepšinio rinktine. Be to, nori smarkiai pasitempti prieš būsimas varžybas.

Strėvūnas

KAUNAS

IV gimnazija

— I.28. buvo pirmasis 8-jų klasių tradicinis 100 dienų vakaras, nes IV gimnazijoj šiemet bus pirmoji laida. Vakarui aštuntokai ir aštuntokės labai gražiai pasiruošė: salėj kabėjo didžiulė aštuoniukė, o palubėse „žvejai žvejojo dvejukes". Nuotaikingai buvo išpuoštas ir poilsio kambarys. Vakaro programą gražiai išpildė patys aštuntokai, puikiai suvaidino komediją „Vienas iš mūsų turi apsivesti", padeklamavo, pašoko tautinių šokių.

— I.29. buvo aštuntokų arbatėlė su mokytojais ir Tėvų Komiteto atstovais. Ši arbatėlė praėjo tikrai jaunuoliškoj ir nuotaikingoj dvasioj, su pasiryžimu gerai baigti gimnaziją. Aštuntokų įgaliotinis paskaitė rašinėlį, nušviesdamas, ką gavo iš gimnazijos ir kaip pasiryžę jie toliau tarnauti Dievui ir Tėvynei. Gražu.

Z.

Kauno VI valst. gimnazija

— Gimnazijos kapeliono kun. Grauslio rūpesčiu padaugėjo katalikiškosios spaudos skaitymas.

— Sausio mėn. pabaigoje pradėjo veikti skaitykla. Mokiniai skaitykla gali naudotis ne tiktai pertraukų metu, bet ir po pietų. Skaitykloje yra visi dienraščiai ir keletas žurnalų.

— I.27. Šančių bažnyčioje už buvusį Kauno VI valst. gimnazijos kapeliono kun. St. Preikšto vėlę atlaikytos gedulingos pamaldos. Pamaldas laikė kun. Grauslys. Pamaldose dalyvavo gimnazijos mokiniai ir mokytojai.

— I.9. gimnazijos sporto salėje įvyko draugiškos berniukų krepšinio rungtynės su Kauno IV gimnazijos krepšininkais. Rungtynės pasibaigė 25—24 Kauno VI gimnazijos krepšininkų naudai.

Bijūnėlis

KĖDAINIAI

„100-tas dienų prieš egzaminus"

— II.1. aštuntoji klasė surengė „100-to dienų prieš egzaminus" tradicinį pasilinksminimą. Buvo suvaidinta: „Ponaitis" 2-jų veiksmų komedija. J. Dagys, akomponuojant Vl. Jaks-Tyriui, smuiku išpildė Willy Forsto serenadą (muzika Kreuderio) ir „Persų turguje" (muz. Kebullery). Šie abu dalykai buvo puikiai išpildyti. M. Ramaška, akomponuojant Vl. Jaks-Tyriui, tikrai nuotaikingai padeklamavo Kossu-Aleksandravičiaus eilėraštį „Ruduo". Be to, G. Polonezaitė dar paskambino porą dalykėlių pianinu. Didžiausio pasisekimo sulaukė „Žvėrynas", vadovaujamas J. Dagio, kuris meniškai išpildė savo parengtus dalykus. Mergaitės pašoko Bramso šokį Nr. 5, Šokis gerai pavyko.

— II.9. literatų susirinkime Ks. Žaliauskas recenzavo „Musele, greičiau". (Recenzavo žodžiu). Be to, J. Sereikis paskaitė porą savo eilėraščių. Pažymėtina, kad literatai šįmet daug silpnesni negu pernai.

Kaplys

KELMĖ

II. 12. Religinio Auklėjimosi Būrelis šaulių kino salėje suruošė viešą visuomenei ir mokiniams pomirtinį Popiežiaus Pijaus XI minėjimą. Minėjimą atidarė ir įžangos žodį tarė R. A. B. globėjas kun. K. Statkevičius. Referatą „Pijus XI ir jo asmenybė" skaitė Rob. Gedvila (VI), „Pijus XI ir jo darbai Lietuvai" — Vacl. Tamošauskas (VI) ir „Pijus XI ir auklėjimas" — Stef. Baldauskaitė (VI). Eilėraščių paskaitė ir padeklamavo I. Vilijonytė (V), Br. Pociutė (II) ir Elžb. Mockutė (I). Be to, savo eilėraštį gražiai paskaitė Stef. Baldauskaitė (VI). Choras pagiedojo: „Popiežiaus himną", „Tėve mūsų", „Neapleisk mūsų, motinėle" ir „Mariją". Į minėjimą atsilankė labai daug žmonių. Taigi, religininkai suruošia jau antrą didelį minėjimą. Linkime jiems ir toliau gero veikimo.

— Mokyt. D. Petrauskas įkūrė lotynų kl. būrelį, kurį pavadino „Antikos" vardu. Būrelis labai gerai veikia. Dabar valdybą sudaro: pirm. Vyt. Butkus, vice-pirm. J. Jurgaitis, sekr. J. Jankauskaitė ir ižd. Alf. Petkevičius. Būrelis leidžia lotynišką laikraštį „Solatium Animi". Jį redeguoja B. Kvietelaitis. Būrelis ketina išleisti lietuviškai-lotynišką žodyną ir padaryti ekskursiją į Vilnių.

Robė

KUPIŠKIS

II.4. kariuomenės salėje gimnazijos vadovybė ir Tėvų komitetas suruošė vakarą, kurio pelnas skiriamas neturtingiems mokiniams šelpti. Pastatytas „Aitvaras teisėjas". Režisavo kun. kap. J. Ragauskas, dekoracijos — paišybos mokyt. K. Buivydo. Vakaru susidomėjimas buvo labai didelis. Kariams ir pradžios mokyklų mokiniams programa parodyta skyrium ir veltui.

— Gimnazijos choras, vedamas mokyt. Petrausko, sekmadieniais pradėjo giedoti per pamaldas. Įspūdis didžiausias. Bendrai choras šįmet padarė labai daug.

Beūsis

LINKUVA

— Kur tik žmogus nepažvelgsi, visi pakraščiai rėkia, klykia... Čia tą padarė, čia tą... Mes jau beveik tylim... Tik nemanykit, kad mes ruošiamės keliaut į Juozapato pakalnę! Ne! Mes smarkiai dirbam ir esam numatę dar daug ką padaryti.

— Visi būreliai smarkiai veikia. Iš visų veikliausi yra religininkai ir literatai.

— Religinio Lavn. Būr. dažnai šaukia savo susirinkimus. Paskutinis būrelio susirinkimas įvyko vasario 5 d. Buvo gana įdomi programa. Be to, R. L. B. yra nutaręs artimiausiu laiku išleisti savo „Aukso Spindulių" antrą numerį ir suruošti religinį vakarą.

— Literatai irgi gerai dirba. Susirinkimus šaukia maždaug kas trys savaitės. Manoma, kad jau greit pasirodys „Jaunystės Žiedų" trečiasis numeris.

— Vasario 11 d. mūsų gimnazija atšventė 20 metų jubiliejų nuo gimnazijos įkūrimo dienos. Buvo atvažiavęs Šviet. Ministerijos atstovas M. Miškinis. Pačioj minėjimo pradžioj gimnazijos dir. Vaitkevičius papasakojo apie gimnazijos įkūrimą ir jos gyvavimą per 20 metų. Toliau inspektorius Brazdžiūnas, gimnazijos steigėjas ir pirmutinis jos direktorius papasakojo kai ką iš savo prisiminimų. Tada šv. M-jos atstovas M. Miškinis pasidžiaugė gimnazijos mūsų kraštui padarytais nuopelnais, o moksleiviams palinkėjo pasiryžimo ir stropumo. Valsčiaus viršaitis Niaura ir dr. Maciūnas palinkėjo mūsų gimnazijai ir toliau būti mokslo žibintu šiaurės Lietuvoj.

Toliau ėjo meninė dalis. Gimnazijos choras padainavo keletą dainelių. Po to buvo padeklamuota keletas eilėraštukų lietuviškai, angliškai ir vokiškai. Savo kūrybos paskaitė Vyt. Pinkevičius (VIII), V. Navickas (VIII), A. Gruzdas (VII) ir A. Pupinis (VI).

Buvo numatyta po programos smarkiai „patrypt"... Bet dėl paskelbto Jo Šventenybės Popiežiaus Pijaus XI mirties gedulo, tuoj po programos visi moksleiviai išsiskirstė. **Audra**

MARIJAMPOLĖ

Marijonų gimnazija

— I.29. religinio auklėjimosi būrelis padarė susirinkimą — ark. J. Matulevičiaus 12 metų mirties minėjimą. Paskaitą apie ark. J. Matulevičiaus gyvenimo kelią skaitė būrelio globėjas kun. J. Sakevičius. Religininkai nutarė pavasarį, per Šeštines surengti ekskursiją į Lietuvos šventovę — Pažaislį.

— Literatai dar prieš Kalėdas padarė vieną susirinkimą ir nutarė leisti laikraštėlį, bet po atostogų visai aptingo. Nei susirinkimo, nei laikraštėlio...

Ti-pas

R. J. v. bern. gimnazija

I.21. vyresniųjų literatų būrelis surengė V. Kudirkos minėjimą. Bukaveckas (VII) skaitė referatą „Kudirka gimnazistas". Sodaitis (VIII) — ištrauką iš Kudirkos satyrų, Pečionaitis (VI) padeklamavo Kudirkos eilėraštį „Varpas". Ivanovas (VIII) padainavo 2 Kudirkos daineles. V. Bukaveckas (VII) paskambino Kudirkos komponuotą „Varpelį". Gimnazijos choras padainavo keletą Kudirkos dainų. Po programos linksmai pasišokta.

I.25.įvyko fizinio auk. būrelio susirinkimas. Būreliui vadovauja mokyt. Kijauskas. Buvo išrinkta nauja valdyba. Pirmininku išrinktas Kriščiūnas (VIII). Račyla (VII) futbolo sekcijos vadovu, Bukaveckas (VII) — krepšinio, Aukštinaitis (VI) — leng. atletikos, Savickas (VI) — tautinių šokių.

— Po fiz. aukl. b. susirinkimo įvyko karinio par. būrelio steigiamasis susirinkimus. Įsirašė daug narių. Nutarta pasipraktikuoti šaudyme ir kt. Būrelį globoja k. parengimo instruktorius ats. j. leit. Kijauskas.

— Šitais metais Tėvų Komitetas išdalino visiems mokiniams lapelius raginančius paremti neturtingus moksleivius. Beveik reikalaujama, kad kiekvienas mokinys aukotų po 2 lt 50 ct., gi atleistieji nuo mokesčio aukoja 5 litus. Patys komiteto nariai aukoja po 5—10 litų šiam tikslui.

X-selis

Mokytojų seminarija

Š. m. vasario 2 d. smegenų uždegimu mirė didelė idealistė III-jo kurso mokinė Irena Kručkaitė.

A. A. Irena savo tauriu būdu ir dideliu idealizmu nusipelnė draugių ir draugų tarpe gilios simpatijos. Nenuostabu, kad jai mirus vienminčiai pasipuošė gedulo spalvomis.

Irena daug dėjo gražių vilčių į gyvenimą. Savo dienorašty ji rašo: **„Aš tiek daug gražių svajonių, vilčių dedu į ateitį, tiek daug planuoju, bet... gyvenimas. Jis išardo ir sudrasko gražiausias svajones, iliuzijas"...**

Irena, Tavo eitu keliu eina šimtai.

Tikėk, kad Tavo idealizmu apipintas svajas jie realizuos. Jie, kurie pasiryžę atnaujinti gyvenimą Kristumi...

Neverk, motute. Davei mums gražų žiedą. Bet jis dar gražiau žydės To sode, Kurio keliu ji ėjo.

Requiescat in pace!

PANEVĖŽYS

Iš Meno kuopos darbų...

— I.15. literatai važiavo į Viešnių progim. rengiamą literatūrinį vakarą. P. Aukštikalnytė (VIII), J. Čižaitė (VI), A. Petkevičius (VI), ir J. Abromaitis (VI), paskaitė eilėraščių, o M. Slavinskaitė (VI) novelę.

— I.27. įvyko literatūros sekcijos susirinkimas. Pasirodė jaunieji literatai su poezija, o Slavinskaitė paskaitė novelę.

— II.5. buvo kun. J. Lindės-Dobilo Meno Kuopos susirinkimas. Kuopa nors ir neblogai veikia, bet naujumo į gimnazijos gyvenimą daug neįneša. M. Slavinskaitė skaitė referatą, sukėlusį kiek diskusijų, Margytė, Čižaitė ir Daunoras eilėraščių.

Žadama greit išleisti „Dobilo Žiedus". Laukiame! **Abus.**

Amatų-technikos mokykla.

— Prieš keletą metų pas mus įsisteigė literatūros, istorijos, meno, muzikos ir religijos būreliai. Pradžioj visi dirbo su didžiausiais užsimojimais, bet po metų palaipsniui sumigo, palikdami sargyboj religinį būrelį. Nors ir religininkams užeidavo snaudulys, bet vis tik jie dirba ir veikia. Religininkų valdybą sudaro A. Skupas, Jon. Kasperiūnas ir P. Gužas.

— II.2. įvyko šių mokslo metų 5-as religininkų susirinkimas, kuriame dalyvavo aštuoni mokytojai ir didžiuma narių. J. Kasperiūnas skaitė referatą „Moderniškos pažiūros į religiją". Jo iškeltas gražias mintis papildė metal. sk.

ved. Juraška. Būrelio globėjas inž. Barysas kvietė išvystyti dar didesnį darbštumą. Po to visa eilė mokytojų sveikino būrelį su nauju semestru, linkėdami dar didesnio darbštumo.

— Būrelio nariai ir prijaučią mokytojai, kiekvieno mėnesio pirmąjį sekmadienį atlieka religinę praktiką.

— Atkeltas naujas kūno kultūros instruktorius, išjudino sportininkus ir žada įsteigti sporto būrelį. **Muzikantas.**

PASVALYS

— I.22. gimnazijos salėje įvyko didelis Biržų ir Pasvalio gimnazijų surengtas alkoholio teismas, į kurį atsilankė nepaprastai daug visuomenės. Prie teismo stalo sėdėjo Biržų teisėjas Danilevičius, Biržų g. dir. J. Vosylius, Pasvalio g. dir. Vl. Klusis ir Pasvalio g. kapel. kun. Vyt. Balčiūnas (prokuroras). Teismas, išklausęs abiejų pusių liudininkų parodymų, davė žodį Jon. Linkevičiui, kuris alkoholį kaltino moraliniu atžvilgiu. L. Sietnikas — tuo pačiu atžvilgiu gynė. P. Gopaitė alkoholį kaltino materialiniu atžvilgiu. St. Saladžius — tuo atžvilgiu gynė. J. Šimkevičius alkoholį kaltino higienos atžvilgiu, o K. Vasiliauskas — gynė. L. Ivanauskas alkoholį kaltino kultūriniu atžvilgiu, o Alg. Lipštas — tuo atžvilgiu gynė. Po 10 min. pertraukos teismas davė po 3 min. replikoms, o po jų prokuroras kapel. kun. Vyt. Balčiūnas daugiau kaip per pusvalandį laiko įrodinėjo gynėjų kalbų klaidingumą ir alkoholio žalingumą visais atžvilgiais. Po trumpos pertraukos teismas paskelbė sprendimą, kuriuo alkoholis uždraudžiamas vartoti ir juo svaigintis, o jo vartotojas pavestas priežiūrai.

— I.22. buvo atvykę Šiaulių amatų mokyklos sportininkai, kurie su mūsų sportininkais sužaidė krepšinio ir šachmatų rungtynes.

— Valstybinę skaityklą lankyti leidžiama tik VII-VIII kl. mokiniams. Keistoka . . .

— I.30. įvyko literatų būrelio susirinkimas, kuriame P. Navaselskis recenzavo J. Jankaus „Egzaminus". Pr. Grinskis 10 min. kalboje apibūdino visuomeninę dailiosios literatūros reikšmę. Globėjas užakcentavo, kad ateity bus smarkiau žiūrima savosios kūrybos vertingumo. Savo eilėraščių skaitė J. Linkevičius, A. Šatas, J. Šimkevičius ir O. Talkevičiūtė. **Gegužis.**

PRIENAI

Kan. F. Martišiaus Jubiliejus.

Š. m. vasario mėn. 2 d. mylimam mūsų gimnazijos direktoriui kan. F. Martišiui suėjo 60-ties metų jubiliejus. Tą dieną bažnyčioje įvyko pamaldos, per kurias gimnazijos moksleiviai priėmė šv. Komuniją. Po pamaldų gimnazijos salėje kukliai paminėjome šias brangias sukaktuves. Jubilijatą sveikino mokytojai ir moksleiviai. Gimnazijos insp. p. J. Eidukevičius pranešė, kad mokytojai pagerbdami šį jubiliejų, įsteigė fondą mokinių pažangumui moksle premijuoti. Į fondą mokytojai sudėjo 500 Lt. Tokią pat sumą pasižadėjo įnešti į šį fondą ir gerb. jubilijatas. Pabaigoje visi pasivaišinome skaniais saldainiais.

Dabartinis mūsų Direktorius vadovauja gimnazijai nuo įsikūrimo laikų. Pradžia buvo sunki, ypač kai po dviejų mokslo metų namų savininkas atsakė gimnazijai patalpas. Bet jubilijatas 1920 metų pavasarį, kada atsakė patalpas, padėjo gimnazijai pamatus ir tų pačių metų rudenį mokslas prasidėjo jau naujuose rūmuose!

Prie gimnazijos veikia ir medelynas, plačiai žinomas visoje Lietuvoje. Jį tvarko, prižiūri ir veda sumani mūsų Direktoriaus ranka. Šiame medelyne randa vasaros atostogų metu darbo neturtingi moksleiviai. Jie užsidirba visiems metams pragyvenimui. Pereitus metus tik jiems vieniems buvo išmokėta apie 3000 litų. Kun. Direktorius savo mokiniams nieko negaili: jis atsidavęs jiems visa siela. Dėlto mokiniai savo mylimam ir gerbiamam Direktoriui už auklėjimą, švietimą ir visokeriopą paramą širdingiausiai dėkoja ir prašo Aukščiausiojo sveikatos ir palaimos visiems jo darbams. **Bastuoklis.**

SKUODAS

— II.4. tėvų komitetas suruošė viešą vakarą. Buvo suvaidinta Vydūno pasaka — misterija „Sigutė". Šis vakaras buvo skirtas abiturientų pasirodymui. Tačiau dėl kažin kokių priežasčių tepasirodė du aštuntokai. Z. Arlauskaitė paskaitė prozos kūrinėlį, o K. Sadauskas poezijos. Šis vakaras turėjo gan didelį pasisekimą. Pelno gauta apie 1.200 lt.

— II.11. religininkai suruošė Šventojo Tėvo Pijaus XI mirties minėjimą. „Baltojo senelio" paveikslas buvo apdengtas gedulo šydu. Kap. kun. J. Ilskis papasakojo įspūdžius iš audijencijos pas Šv. Tėvą — Jo gyvenimą pailiustravo epidiaskopo paveikslais. Nuoširdų žodį tarė p. insp. Indriejauskas. Laisvosios kūrybos paskaitė V. Gerulskytė (VIII) ir K.

Pemkus (VII). Gražiai padeklamavo L. Narkutė (V) ir J. Vareika (II).

Aš pats.

SUV. KALVARIJA

— II.4. įvyko koperatininkų vakarėlis. Programoje buvo Jogailos teismas ir šokiai. Teismas turėjo susidaryti iš šių asmenų: vyr. teisėjo Sakadelsko (II), teisėjų Danilevičiaus (II) ir Moliusytės (II). Kaltintojai buvo Karsoka (III), Jakubauskaitė (III), Grakauskas (II) ir Lastauskas (III), o gynėjai — Buchaveckas (II), Zdrajavičiūtė (III), Dadužkevičius (III) ir Aleksandravičius (II). Kadangi kai kurie teismo nariai susirgo, buvo sudarytas naujas teismo sąstatas: vyr. teisėjas buvo mokyt. Šalkauskas, kiti teisėjai — Kiburas (II) ir Paškauskas (II). Kaltintojai buvo Karsoka (III), Grakauskas (II) ir Lastauskas (III); o advokatai — Dadurkevičius (III) ir Aleksandravičius (II). Jogaila liko neišteisintas.

Slapukas.

ŠAKIAI

— I.28. įvyko literatūrininkų būrelio susirinkimas. J. Kuncaitis (VIII) skaitė referatą: „Reymonto kaimiečiai". J. Tekorius (VIII) — rašinį: „Pūga". V. Račiukaitis (VI) — J. Rimošiaus ir A. Vaičiulaičio kelionių knygų recenziją. Z. Žemaitis (VII) — referatą: „Laisvės kovotojai Pragiedruliuose". Įsteigtas ir jaunesniųjų literatūrininkų būrelis.

— Geografai propaguoja tautinius šokius. Ruošia tautinių šokių pamokas, kurias gali lankyti ir ne nariai. Mokinių susidomėjimas yra toks didelis, kad šokėjai vos telpa salėj.

— Pas mus aiškiai jaučiamas būrelių apsnūdimas. Tačiau šiuo reikalu jau susirūpinta. II.5. veiklesnių mokinių iniciatyva sušauktas būrelių ir aukštesnių klasių atstovų susirinkimas pasitarti būrelių veikimo pagyvinimo reikalu, dalyvaujant 12 atstovų ir mokyt. A. Žirguliui. Tartasi apie nenormalumus, pastebimus būrelių veikime, jų išvengimą ir veikimo pagyvinimo būdus. Svarstymo daviniams sutvarkyti išrinkta speciali komisija. Šis „seimas" nutarė neiširti ir toliau prižiūrėti būrelių veikimą.

— II.1. sušauktas eucharistininkų berniukų būrelio susirinkimas. Įdomiausia buvo J. Lieponio (VIII) paskaita apie berniukų ir mergaičių santykius. Pr. Martišius (V) skaitė rašinį: „Darbas". Šiame susirinkime eucharistininkai suskilo į vyresniuosius ir jaunesniuosius. Į jaunesniųjų valdybą pateko: Pr. Piečiukaitis (II) — pirm., A. Daniliauskas (II), J. Ūsas (III), J. Liepuonis (II) — nariai ir J. Gudaitis (V) — globėjas.

Slapukas II.

ŠIAULIAI

Mergaičių gimnazija.

— Gyviausiai, tur būt, veikia gamtininkės. Jos II.11. suruošė vakarą, kurio pelnas skiriamas numatomoms vasarą daryti ekskursijoms.

— I.23. minėjome Klaipėdos krašto prijungimą prie Nepriklausomos Lietuvos. Ta pačia proga nusiuntėme Klaipėdos krašto lietuviškų mokyklų mokiniams dovanėlių. Į dėžutes, kurias mums parūpino gimnazijos vadovybė, kiekviena mergaitė įdėjo dovanėlę ir laiškutį pajūrio broliui ar sesei.

— I.25. gimnazijos salėj įvyko skaityklos atidarymas. Ta proga apie rašyto žodžio svarbą kalbėjo p. Adomaitis.

Iki šiol mes neturėjome skaityklos gimnazijoj, todėl dabar esame dėkingos gimnazijos vadovybei už suteiktą progą pasiskaityti, papildyti savo nedidelį žinių sandėlį.

Taigi.

ŠVĖKŠNA

„Saulės" gimnazija.

— I.21. įvyko šv. kun. J. Bosko minėjimas, kurį suruošė eucharistininkai. Buvo plačiai supažindinta su J. Bosko gyvenimu ir jo nuveiktais darbais. Keletas dalykėlių iš jo gyvenimo buvo pavaizduota epidioskopu. Po susirinkimo nusifotografavom.

— I.29. įvyko V-tos klasės suruoštas vakaras-pasilinksminimas. Buvo suvaidinta „Pinigėliai". Vakaras praėjo linksmoj nuotaikoj.

— I.30. per 6-tą pamoką Telšių Apygardos sporto instruktorius laikė paskaitą.

— II.6. lankėsi Švėkšnoj Valstybės Operos artisto p. Byros vedamas „Meno šiupinys", kurį turėjome progos pamatyti.

Bijūnas.

TAURAGĖ

— II.5. įvyko gausus vyresniųjų literatų susirinkimas, kuriame buvo plačiau panagrinėta poeto A. Miškinio lyrika. Sabatauskaitė, Bičiūnaitė, Skamarakaitė, Jackevičiūtė ir P. Drevinis padeklamavo keletą gražesniųjų A. Miškinio eilėraščių. A. Gudaitė paskaitė poemų „Keturi miestai" plačią ir gražią recenziją. Savų eilėraščių skaitė Žinderys, Savickis ir Dirginčius. Pabaigoje susirinkimo išėjo garsusis literatų būrelio laikraštėlis

„Špilka", su dainom, kupletais, ir kitom įvairenybėm. Laikraštėlis labai pakėlė susirinkimo nuotaiką. Jo redaktorius — P. Drevinis. Be to, susirinkimo metu Mostaitė ir Genytė paskambino pianinu.

— I.15. tauragiečiai literatai pasiuntė savo atstovą į Viekšnius. Ten buvo surengtas didelis literatūrinis vakaras. Tauragiečius literatus atstovavo P. Drevinis.

— II.12. Tauragės v. gimn. moksleiviai: Pr. Sabatauskaitė, P. Drevinis ir A. Čepaitė pasirodė su savo eilėraščiais Mažeikių v. gimnazijos literatūros ir muzikos vakare. Sugrįžo pasisėmę daug įkvėpimo.

— Mūsų gimn. literatai šiais mokslo metais dar pasirodė su savo literatūriniais kūrinėliais Tauragės mokytojų seminarijos literatūros vakare ir Pagėgių Duonelaičio v. gimn. literatūros ir muzikos vakare.

— Sausio pabaigoje buvo gražus jaunųjų literatų susirinkimas. Jaunieji literatai nemiega.

Moksleivis.

TELŠIAI

— II.4. įvyko Tėvų komiteto balius. Programoj: gimnazijos choras sudainavo keletą dainų, vėliau dar pasirodė berniukų choras, nuotaikingai išpildęs keletą dainelių. Laike šokių gimnazijos vyresnių klasių mergaitės pašoko du tautinius šokius: kubilą ir polką. Ypač gražiai atrodė nauji, mergaitėms gimnazijos pasiūti, tautiniai rūbai.

— Jau kuris laikas gimnazijoj įtaisyti garsiakalbiai. Per pertraukas duodama plokštelių muzika. Bet Šv. Tėvui mirus, transliacijos vėl nutrauktos.

— II.11. Telšių gimnazijos literatūrininkai surengė literatūros-muzikos-meniškųjų šokių vakarą. Buvo pakviestos kaimyninės gimnazijos. Atvyko ir dalyvavo vakaro programoj iš Mažeikių 3, Panevėžio 3, Šiaulių berniukų gimnazijos 3 ir Kretingos 2 atstovai. Vakaras užsitęsė keletą valandų. Po programos šokių, atsižvelgus į Šventojo Tėvo mirtį, nebuvo. Vakaro dalyviai dar dalyvavo surengtoj arbatėlėj, padainavo, draugiškai pasikalbėjo ir pasiryžo tarp kaimyninių gimnazijų vasada palikyti glaudžius ryšius.

— II.12. mūsų literatūrininkai nuvyko į Mažeikius, dalyvauti jų surengtame literatūros vakare. V. Mačernis paskaitė keletą eilėraščių, Gaižauskas pagrojo smuiku Brakunso serenadą ir Jasenauskaitė paskambino piano Bobeno Machso valsą. Viso dalyvavo aštuonios gimnazijos, tik patys šeimininkai nepasirodė.

Literatas.

UKMERGĖ

— I.28. pas mus atsilankė kedainiškiai septintokai su savo auklėtoju. Tą dieną literatūros ir mokslo būrelis buvo surengęs vakarą, tad ir svečiai turėjo progos pasilinksminti. Programoj savo kūrybos skaitė Šlaitas, Šneideris, Kunigėlytė, Jurgelytės eilėraštį paskaitė Šlaitas. Kazlauskas paskaitė feljetoną apie dabartinius naujus gimnazijos rūmus, visiems suteikdamas gardaus juoko. Po to sekė muzikalinė vakaro dalis. Strazdas su Vitkūnu pasmuikavo „Zaico" konc. akomponavo Meškelė.

— I.29. su svečiais sužaidėm stalo teniso, tinklinio ir krepšinio rungtynes. Rungtynės baigėsi mūsų naudai (stalo teniso — 8:1, tiklinio — 2:0 ir krepšinio — 23:12).

L-rdas.

VILKAVIŠKIS

— I.28. prancūzų klb. mėgėjų būrelis, vadovaujamas mokyt. Petravičienės, surengė Karolio Didžiojo dieną. Po vaišių, kuriose be būrelio narių dar dalyvavo gimnaz. direkt. S. Paliulis, keletas mokytojų ir geriausi visų klasių mokiniai, gimnazijos salėj įvyko pasilinksminimas su prancūziška programa: dainomis, deklamacijomis, dialogais etc. Po vaidinimo buvo smagiai pasišokta, tik gaila, kad tą smagumą gerokai sudrumstė nemalonūs incidentai...

— Norėdama tinginiaujančius mokinius priversti dirbti, gimnazijos vadovybė padarė popietines pamokas — „priverstino darbo stovyklą". Šitas veiksmas tikrai sveikintinas, nes „simuliantams" pakels mokymosi lygį, o neturtingesniems, turintiems dirbti prie menkos šviesos, tikras mokymosi sąlygų palengvinimas. „Stovykloj" mokomasi kasdien po tris valandas ir susirenka apie 50 mokinių.

— Gimnazijos vadovybė įsigijo patefoną ir dabar radijo pagalba jis naudojamas pasilinksminimuose vietoj orkestro. Viena negerai, kad daugiausia demonstruojami tango, fokstrotas ir kiti „modernieji". Nejaugi tautiški šokiai tik Kūno Kultūros pamokoms skirti. Juk stud. At-kų choro gastrolių metu aiškiai pajusta, kokioj puikioj nuotaikoj galima ir be „moderniųjų" pasilinksminti. O nemaža dalis mokinių šito jau seniai laukia.

— II.1. literatų būrelio susirinkime Vyt. Čėsna (VI), skaitė referatą „Lietuva

IŠPEIVOS ŠYPSENOS

BIRŽAI

Literatai dėmesio!

— Skelbiamas konkursas parašyti „Aukštosios gatvės" komedijai. Nors medžiagos ir labai daug, bet kūrinys neturi būti ilgas, (kad galėtų tilpti oficiozo „Kreivųjų šypsenų" skiltyse!). Labai svarbu nupiešti tinkamomis spalvomis komedijos herojus „perpiltus šaltu vandeniu". Medžiagą įteikti p. Cibkiui.

— **Ieškomas advokatas** sutaikinti aštuntokes su septintokėmis, nes abi klasės įsileido į azartą riesti aukštyn nosis.

— **Gimnaziją užpuolė** ekskursijų įkarštis. Nuvykome į žiemos sporto rungtynes Rygoje, vaikščiojome Panevėžio miesto šaligatviais (buvome ir „Unterlinden'e") ir t. t. Greitu laiku žadame išvysti Vilniaus bokštus... Be to, dar mr. Tir-lir-liū-di organizuoja ekskursiją Buožiškin... **J. Ūkas.**

JONIŠKIS

— Pas mus vienas „vir doctum" skelbia šitokią tiesą: „Daug žinosi — greit pasensi". Šiuo posakiu naudodamasis, jis tik per dvejus metus „išropoja" vieną klasę. Tai reiškia — vietoj dviejų tik vienus metus sensteli. **Jatis.**

LINKUVA

Pranešimas biržiečiams.

— Praeitame „Ateities" numeryje minėtoji blondinė jau emigravo ir iš Linkuvos. Kaip teko nugirsti, išvažiuodama išsivežė vieno širdelę. Gal galėtumėt Kalėdų dieduko padovanotąją lėlę tam vargšeliui prisiųsti širdies nusiraminimui.

Aš Nes.

— Nežinia, dėl ko labai, labai sudilo „Gimnazijos" g. šaligatvis? Jei kas žinot, tai patarkit, gal yra kokių nors priemonių? Visi sielojas, kad tik iki pavasario visai nesudiltų... Reikės tada viduriu gatvės skaldyt puspadžiais akmenis... Dieve, apsaugok...

Audra.

MARIJAMPOLĖ

R. J. v. bern. gimnazija.

Kuo mūsų įžymenybės užsiima.

— Abiturientas ponas S. metė meilę ir ėmė rašyti korespondencijas, bet ant pirmo bandymo suklupo.

— Albinas užsiima radijo siųstuvų gamyba. Pasekmės puikios. Pavyko susijungti su sargo kiaulide ir pertransliuoti kriuksėjimo pusvalandį. Dabar aparatą padėjo po lova ir nežada jo daugiau iš ten ištraukti.

---

dabarties poetų lūpose". Referatui pritaikintų eilėraščių deklamavo Br. Jazburskis (Miškinio „Laimė rudeniniam palte"), J. Kazlauskas (Brazdžionio „Lietuvos motina"), V. Čėsna (Aleksandravičiaus „Lietuvės"). Iz. Miliūnaitė paskaitė savo eilėraščių, A. Arminas apibrėžė būrelio organe „Mūsų dienose" išspausdintų dalykėlių blogąsias bei gerąsias puses.

Edvardas.

ZARASAI

— Po Kalėdų pirmieji sukruto gamtininkai, fizikų būrelio sekcijos nariai. Jau padarė porą susirinkimų, per kuriuos buvo nutarta dirbti radijas, radijo bangų varomas laivelis, garo katilas, ir daugiau kitų įvairių technikos dalykėlių. Fizikus globoja mokyt. A. Arminas.

— Kiti būreliai dar kol kas snaudžia, bet reikia tikėtis, kad ir juos tuoj pažadins pavasario saulutė.

— II.4. įvyko gimnazijos vakaras. Pastatyta 3 v. misterija „Mūsų laimėjimai". Vaidinimu rūpinosi ir režisavo mokyt. Misevičius. Be to, vakaro programoj pasirodė gimnazijos simfoninis orkestrėlis ir choras.

J. Rūkas.

Sesei **PALMAI STAŠYTEI,** Va kl., tragiškai žuvus Tėveliui, širdingai užjaučiame ir kartu liūdime —

Panevėžietės ir Panevėžiečiai.

— Kazys pirmiau užsiėmė meile ir kino lankymu, bet gavęs iš pedagogų tarybos 3 laipsnio gručko medalį už kino pamėgimą, atsidėjo proferansui.

— Svetas. Gavęs garbingą pypkorių didžiojo meisterio titulą ir paveldėjęs senelio didžiąją tabokinę, nusprendė mokyti savo pasekėjus, kurie dar maža teprityrę. Bendrai, savo srityje daug nusimano, nes šiais metais lankė tabako auginimo kursus.

Šaipokas.

PANEVĖŽYS

Verslai mūsų klasėse:

Aštuntoji — kol kas nieko gero neišsigalvoja, išskyrus dailųjį plaukų šukavimą.

Septintoji — užsiima pirmininkavimu „cizininkams".

Šeštoji — darbščiausia! Suorganizavo „akies" klubą per pamokas skeliantį, o per pertraukas futbolą ir stiklinius langus trankantį. Leidžia keletą laikraščių.

Penktoji — verčiasi stiklioriavimu ir moderniškuoju sportu.

Kitos — per jaunos kokiam nors darbui.

Abus.

VILKAVIŠKIS

„Darbo stovykloj."

Žinot, mūsų simuliantai, žmonės su tokiais talentais, kurie moka vesti flirtą, ar vaidinti gatvėj girtą, tie, kur „Forum", „Giedros" suoluos sėdi vakarus ir guli, arba „rendez-vous" paskyrę jausdavos iš laimės mirę, dabar šitie gimnazistai žemės vargą jau pažįsta, koncentracijos stovyklon tuoj po pietų mina mikliai. Čia pirmokas liliputas, čia trečiosios vyras drūtas, čia vėl septintokas vienas, šaukia, kad čia viskas — šienas. „Dėdė" pyksta ir nervuojas, kad klases po dusyk šluoja, o, be to, skambutį trankų ir po pietų spaudžia rankoj.

Rodos, visos sienos ūžia, bet... keturi skamba dūžiai ir varpelio aukštas tonas gena klasėn be malonės. Būt gyvenimas neblogas, bet... ateina pedagogas ir tuoj čiupk iš suolo knygą; jeigu tu buvai užmigęs, pasakys tau „labą rytą" ir — „į darbą stok, brolyti!" Jeigu pedagogas kartais „Amžių" arba „Aidą" varto, tai pasijunti nebaugiai, duodi niuksą suolo draugui ir patenkinti, laimingi jūs „ačko" ar „karasingą" traukiate be jokios baimės, bet... pavydi kits jums laimės ir kaliošą nusismaukęs tau pakaušin smarkiai braukia. Pedagogo akys kyla, tačiau vyrai jau prityrę ir jų kortos tuoj kišeniuj (gal sakysit, tai ne menas!). Kitas, rodos, toks nekaltas, rods, teskirtas „zubryt", kalti, žodžius kala užsigulęs, bet... mesk žvilgsnį po jo suolu — Winetou, Old Šaterhaudas su apačais kautis bando. ...Šis laiškučių siunčia saujas, tas po suolu užkandžiauja... ...Muša laikrodis septynias, vaikšto „dėčkus" nusiminęs, o vargšeliai gimnazistai tikrą laisvę vėl pažįsta.

Gabijus.

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

L. Jazminaitei ir Viltei. Eilėraščiai gerokai silpni. Lavinkitės būreliuose.

„Moters" autorei. Rašinėlyje keliamos gražios mintys, bet jos jau buvo „Ateity" išnagrinėtos. Reikia ką nors naujo.

„Pamiškėjė" autorei. Draugė, rašai galima sakyti gerai. Įdomios mintys, palyginimai. Tik neišlaikai tono. Pradėjai novelę, o paskui įsileidai į kažkokį pamokslavimą. Bandyk dar ką nors atsiųsti. „Žvilgsnis į save" irgi per daug pamokslu kvepiąs.

Žeminėlei. Neblogai moki plunksną valdyti. Tik per daug prigrūdai dalykų į vieną rašinėlį. Ir jie be jokio sąryšio. Būtų galima spausdinti beveik pusę išbraukus ir gerokai pataisius. Atsiųsk daugiau ką nors.

Elv. Mis-tei. Vis dėlto, „Ateičiai" silpnoki eilėraščiai. Šlubuoja daug kur ritmas, nuvalkioti rimai, vietomis proza sueiliuota. Dar pasilavink. Atidaviau „At. Spind."

„Pijui XI mirus" autorei. Eilėraštis silpnas. Siųsk labiau religinio turinio ar kaimo žmonėms skirtam laikraščiui.

KŪNO KULTŪRA

Veda ST. DAUNYS

Dvi pergalės prieš estus

Paskutinis didesnis įvykis Lietuvos sporto gyvenime buvo dvejos krepšinio rungtynės su estais — tarpvalstybinės krepšinio rungtynės Lietuva—Estija ir tarpmiestinės Kaunas—Tartu. Po nesmagių pralaimėjimų Rygoje šios rungtynės buvo svarbus egzaminas mūsų krepšininkų pajėgumui nustatyti, nes Europos krepšinio pirmenybės jau ne už kalnų. Prieš estus laimėta, bet laimėjimas pasiektas labai sunkiai, nors ir pelnytai. Krepšinio garbė apginta, bet labai mažas pergalės krepšių skaičius nesumažino ir to didelio susirūpinimo, kurs yra atsiradęs paskutiniuoju metu. Su dabartiniu krepšinio rinktinės pajėgumu stoti Europos krepšinio pirmenybių kovon būtų daugiau negu pavojinga. Tikėkim, kad bus įdėta daug darbo, daug gerų norų, pasiryžimo, o tai bus pats geriausias vaistas vėl būti pirmaisiais.

Tarpvalstybinės rungtynės su Estija praėjo labai įtemptai ir baigėsi nedideliu Lietuvos laimėjimu 20:18. Pirmas puslaikis 8:4 taipgi Lietuvos naudai. Lietuvos pergalė pelnyta, bet dėl tokios mažos krepšių persvaros paskutinėse minutėse ji galėjo būti ir prarasta. Estija pirmavo tik keletą minučių ir vedė 2:0 ir 4:2, toliau krepšių santykis pakilo Lietuvos naudai, bet jis buvo nedidelis, estai padėtį vis švelnino, tarpais grasindami išlyginimu, dėlto rungtynių įtempimas nesumažėjo iki pabaigos. Šios tarpvalstybinės krepšinio rungtynės su Estija buvo ketvirtos. 1936 m. Kaune Estija nugalėjo Lietuvą 30:11, 1937 m. per Europos krepšinio pirmenybes Rygoje Lietuva įveikė Estiją 20:15, 1938 m. Taline Lietuva nugalėjo Estiją 36:24 ir šios rungtynės baigėsi Lietuvos laimėjimu 20:18. Iš 4 rungtynių Lietuva yra laimėjusi 3, pralaimėjusi 1, o krepšių santykis 87:87. Tarpmiestinės krepšinio rungtynės Kaunas—Tartu pasibaigė Kauno laimėjimu 36:28. Kauno laimėjimas buvo pasiektas visiškai pelnytai ir pergalė galėjo būti gerokai didesnė, bet rungtynėm baigiantis, kai Kauno pergalė buvo užtikrinta, buvo duota pažaisti Kauno jaunųjų rinktinei, kuri parodė didelį ryžtingumą ir stengimąsi visu stropumu kovoti. Kauno—Tartu rungtynės buvo energingesnės, gyvesnės, laisvesnės, geriau sekėsi ir mėtymai, nors iš abiejų pusių žaidė tie patys valstybinių rinktinių žaidikai.

Abejos rungtynės įvyko Kaune.

Latviams vėl pralaimėjom

Kaune įvykusios tarpvalstybinės ledo ritulio rungtynės Lietuva—Latvija pasibaigė Latvijos laimėjimu 1:0, o tarpmiestinėse Kaunas—Ryga rungtynėse Ryga ta pačia 1:0 pasekme įveikė Kauną. Latvijos ledo ritulininkai labai mažai tesiskyrė nuo mūsiškių. Tarpvalstybines rungtynes jie galėjo net pralaimėti, nes mūsiškiai turėjo keletą geriausių progų, kurių neišnaudojo. Tarpmiestines rungtynes latviai sužaidė geriau ir laimėjo pelnytai.

Pasikeitimai futbolininkų tarpe

Artinantis pavasariui ir futbolo sezono atidarymui jau paaiškėjo nemaži pasikeitimai futbolininkų tarpe. Šį kartą daugiau nukentėjo Klaipėdos futbolo komandos. Buvęs KSS gynikas Kaminskas II apsigyveno Kaune ir įstojo pas LGSF. Švyturio puolikas Žeimys žais pas Kovą, o kitas švyturio puolikas Miškinis įstojo į LFLS. Dar keli Švyturio ir KSS futbolininkai perėjo į vokiečių komandas. Kauno futbolininkų tarpe jokių pasikeitimų nėra. Manoma, kad stipriausia komanda bus LGSF, kuri savo eiles dar sustiprino nauju gyniku.

Europos krepšinio pirmenybės artėja

Diena po dienos Europos krepšinio pirmenybės artėja, dalyvių skaičius vis auga, ruošimasis smarkėja. Didžiosios halės statyba eina visu smarkumu ir gegužės 1 d. ji jau bus baigta. Krepšininkams padažnintos treniruotės, o toliau jos dar labiau padažnės. Dalyvauti trečioje Europos vyrų krepšinio pirmenybėse jau įsirašė 9 valstybės: Lietuva, Estija, Vokietija, Anglija, Šveicarija, Liuksemburgas, Portugalija, Egiptas ir Prancūzija.

Vyt. Tamulaitis. NAKTIS ANT NEMUNO. Iliustravo Ant. Kučas. Sakalas. 208 psl. Kaina Lt 2,50. Š. M-jos aprobuota.

Vyt. Tamulaitis — žinomas jaunimo rašytojas. Jau esam seniau skaitę jo knygų: „Skruzdėlytės Greitutės nuotykius" (L. R. Kryžiaus premijuota!), „Kiškelio užrašus", „Vytuko užrašus", „Pavasaris ateina". Gėrėjomės dideliu rašytojo humaniškumu, švelnumu ir nuostabia gamtos meile.

Ir kritika, ir Š. M-ja, ir skaitytojai įvertino jaunąjį rašytoją, ir juo susidomėjo.

Naujoji Tamulaičio knyga „Naktis ant Nemuno" — atskiros noveliukės, vaizdeliai iš vaikų gyvenimo. Čia randam švelnia idilija ir džiaugsmu žydinčių dienų („Naktis ant Nemuno"), vargšo piemenėlio skurdų gyvenimą, didį norą griežti smuiku, jo veržimąsi į šviesesnį gyvenimą ir, pagaliau, jo iškilimą ligi garsaus smuikininko („Piemenėlis motutės užrašuose"), vaikų vaidus, nesutarimus dėl žaidimų, skriaudas, padarytas visų niekinamam Zigmukui, Zigmuko didvyriškumą, gelbėjant Raudonkepuraitės broliuką iš degančio namo („Bailys"), atkaklią Poviliuko kovą dėl gyvenimo, dėl duonos kąsnio ir mokslo šviesos („Kelias į gyvenimą").

Visa tai jaunąjį skaitytoją paveiks, vilios eiti tais pačiais taurumo, darbo, mokslo ir didvyriškumo keliais, kuriais ėjo knygos herojai, veikėjai. Vyt. Tamulaičiui ypač charakteringa kiekvieno kūrinėlio idėjingumas, tikslas auklėti ir kreipti tiesiu keliu jaunąjį skaitytoją, skiepyti jo širdyje meilę draugams, tėveliams, gyvuliams, gamtai, švelnų humaniškumą ir didvyriškumą.

Knygos stilius paprastas. Kalba kasdieninė, neišmarginta įmantrumais. Gal bent kiek peiktinas kai kurių dalykų perdaug didelis sudidaktinimas. Tačiau reikia pripažinti, tai beveik nežymu. Visa užmaskuoja autoriaus nuoširdumas, kūrinėlių paprastumas, švelni ir humaniška nuotaika. Iliustracijos vykusiai paryškina novelių turinį.

A. Verdenis

Jonas Graičiūnas. IŽAS NEMUNE. Oficialaus optimizmo ir privataus pesimizmo lyrika. Spaudos Fondas, 1938. 94 psl. Kaina Lt 3,—.

Knygos pavadinimas, išvaizda, išviršinis tonas daro visai gražų ir malonų įspūdį. Paėmęs knygą, tikiesi, kad ir vidus, turinys atitiks liuksusinę išvaizdą. Tačiau . . . tenka nusivilti. Iš Graičiūno mes turime teisės daug reikalauti. Debiutavęs 1928 m. su „Karo stoviu (Dūšioj)", dabar jau duodąs ketvirtą eil. rinkinį, kadais teikęs gana gražių vilčių, atrodo — turėtų būti kur kas labiau susikristalizavęs, turįs ryškesnį ir savitesnį poetinį veidą. 10 metų nuo pirmojo rinkinio — mūsų jaunutėje literatūroje gana didelis laikotarpis.

Ir, aišku, jau šiandie mes turėtumėm apie Graičiūną kalbėti, kaip apie ryškaus veido, nusistovėjusio poetinio pasaulėvaizdžio, turintį maža trūkumų poetą. Taigi.

Paskutiniuoju metu mūsiškėje poezijoje ypač išryškėjo neopatriotinės temos, gimę „Piūvyje". Akcentuojama skaudi tikrovė, Lietuvos konfliktas su rutina, nūdienos pilkuma. Panašia kryptimi šaunasi eiti ir Graičiūnas. Tai jau buvo žymu jo „Pirmoje rinktinėje" (trečiam rinkiny). „Iže Nemune" — Lietuvos dabarties pilkuma ir susmulkėjimas, karjerizmas, dvasios migdymas ir stagnacija ir kt. Tai kaip tik neopatriotinės lyrikos vedamieji motyvai. Jie ryškūs visų mūsų dabartinių žymiųjų poetų lyrikoje. Pav., pernai išėję rinkiniai (Kazio Borutos „Eilės ir poemos", Ant. Miškinio „Keturi miestai") yra tiesiog kiaurai persunkti neopatriotizmu, pasiilgimu naujojo darbo ir kovos prakaitu sukurto miesto — Naujapilio, didžios ir šviesios ateities simbolio.

O Graičiūnui vis dėlto nevyksta kurti neopatriotinę lyriką. Visa kažkaip nuvalkiota, jau dešimt kartų kartota, o kas blogiausia — nugraibyta nuo kitų (ypač nuo Ant. Miškinio). Nėra nuoširdumo, subtylumo, gilesnio įsijautimo. Yra keletas egotistinių eilėraščių. Bet ir tie nevykę, neryškūs. Kartais pradedantieji rašyti moksleiviai geriau parašo.

Vietomis užeini vieną kitą geresnį eilėraštį. Bet tokių, palyginus, labai maža. Geresni yra: „Lietuva iš limuzino", „Miniatūra", „Netikri vardai", „Emigrantas", „Bonoivanas", kai kurios vietos iš poemos —„Tryliktojo apaštalo".

Eilėraštyje „Lietuva iš limuzino" Graičiūnas išsireiškia kondensuotai, nuotaikingai, trumpai. Gaunasi tikras ir ryškus dabartinės Lietuvos vaizdas, graudi tragedija... „Netikri vardai", „Bonvivanas" — eilėraščiai, nudažyti karčia ironija, pašaipa. Tai, bene, bus originaliausi knygos eilėraščiai. „Tryliktasis apaštalas" turi gražesnių vietų, tačiau trūksta vaizdų vienijimo, didesnio sukoncentravimo. Per daug vietomis padrikumo. Pacituosim iš minėtų eil. vieną kitą geresnę vietą.

Verkei basa prie pono dvaro,
nuo vargo tau pečiai palinko.
Dabar stebies, kas laisvėj daros, —
dairais liūdnu žvilgsniu aplinkui.
(Lietuva iš limuzino, 19 psl.).

Girtina, kad Graičiūnas stengiasi dainuoti aktualiom temom ir išreikšti didesnio vertingumo idėjas. Tačiau dėl daugelio formos trūkumų, dėl originalumo stokos visas rinkinys yra gana silpnokas.

A. Verdenis.

ŠEŠI SUOMIAI. Naujosios suomių prozos antologija. Vertė ir redagavo **Jonas Šimkus.** 270 psl. Kaina Lt 3. Spaudos Fondo leidinys.

Suomių literatūrą anksčiau mes pažinome tik iš kun. Sabaliausko išversto jų tautos epo „Kalevalos" ir kelių Žagrakalienės verstų Maila Talvio romanų. To, aišku, negalėjo pakakti, norint susidaryti nors šiek tiek ryškesnį vaizdą apie Suomijos literatūrą, kuri, iš tikrųjų, yra pasiekusi gražių laimėjimų. Svarbiausia kliūtis trukdanti mums geriau pažinti suomių literatūros turtus, be abejo, yra tai, kad mes neturime vertėjų, gerai mokančių abi kalbas. Šioj antologijoj telpą kūriniai yra versti ne iš suomių, bet iš vokiečių kalbos. Tai jau vertimo vertimas. Aišku, kad tokiu būdu perduoti į lietuvių kalbą kūriniai smarkiai nukentėjo. Tačiau susipažinę su šia antologija, mes vistiek galime įsitikinti, kad suomių jaunųjų rašytojų eilėse yra didelio talento kūrėjų.

Suomių naujajai literatūrai šioje antologijoje atstovauja šeši rašytojai. **Henry Parland** pasirodo su savo novele „Aš ir mano tėvo akinių stiklai". Novelė įdomi vykusiu žmonių psichologijos pagavimu, tačiau joje jausti dar tam tikro nesubrendimo — vietomis per daug dirbtinumo ir futuristų mėgto manieriškumo. Pažymėtina, kad Henry Parlandas mirė labai jaunas (vos 22 metų), nespėjęs išvystyti savo gabumų. Į antologiją jis pateko tik todėl, kad buvo geras Lietuvos bičiulis, porą metų išgyvenęs Kaune ir palaikęs glaudų ryšį su mūsų jaunaisiais rašytojais.

Iš **Pentti Haanpää** kūrybos antologijoj telpa dvi trumputės novelės („Senoji ūkininkė" ir „Jėga"). Abiejose novelėse parodomas skurdus likimas pasenusių žmonių, kurių vietą stengiasi užimti jaunoji karta. Novelės pasižymi puikia klasiška kompozicija. Pentti Haanpää prasimušė į gyvenimą vien savo darbštumu ir gabumais. Jis yra buvęs paprastas bernas ir sielių plukdytojas, todėl gerai pažįsta liaudies gyvenimą.

Kitas toks pat savamokslis, iš paprastų darbininkų kilęs yra rašytojas **Toivo Pekkanen.** Jo apysaka „Žmonių pavasaris" pasakoja apie dviejų jaunų fabriko darbininkų gyvenimą. Realistiniu tikslumu ir giliu psichologiškumu atkuriamas paprasto žmonių gyvenimo vaizdas su kasdieniškais jų rūpesčiais, nepritekliais, aistromis, džiaugsmais ir kentėjimais.

Iš rašytojo **Heikki Toppila** kūrybos antologijoj telpa šiurpi novelė „Testamentas". Čia vaizduojama žmogaus mirties agonija. Skaitytoją baime nukrečia paskutinių mirštančio žmogaus kentėjimų vaizdas.

Visai kitokia nuotaika dvelkia **Mika Valtari** novelė. Joje atsispindi didelė žemės meilė ir gailestys dėl mūsų gyvenimo trumpumo. Novelę gaubia gili lyrinė nuotaika ir jaudinantis graudumas.

Labai įdomi, pilna paslaptingumo ir baugumo **Unto Seppänen** novelė „Dievas vaikšto". Ten vaizduojamas aklos senutės gyvenimas ir jos mirtis. Novelė pasižymi puikiu stilium. Ypač gražiai perduodami įvairūs girdimieji vaizdai, kurie aklajai senutei kalba apie paslaptingą ir gražų žemės gyvenimą.

Šios rūšies antologija nebepirmoji mūsų literatūroj. Turime, be to, latvių ir čekų literatūros antologijas. Tačiau panašių leidinių būtų lauktina ir daugiau, nes jie gali neblogai patarnauti mažųjų tautų literatūros pažinimui.

Br. Kr.

Orison Swett Marden, VALIOS JĖGA. J. Kazėno vertimas. Kaina Lt 2,50. Fakelo leid.

Tai jau nebepirmosios to paties autoriaus knygos vertimas į lietuvių kalbą.

Jo knygos **Minties galybė, Ką darai, daryk gerai** jaunimo mielai graibstomos.

Valios jėgoj autorius duoda naujo gyvenimo taisykles, kurių laikydamasis žmogus gali padaryti nuostabių dalykų. Kiekviename žmoguje yra „sutelktos didžiulės galimybės, o vis dėlto mes nudirbame nykštukų darbus todėl, kad nepanaudojame tų vidujinių jėgų, kurios mus padarytų milžinais". (31 psl.). Svarbu tvirtas noras, viso dėmesio sukoncentruotas į siekiamąjį tikslą. „Niekuomet nemanyk, kad esi dvasiškai menkesnis, mažiau sumanus, negu kiti" (49 psl.). Sergam todėl, kad galvojam apie ligą. Senstam, patys sau įsikalbėdami senatvės bruožus.

Nekreipt domės į jokius pralaimėjimus, nepasisekimus. Mokėk ir nelaimėje įžiūrėti laimės šypsnį, kaip tas Emersonas, kuris matydamas savo biblioteką degant, raminasi: „Neliūdėk, tik pažvelk į nuostabias liepsnas. Dabar mes galime jomis pasigrožėti" (117).

Suprask, „kad mumyse yra kažkas, kas gali pasijuokti iš likimo, kažkas daug galingesnis negu tigro jėga, kažkas, ką mes esame paveldėję iš Dievo, mūsų Tėvo" (23).

Knyga skaitytina kiekvienam. Joje galima rasti tylios, bet patvarios, visą gyvenimo vargą deginančios ugnies. Tik vertimas ne visai vykęs. Yra kalbos klaidų. **E. G.**

SCHÜLERKALENDER MEIN FREUND 1939. Išleido Katalikų Mokytojų S-ga Šveicarijoj. Redagavo mokytojas, H. Brunner. Galima gauti per Herderio leidyklą arba iš Otto Walter A. G., Olten, Šveicarijoj.

Šis „moksleivio draugas" išeina jau 18-tuosius metus. Jau vien toks netrumpas amžius rodo, kad jaunimo jis yra mėgiamas, atitinka jų reikalavimus. Be abejo, per tiek laiko jis turėjo geros progos atspėti jų ineresus, tobulėti.

Patogaus, kišeninio formato 268 psl. pilni įdomiausių dalykų kiekvienam moksleiviui. Kalendoriumas teužima tik 12 psl., o visuose kituose daugybė įvairių straipsnelių iš religijos, meno, istorijos, geografijos, technikos ir kitų sričių. Spalvotos ir nespalvotos iliustracijos užima pusę viso kalendoriaus — jos taip pat įvairaus turinio: riliginio meno reprodukcijos, kitų šalių įdomios vietos, moksleivių piešiniai. Pastebėtina kalendoriuje trečius metus skelbiami dideli net 9 konkursai: geografijos, literatūros, piešimo, darbelių ir kit., už kuriuos skiriamos dovanos, o darbų pavyzdžiai išspausdinami kitų metų kalendoriuje (šiame kalend. matome pernykščių laimėtojų darbus).

Prie kalendor. yra pridėtas jaunimo knygų katalogėlis su autorių atvaizdais, jų kūrybos apžvalgom ir kūrinių ištraukom.

Josef Prestel, GESCHICHTE DES DEUTSCHEN JUGENDSCHRIFTTUMS. (Handbuch der Jugendliteratur, 3 Teil.), 164 psl. Freiburg in Breisgau 1933 Herder. 3,60 M. Užsieniui 25% nuolaidos.

Vokiečių jaunimo literatūra jau turi netrumpą savo istoriją. Per kelis šimtmečius ji yra pergyvenusi įvairių perijodų: turėjo gerų, vertų veikalų, bet šios rūšies literatūrai turint didelį pareikalavimą, buvo užplūdę ir daugybė nieko bendro su literatūra neturinčių knygų, kurias jie patys vienu vardu — shundliteratur" vardu — vadina. Tūkstančiuose leidinių, ypač nespecialistam sunku ir susiorientuoti. Tai orientacijai ir apyskaitai jaun. literat. klausimams, Herderio leidykla ir yra sumaniusi išleisti net 3 veikalus, kurių pirmasis pasirodęs yra ši „istorija". Jos autorius yra žinomas katal. pedagogas, daugelio leidinių redaktorius ir jaun. literatūros teoretikas. Šiame veikale be istorinės apzvalgos autorius nemažai paliečia ir šiaip jaunimo literatūros klausimų, kurie sprendžiami meniniu, pedagoginiu ir religiniu požiūriu. Minimi autoriai ir jų geresnieji veikalai bei tų veikalų keliamos idėjos, nagrinėjama auklėjanti meno reikšmė (knygų meniškumas, jų iliustracijos etc.).

Daugelis šios knygos autoriaus teigimų ir pageidavimų, be abejo, tiktų ir mūsų jaunimo literatūrai, kuri šiandien yra pasikėlusi vytis kitų kraštų literatūras ne tik geraisiais, bet ir blogaisiais pavyzdžiais.

Paskutinis skyrius — Wege in die Gegenwart — gerai supažindina su žymesniais šių dienų jaunimo rašytojais ir nurodo po keletą jų veikalų. Be mums pažįstamų Sven Hedino, Jon Svensono, P. Dörflerio čia rasime ir daugiau gerų autorių ir veikalų, vertų turėti ir jų liet. vertimų.

Hubert Göbels, DAS KUNTERBUNTE GESCHICHTENBUCH. Mažiems linksmiems skaitytojams. Su Fr. Stelzer'io iliustracijom. 198 p. Freiburg in Breisgau, 1938, Herder. 3,60 M. Užsieniui 25% nuolaidos.

Autorius yra mokytojas. Šion knygon jis surinko įvairių autorių pasakų, apysakų, eilėraščių, juokų, atsitikimų iš kasdieninio gyvenimo, mįslių. Kiekvie-

nas skaitytojas joje ras ką nors sau įdomaus. W. Scharrelmano, H. Pagés, J. Trojano, M. L. Schröder'io, T. Seidenfadeno ir kitų žinomų jaun. rašytojų vardai rodo, kad rinkiny yra vertų dalykų, kurie bus įdomūs ir pasiskaityti ir padės kalbos mokymuisi. **J.**

Moksleivių laikraštėliai

BIRUTĖS TĖVIŠKĖ. Palangos valst. progimnazijos literatūrininkų laikraštis Nr. 1(5).

Paprastai mūsų gimnazijos savo leidinėlius spausdina šafirografu. Palangiškių laikraštis atspaustas spaustuvėje ir papuoštas gražiomis iliustracijomis. Kitoms gimnazijoms tatai neprieinama prabanga!

Laikraštėlis savo turiniu palyginti gana stiprus. Visai silpnų dalykėlių, kokių pasitaiko kitų gimnazijų leidinėliuose, čia nėra. Ypatingai vertas dėmesio yra Vyt. Žvirdžio straipsnis „Mūsų uždaviniai'.' P. Stoukus ir St. Jonikas duoda po novelę. Abi novelės romantiško pobūdžio. Gana vykęs R. B. feljetonas „Kooperatyvėlio spintos istorija". Yra keletas originalių eilėraščių ir pora vertimų, kronika, juokų skyrius ir kt.

Redagavo **R. Beniušis ir Vyt. Žvirdys.**

MŪSŲ DIENOS. Vilkaviškio v. gimn. literatūrininkų laikraštėlis Nr. 2.

Vilkaviškiečiai šį leidinėlį skiria paminėti savo gimnazijos 30 metų darbo sukakčiai. A. Arminas trumpai nušviečia Vilkaviškio gimnazijos istoriją. V. Simonaitis rašo apie visuomeninę literatūros reikšmę. Vytautas Čėsna apžvelgia vilkaviškiečių rašytojų kūrybą. J. Simonaitis duoda novelę. Gausu eilėraščių, kurių geresni yra V. Čėsnos, J. Švabaitės, I. Miliūnaitės ir kt.

Leidinėlis rodo, kad vilkaviškiečiai, moksleivišku mastu vertinant, turi neblogų literatūrinių pajėgų.

Redakcijos atsakymai:

V. Bern. Novelė silpnoka. Per daug sentimentali ir pamoksliška. Eilėraštis taip pat silpnas.

Tarui. „Liūdna pasaka" jau gana vykusiai parašytas dalykėlis. Eilėraščiai silpni. Geriau bandykit proza.

A. Gr. Sugebate sklandžiai pasakoti. Noveliukė neblogai sukomponuota. Tačiau per daug paslysta į sentimentalumą.

J. Nsd. Šį kartą jau geriau. Venkite kažkokių neaiškių posakių, neaukokite minties rimui.

Strėvūnui. „Mūsų kelionė" geresnis ir sklandesnis dalykėlis. Vietomis sunkoka su forma. Ritmas ir rimas kartais verčia pavartoti neatitinkančius norimai išreikšti minčiai žodžius. Pasitaiko per daug prozaiškai skambančių posakių.

A. R. Daugiau paprastumo ir nuoširdumo! Visoki „beržai pesimistai", „klaidžiojanti, kaip raisto liepsnelė, širdis" dar nesudaro poezijos.

Alb. Jan. Kreipkite daugiau dėmesio į rimus. Tokie žodžiai, kaip „šalis — pati", „nerami — širdim" visai neduoda reikiamo sąskambio ir netinka rimuoti.

Štreimikiui. Eilėraščiuose pasitaiko neblogų, poetiškų vaizdų, bet lygiai pasitaiko ir visai prozaiškų posakių (pav., „. . . ir jiems dėl mano žodžių anei šilta, anei šalta" . . .). Šlubuoja rimai.

Siauriečiui, Lino žiedui, Praamžiui, Rič-rač, J. Btk., Baltijai, Dobilui, A. Sapilž., Šnapsui, Vėtrūnui. Eilėraščiai silpnoki ir spausdinti netiks.

M. B. To veikalo recenziją jau turėjome.

Ben. Kazlauskui. Recenzija per daug ištęsta ir ilga. Nespausdinsim.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Lordas Robertas Baden-Powellis, SKAUTYBĖ MERGAITĖMS. Vadovėlis jaunesniosioms skautėms, skautėms, vyresniosioms skautėms ir vadovėms. Iš anglų k. vertė ir sulietuvino Ona Marija Saulaitienė. 405 psl. Kaina Lt 3,50. Skautų aido leid.

O. Swett Marden, VALIOS JĖGA. Vertimas J. Kazėno. 194 psl. Kaina Lt 2,50. Fakelo leid.

J. Paleckis, DIDYSIS KARAS. 112 psl. Kaina Lt 1,50. Skaitytojo leid.

Ona Norušytė, PRIEŠMOKYKLINIAI METAI. 162 psl. Kaina Lt 4.

Kun. A. Sabaliauskas, TŪKSTANČIO PASLAPČIŲ ŠALYJE. (Fakirų žemėje). 261 psl. Kaina Lt 2.

Ilfas ir Petrovas, VIENAAUKŠTĖ AMERIKA. II dalis. 326 psl. Kaina Lt 3,50. Vertė M. Meškauskienė. Spaudos Fondo leid.

Liudas Dovydėnas, JAUJOS PASAKOS. II dalis. 112 psl. Kaina Lt 2. Spaudos Fondo leid.

Agr. Alf. Žukauskas, PLANINGAS ŽEMĖS ŪKIS. 214 psl. Kaina Lt 4. Spaudos Fondo leid.

E. Salgari, BOKSININKŲ SUKILIME. Nuotykių romanas.154 psl. Kaina Lt 1,40. Vertė St. Neverdauskas. „Misijų" leid.

LOGOS. Filosofijos žurnalas. XVIII t. 1938 m. 130 psl.

REDAKTORIUS IR LEIDĖJAS PROF. PR. DOVYDAITIS

Šiandien jau kiekvienas žino, kad

MISIJOS

yra tikrai įdomus ir vienintelis tos rūšies laikraštis Lietuvoje.

MISIJOS supažindins skaitytojus su įdomiausiais misijų ir pasaulio užkampių kraštais, keisčiausiais tautų papročiais.

MISIJOS pasakoja daugybę šiurpiausių nuotykių, išgyvenimų, kelionių aprašymų, misijonierių (ypač **lietuvių)** laiškų, didvyriškų darbų.

MISIJOS parodo gražiais paveikslais visą misijų tautų gyvenimą, žmonių darbo priemones ir būdus, tautų skausmus ir džiaugsmus.

MISIJOS atskleidžia kat. Bažnyčios didingumą, Jos pasiuntinybės — „mokyti visas tautas" — kilnumą ir kartu uždavinio sunkumą.

MISIJOS auklėja jaunąją Lietuvos kartą didžiadvasiškume, uždega ją didžių dalykų siekiais; didvyriškais misijonierių pavyzdžiais moko neboti sunkumų, bet drąsiai siekti užsibrėžto tikslo.

MISIJOS — dėl savo gražių, spalvotų viršelių — **yra puikus stalo papuošalas.**

Be „MISIJŲ" neturėtų likti nei kaimo, nei miesto žmogus, nei jaunuolis, nei senesnis. „Misijos" tekainuoja metams 4 lt, pusei metų 2 lt. Užsieny — 1 dol.

Adresas: „MISIJŲ" Administracija, Kaunas Jėzuitų Namai.

VYRESNIŲJŲ KLASIŲ MERGAITĖMS

įdomus ir skaitytinas moterų kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo žurnalas

„NAUJOJI VAIDILUTĖ"

EINĄS 18-SIUS METUS

„NAUJOJI VAIDILUTĖ" 1939 m. skiria savo skaitytojams vertingą dovaną — puikią knygą „MŪSŲ RANKDARBIAI", iliustruotą lietuviškų rankdarbių pavyzdžiais.

Prenumerata moksleiviams: met. 6 lt, pusm. 3,5 lt.

Adresas: Laisvės al. 3 b.

MOKSLEIVIO BIBLIOTEKA

Savo bibliotekos papildymui kiekvienas moksleivis įsigys šiuos geriausius veikalus iš SAKALO KNYGŲ KATALOGO:

Stipriausias praėjusių metų lyrikos rinkinys, laimėjęs valstybinę premiją, *Salomėjos Nėries*

DIEMEDŽIU ŽYDĖSIU

Nėris savo motyvų įvairumu, nuoširdumu, aiškumu, žavia, o kartu ir labai paprasta forma patraukia skaitytoją. Šiuo rinkiniu ji pasirodo, kaip itin stipri, originali ir simpatiška poetė, pasiekusi aukštą meniškumo laipsnį ir galutinai išryškinusi savo kūrybinį pasaulėvaizdį. Rinkinio kaina Lt 3.

Spindulio premijuotosios *A. Miškinio* poemos

KETURI MIESTAI

Šios poemos puikiai atidengia dabartinio Lietuvos gyvenimo veidą. Čia iškelta daug skaudžių laisvosios Lietuvos ir laisvojo lietuvio gyvenimo problemų: „inteligento" dvasinis bankrotas, artojo vargas, Lietuvos ateities perspektyvos ir kt. Poemos pasižymi žavinga forma, giliu lyrizmu ir dideliu nuoširdumu. Kaina Lt 4.

Sakalo premijuotasis *Petro Cvirkos* novelių rinkinys

KASDIENĖS ISTORIJOS

Talentingas ir jaunas rašytojas šiose novelėse vaizduoja mūsų liaudį ir „inteligentiją". Vykusiai pagauta žmonių psichologija, realiai, su giliu tikrovės pažinimu atvaizduotos jų gyvenimo scenos, gyvi ir natūralūs dialogai, puiki ir klasiška novelių kompozicija bei geras valdomas stilius verčia šiam Cvirkos veikalui pripažinti aukštą meniškumo laipsnį. Kaina Lt 3.

Visai neseniai mūsų skaitančiajai visuomenei pasirodžiusio, bet jau pakankamai išgarsėjusio rašytojo *Jurgio Jankaus* romanas

EGZAMINAI

Iš paprasčiausio mokytojų seminarijos moksleivių gyvenimo, jų tarpusavio santykių, kovų dėl pažymio, egzaminų nuotykių, santykių ir susikirtimų su mokytojais, kilnios ir trapios jaunuolių meilės ir kitų paprastų moksleivių gyvenimo smulkmenų talentingas rašytojas sugebėjo sukurti tikrai menišką veikalą, pasižymintį puikiu stilium ir užkrečiančia bei jaudinančia nuotaika. Kol kas šios rūšies veikalas mūsų literatūroj yra pirmas ir vienintelis. Kaina tik Lt 3.

To paties autoriaus romanas

BE KRANTŲ

Šiame veikale autorius toliau pasakoja vyriausiojo *Egzaminų* veikėjo Jeronimo gyvenimą ir darbą mokykloje. Vieniša kaimo mokytojo buitis, jo nelaiminga meilė, santykiai su kaimo žmonėmis ir savo padykusiais auklėtiniais, gamtos didybė davė jaunam rašytojui daug įdomios medžiagos, kurią jis tikrai meniškai apdorojo ir sukūrė vertingą, įdomų ir jaudinantį veikalą. Kaina tik Lt 3.